

ISSN 0255-674X
E-ISSN 2718-0042

Journal of Linguistics

Dilbilim Dergisi

ISSUE SAYI 36
YEAR YIL 2021

ISSN 0255-674X
E-ISSN 2718-0042

Journal of Linguistics

Dilbilim Dergisi

ISSUE SAYI 36
YEAR YIL 2021

Dizinler / Indexing and Abstracting

SOBIAD

Index Islamicus Online

Academic Journals Index-Ajindex

MELA-Middle East Librarians Association

Sahibi / Owner

Prof. Dr. Hayati DEVELİ

İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, İstanbul, Türkiye
Istanbul University, Faculty of Literature, Istanbul, Turkey

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü / Responsible Manager

Doç. Dr. Mehmet GÜRLEK

İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, İstanbul, Türkiye
Istanbul University, Faculty of Literature, Istanbul, Turkey

Yazışma Adresi / Correspondence Address

İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Dilbilimi Bölümü

Ordu Cad. No: 6, Laleli, Fatih 34459, İstanbul, Türkiye

Telefon / Phone: +90 (212) 455 57 00 / 15960

E-mail: jol@istanbul.edu.tr

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/iudilbilim>

Yayıncı / Publisher

İstanbul Üniversitesi Yayınevi / Istanbul University Press

İstanbul Üniversitesi Merkez Kampüsü, 34452 Beyazıt,

Fatih / İstanbul, Türkiye

Telefon / Phone: +90 (212) 440 00 00

Baskı / Printed by

İlbey Matbaa Kağıt Reklam Org. Müc. San. Tic. Ltd. Şti.

2. Matbaacılar Sitesi 3NB 3 Topkapı / Zeytinburnu,

İstanbul, Türkiye

www.ilbeymatbaa.com.tr

Sertifika No: 17845

Dergide yer alan yazılardan ve aktarılan görüşlerden yazarlar sorumludur.

Authors bear responsibility for the content of their published articles.

Yayın dili Türkçe, İngilizce ve Fransızca'dır.

The publication languages of the journal are Turkish, English and French.

Nisan ve Ekim aylarında, yılda iki sayı olarak yayımlanan uluslararası, hakemli, açık erişimli ve bilimsel bir dergidir.

This is a scholarly, international, peer-reviewed and open-access journal published biannually in April and October.

DERGİ YAZI KURULU / EDITORIAL MANAGEMENT BOARD

Baş Editör / Editor-in-Chief

Prof. Dr. Hayati Develi – İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Dilbilimi Bölümü, İstanbul, Türkiye – develi@istanbul.edu.tr

Baş Editör Yardımcıları / Co-Editor-in-Chief

Doç. Dr. Murat Elmalı – İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Dilbilimi Bölümü, İstanbul, Türkiye – [melmal@istanbul.edu.tr](mailto:melmali@istanbul.edu.tr)

Yazı Kurulu Üyeleri / Editorial Management Board Members

Prof. Dr. Hayati DEVELİ – İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Dilbilimi Bölümü, İstanbul, Türkiye – develi@istanbul.edu.tr

Prof. Dr. Nedret KILIÇERİ – İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, İstanbul, Türkiye
– nedret.oztokat@istanbul.edu.tr

Prof. Dr. Nurcan DELEN KARAAĞAÇ – İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, İstanbul, Türkiye
– nurcan.karaagac@istanbul.edu.tr

Doç. Dr. Murat ELMALI – İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Dilbilimi Bölümü, İstanbul, Türkiye – [melmal@istanbul.edu.tr](mailto:melmali@istanbul.edu.tr)

Doç. Dr. Mehmet GÜRLEK – İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Dilbilimi Bölümü, İstanbul, Türkiye
– mehmet.gurlek@istanbul.edu.tr

Alan Editörü / Section Editor

Doç. Dr. Murat Elmalı – İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Dilbilimi Bölümü, İstanbul, Türkiye – [melmal@istanbul.edu.tr](mailto:melmali@istanbul.edu.tr)

Editöryal Asistanlar/ Editorial Assistants

Arş. Gör. Abdullah TOPRAKSOY – İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Dilbilimi Bölümü, İstanbul, Türkiye
– abdullah.topraksoy@istanbul.edu.tr

Arş. Gör. Yasin TAŞDEMİR – İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Dilbilimi Bölümü, İstanbul, Türkiye
– yasin.tasdemir@istanbul.edu.tr

Dil Editörleri / Language Editors

Elizabeth Mary EARL – İstanbul University, Department of Foreign Languages, İstanbul, Turkey – elizabeth.earl@istanbul.edu.tr

Alan James NEWSON – İstanbul University, Department of Foreign Languages, İstanbul, Turkey – alan.newson@istanbul.edu.tr

YAYIN KURULU / EDITORIAL BOARD

Prof. Dr. Anaid DONABÉDIAN – Institut National des Langues et Civilisations Orientales, Laboratoire Structure et Dynamique des Langues, Paris, Fransa – adonadebian@inalco.fr

Prof. Dr. Hayati DEVELİ – İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Dilbilimi Bölümü, İstanbul, Türkiye – develi@istanbul.edu.tr

Prof. Dr. Heather NEWELL – Université du Québec à Montréal, Faculty of Social Sciences, Department of Linguistics, Montreal, Kanada – newell.heather@uqam.ca

Prof. Dr. İclâl ERGENÇ – Ankara Üniversitesi, Dil Tarih Coğrafya Fakültesi, Dilbilim Bölümü, Ankara, Türkiye – iergenc@humanity.ankara.edu.tr

Prof. Dr. Eva A. CSATO – Uppsala University, Faculty of Languages, Department of Linguistics and Philology, Uppsala, İsveç – eva.csato@lingfil.uu.se

Prof. Dr. Kâmil İŞERİ – Dokuz Eylül Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Dilbilimi Bölümü, İzmir, Türkiye – kamil.iseri@deu.edu.tr

Prof. Dr. Nedret KILIÇERİ – İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, İstanbul, Türkiye – nedret.oztokat@istanbul.edu.tr

Prof. Dr. Nurcan DELEN KARAAĞAÇ – İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, İstanbul, Türkiye – nurcan.karaagac@istanbul.edu.tr

Prof. Dr. Selçuk İŞSEVER – Ankara Üniversitesi, Dil Tarih Coğrafya Fakültesi, Dilbilim Bölümü, Ankara, Türkiye – issever@humanity.ankara.edu.tr

Prof. Dr. Şigaru YAMADA – Tokyo University, Tokyo, Japonya

Prof. Dr. Yeşim AKSAN – Mersin Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, İngiliz Dilbilimi Bölümü, Mersin, Türkiye – yaksan@mersin.edu.tr

Doç. Dr. Murat ELMALI – İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Dilbilimi Bölümü, İstanbul, Türkiye – melmali@istanbul.edu.tr

Doç. Dr. Soner AKŞEHİRLİ – Ege Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, İzmir, Türkiye – soner.aksehirlirli@ege.edu.tr

Dr. Stefano CANALIS – Boğaziçi Üniversitesi, Faculty of Arts and Sciences, Department of Linguistics, İstanbul, Türkiye – stefano.canalis@boun.edu.tr

Doç. Dr. Thomas SCHOENEMANN – Indiana University, College of Arts and Sciences, Department of Anthropology, Indiana, ABD – toms@indiana.edu

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

Araştırma Makaleleri / Research Articles

- Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde B1 Düzeyinde Dinleme Sınavı Geliştirme
Development of a B1 Listening Test for Learners of Turkish as a Foreign Language
Berna TARI YARDIMCI, Murat ELMALI 1
- Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Yabancıların Eşdizimsel Örüntüleri Algılamaları
Collocational Perceptions of Foreigners in Teaching Turkish as a Foreign Language
Murat ELMALI, Begüm SARIDEDE 23
- Gelişmeyi Bekleyen Hazine: Dünyadan Örneklerle “Dilsel Parmak İzi” İncelemecisi Adli Dilbilim
The Treasure-Awaiting Development with Cases from the World: Forensic Linguistics as “Linguistic Fingerprint” Examiner
Reyyan AĞAOĞLU ÖZDEMİR 47
- Twitter’da Covid 19 Söylemlerinin Derlem Dilbilim Yöntemi ile İncelenmesi
The Corpus Linguistics Analysis of Covid-19 Discourses on Twitter
İbrahim EFE, Turgay YERLİKAYA, Kevser Hülya YURDAKUL 57
- Türkçede İşlek Bir Metaforik Neoloji Öbeği: X+Kafası
X+Kafası: A Much Used Metaphorical Turkish Neologism
Bilge Merve KARADAĞ, Seda BURNAZ 83

Editörden

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dilbilimi Bölümü tarafından yayımlanan, kuramsal ve uygulamalı dilbilimi ile ilgili konuları inceleyerek alana ilişkin bilgiye katkıda bulunan makaleleri içeren *Dilbilim Dergisi*, 36. sayısıyla okurlarının karşısına çıkıyor.

Derginin bu sayısında dilbiliminin gerek kuramsal gerekse uygulamalı alanlarını esas alan beş makale yer almaktadır. “*Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde B1 Düzeyinde Dinleme Sınavı Geliştirme*” başlıklı makalede Türkçe öğretiminde uluslararası düzeyde geçerliliği olan B1 seviyesinde dinleme sınavı geliştirilmesi hedeflenmekte ve bu düzeyde bir sınavı geliştirmek için izlenmesi gereken stratejiler ele alınmaktadır. “*Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Yabancıların Eşdizimsel Örüntüleri Algılamaları*” başlıklı çalışma ise günlük dilde sıkça karşılaşılan çok anlamlı eşdizimsel örüntülerin Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenler tarafından ne denli anlaşılabilmediğini ve kullanabildiğini nitel bir çalışmayla ölçmeyi amaçlamaktadır. “*Gelişmeyi Bekleyen Hazine: Dünyadan Örneklerle ‘Dilsel Parmak İzi’ İncelemecisi Adli Dilbilim*” adlı makale, adli dilbilimi yöntemlerini ele alarak adli vakalarda dilbiliminin rolü ve önemini tanıtmaktadır. “*Twitter’da Covid 19 Söylemlerinin Derlem Dilbilim Yöntemi ile İncelenmesi*” adlı çalışmada, salgın döneminde sosyal medyada Covid 19 ile ilgili söylemler derlem dilbilim yöntemleriyle incelenmekte ve elde edilen veriler ışığında hastalık ile ilgili söylemler anlambilimsel sınıflamaya tabi tutulmaktadır. Son olarak “*Türkçede İşlek Bir Metaforik Neoloji Öbeği: X+Kafası*” başlıklı makale “x+kafası” öbek yapısını ve bu yapının anlambilimsel özelliklerini incelemeyi hedeflemektedir.

Dergimizin 36. sayısına bilimsel yazılarıyla destek veren değerli araştırmacılara, bu çalışmalarını titizlikle değerlendiren hakemlere ve yayın sürecini takip eden Yayın Kuruluna teşekkür ederim.

Prof. Dr. Hayati DEVELİ
Editör

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde B1 Düzeyinde Dinleme Sınavı Geliştirme¹

Development of a B1 Listening Test for Learners of Turkish as a Foreign Language

Berna TARI YARDIMCI* , Murat ELMALI**

¹Bu çalışma 2021 yılında İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Anabilim Dalında, Doç. Dr. Murat Elmali danışmanlığında Berna Tari Yardımcı tarafından hazırlanan "Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde B1 Düzeyinde Dinleme Sınavı Geliştirme" adlı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

* (Öğr. Gör.), Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Yabancı Diller Bölümü, İstanbul, Türkiye

** (Doç. Dr.), İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Dilbilimi Bölümü, İstanbul, Türkiye

ORCID: B.T.Y. 0000-0002-4422-7026;
M.E. 0000-0001-7097-3738

Sorumlu yazar/Corresponding author:
Berna TARI YARDIMCI,

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Yabancı Diller Bölümü, İstanbul, Türkiye
E-posta: berna.tari@hotmail.com

Başvuru/Submitted: 10.05.2021
Kabul/Accepted: 24.05.2021

Atf/Citation: Tari Yardımcı, B. Ve Elmali, M. (2021). Yabancı dil olarak türkçe öğretiminde B1 düzeyinde dinleme sınavı geliştirme. *Dilbilim Dergisi - Journal of Linguistics*, 36, 1-21.
<https://doi.org/10.26650/jol.2021.935593>

ÖZ

Türkçenin yabancı dil olarak öğrenimi yurtiçi ve yurtdışında gittikçe çoğalmaktadır. Bu talep artışı beraberinde öğretmen ve materyal arayışını da getirmiştir. Materyal hazırlamada kitaplara ve eğitim programlamasına odaklanılmış, sınav hazırlama konusunda yürütülen çalışmalar sınırlı kalmıştır. Günümüzde uluslararası geniş kitleye uygulanabilecek tek bir Türkçe yeterlik sınavı bulunmamaktadır. Bu nedenle bu çalışmada yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde uluslararası geçerlikte kullanılabilir B1 dinleme sınavı geliştirmek hedeflenmiştir. Bu amaçla, Avrupa Ortak Başvuru Metni B1 düzeyi, Weir (2005) sosyal-bilişsel çerçevesi, güvenilirliği ve geçerliği kanıtlanmış, yaygın olarak kullanılmakta olan diğer dil sınavları incelenerek tüm bir sınav hazırlanmıştır. Çalışmanın ilk bölümünde dinleme tanımı, yabancı dil olarak Türkçe'de dinleme, dinleme becerisinde karşılaşılan problemler ve sınav geliştirme konuları üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde nasıl sınav hazırlanacağı üzerine yoğunlaşmış ve farklı dillerde yaygın olarak kullanılan yeterlik sınavları incelenmiştir. Hazırlanan sınav 31 katılımcıya uygulanmış ve üçüncü bölümde katılımcıların yanıtları doğrultusunda sınav incelenmiştir. İncelemede uygulamanın ardından katılımcılara ve sınavı gerçekleştiren öğretmenlere sınavla ilgili yönlendirilen değerlendirme formu da kullanılmıştır. Sınav ve form sonuçları doğrultusunda sınavın geçerliği ve güvenilirliği tartışılmıştır. Son olarak sınavın sınırlılıkları ve ileride kullanılabilir versiyonları için öneriler sunulmuştur. Uygulamada kullanılan sınav harici bu formatta hazırlanan diğer örnek sınavlar ekte öneri olarak sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Yabancı dil olarak Türkçe, dinleme becerisi, sınav geliştirme, B1 düzeyi, dinleme sınavı

ABSTRACT

The number of learners of Turkish as a foreign language is increasing, which emphasizes the need for teachers and materials. However, the preparation of course books and curriculum development are emphasized while preparing materials. The number of studies relevant to test development is quite limited. There is no single Turkish examination that can be used internationally. This study aims to develop an internationally valid B1-level Turkish listening examination for learners of Turkish as a foreign language. For this purpose, the Common European Framework's (CEFR) B1 level, Weir's (2005) socio-cognitive framework, and other language examinations that are being used internationally, which

were approved as being valid and reliable were examined, and an entire examination was developed with reference to the aforementioned tests. The first section of this paper focuses on the definition of listening, listening in Turkish as a foreign language, problems related to listening skills and examination development. In the second section, the ways to develop an examination as well as commonly used examinations in other languages are discussed. The third section details the administering of the listening examination created for this study to 31 participants. The section then continues to discuss and analyze the examination based on participants' responses. An examination evaluation form that was administered after the examination to the participants and the teachers who conducted the examination is also discussed, as well as the examination's validity and reliability based on its results and the evaluation form. Finally, limitations and suggestions for further versions of the examination are discussed. In addition to the examination developed for this study, samples of other examinations using the same format are provided in the addendum.

Keywords: Turkish as a foreign language, listening skills, test development, B1 level, listening test

EXTENDED ABSTRACT

Language tests can be applied for different purposes, ranging from placement to proficiency determination. Developing a valid and reliable test helps students and curriculum developers to achieve their language-learning goals. For learners of Turkish as a foreign language, the examinations that are currently being used are commonly prepared within language-learning centers or schools. In addition, the question formats and the listening texts are not standardized. Further, listening can sometimes be taught by the teachers in an environment fraught with distractions, which can cause difficulties in hearing and following the recordings for the test-takers. For these reasons, the Yunus Emre Institute developed a Turkish proficiency examination; this is the most common examination for Turkish administered in other countries. However, this examination is still not considered an international benchmark. This study aims to provide a format for listening examinations that can be used in Turkey and other countries.

In order to achieve this, valid and reliable examinations, such as the International English Language Test (IELTS), the *Diplomas de Español como Lengua Extranjera* (Diplomas of Spanish as a Foreign Language, DELE), the Japanese Language-Proficiency Test (JLPT) and the Test of Proficiency in Korean (TOPIK), were examined to gain a better understanding of the format of language tests. In addition, B1 listening-level criteria and Field's (2008) listening framework were taken into consideration. During the examination preparation process, the aim of the examination, its question types and listening materials were clearly determined before conducting the examination. In addition to the CEFR B1-level, Weir's (2005) socio-cognitive framework was also followed to provide texts and questions of an appropriate level. The questions tested the identification of main ideas, deduction, reason-result and important details as stated in the B1 level. Monologues and dialogues were also employed. For the texts, different types, such as television programs, lectures, and phone calls, were preferred as it is stated in CEFR that successful candidates should be able to follow daily conversations, television programs, radio shows, news, and conversations, provided that they do not include technical terms. To decide on the number of texts and questions, several widely used language examinations were taken into consideration. This resulted in providing a minimum of 3 texts

and approximately 30–40 questions. As a result of the number of questions, there were two sections in the examination. The first included the 3 texts and 24 questions. Multiple-choice, matching and short-answer type questions were preferred for the sake of reliability. For short-answer type questions, content words were chosen and the answer key was clearly provided to prevent differences in rating. In all the investigated international examinations except DELE, the audio was played once. However, when this matter was discussed with teachers, they strongly suggested playing the audio twice or even that everyone should be able to listen as many times as they need by asking for a repetition of the audio or using technology to effect this repetition. For these reasons, participants could listen to the audio of the texts twice in this section. There were eight multiple-choice items in the second section. Shorter texts were used, as is the case in the JLPT and TOPIK examinations. The texts were approximately one minute long. Multiple-choice questions with four options were used. Test-takers listened to them once and received instructions and information for every section before they started. The questions generally tested understanding, deduction, and finding reasons or results. After the examinations, the teachers and students were asked to fill out examination evaluation forms and comment on the examination.

Convenience sampling was used for this study. Thirty-one students from two different institutions took the test. To facilitate an effective evaluation, the students chosen were from the B2 level and had just started. The answers of 26 students was analyzed (the remaining students skipped one section, rendering their data unusable). For the evaluation forms, replies from 29 students and 5 teachers were collected. Validation arguments for the examination drew upon Weir's (2005) socio-cognitive framework. Other sources used to assess the validity of the examination were Field's (2008) listening framework and the CEFR B1 level descriptors. Based on this aforementioned validation, it was found that the cognitive and contextual requirements of the test were appropriate for this level. To examine the reliability of the test, item analysis was conducted with the examination results of 26 students. Item difficulty and discrimination revealed that matching questions were not applicable at this level as both low- and high-level groups answered the same questions correctly or incorrectly. In their exam evaluation forms, teachers stated that this type of question could be useful for the A2 level. Moreover, the distractors in the multiple-choice questions were not effective. It was understood that the question and text type for Section 2 was helpful to discriminate students. However, the text types and distractors were not appropriate. As a result, the number of distractors in the shorter texts in the second section should be reduced and matching-type questions can be eliminated to improve reliability.

1. Giriş

Dinleme becerisini gözlemek diğer becerilerle kıyaslandığında oldukça zordur. Konuşma ve yazma becerisi üretici beceriler olduğu için dil öğrencisinin dili yazılı ve sözlü kullanımına bakılarak hedeflenen becerileri edinip edinmediği anlaşılabilir. Dinleme becerisi ise ancak dolaylı bir şekilde yazma, konuşma ve okuma becerilerine dayanarak ölçülebilmektedir. Öğrenci dinlediğini anlamış olsa dahi üretici becerileri yetersizse yanlış değerlendirilebilir. Öğrencinin var olan becerisini gösterebilmesine olanak sağlamak için zihninde gerçekleşen aşamalar anlaşılmaya çalışılmıştır. Zihindeki aşamaların bilinmesi soru ve görevlerin hazırlanırken istenilen hedeflere ulaşmada yardımcı olmaktadır. Dinleme becerisinin aşamalarının anlaşılması, hedeflenen yeterli dil kullanıcısının tanımlanmasına da katkı sağlamıştır.

Alan yazında yer alan çalışmalara göre dinleyici öncelikle “konuşma metnini algılar”. Algılama aşaması seslerin zihinde şekillendirilmesi, duyma anlamına gelmektedir. İkinci aşama ise öğrencinin zihninde gerçekleşen “anlamlandırma” işlemidir. Gözlemlenmesi ve değerlendirilmesi zor olan aşamadır. Burada dinleyici sadece sözcükleri kodlamaz, bağlamdaki anlamlarını takip eder, metin içerisinde gidip gelerek sözcükleri anlamlandırır (Field, 2013:89). Field (2008) dinleme becerisi çerçevesinde konuşma metnini algılamayı düşük seviye, anlamlandırma sürecini ise ileri seviye beceriler olarak ifade etmiştir. İleri seviyedeki süreçlerde dinleyici sözcüklerin tek başına sahip olduklarını anlamların ötesine geçerek boşlukları doldurur, kültürel bilgisini kullanarak anlamlandırır. Gereksiz sözcüğü belirleyerek, kendi anladıklarını takip ederek, konuyla ilgili-ilgisiz bilgileri ayırt ederek ve bilgileri önem sırasına göre dizerek söylem oluştururlar. İşitme ve anlamlandırma aşamaları sırayla değil eş zamanlı olarak gerçekleşmektedir. Buck (2002) dinlemeye devam ederken konuşmanın başında söylenenlerle bağlantı kurulduğunu, sözcüklerin konuşmanın sonraki aşamalarında anlamlandırıldığını ifade etmektedir. Sonuç olarak dinleme tek yönlü değil gidiş-gelişlerle gerçekleşmektedir. Özetle, başlangıç seviyesindeki bir dil öğrencisinden daha çok metni algılama, bir araya getirerek tümceleri oluşturması beklenmektedir. Orta ve ileri düzeydeki becerilerde ise öğrencilerden bunların ötesinde anlamlandırma aşamalarını gerçekleştirebiliyor olmaları hedeflenir. Böyle bir durumda sözcük anlamının ötesine geçildiği için duyduklarını aynı şekilde ifade etmek yerine dinleyici kendi ifadeleriyle aktarabilmektedir.

Öğrencilerin dil yeterlik düzeyleri göz önünde bulundurulduğunda A1-A2 seviyesi çerçevede düşük düzey, B1 ve üzerindeki seviyeler ileri düzey olarak değerlendirilebilir. Araştırmada B1 düzeyindeki öğrencilerin dinleme becerisi hedeflediği için göstermeleri beklenen becerilerin kapsamı detaylandırılırken Field (2008) dinleme çerçevesiyle birlikte Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Metni’ne başvurulmaktadır. AOÇM’ne göre B1 eşik düzeyidir. B1 seviyesindeki bir dil öğrencisi dili artık bağımsız bir şekilde kullanmaya başlamaktadır. Alan bilgisi gerektirmeyen konuları, günlük konuşmaları, kurmacaları, radyo, televizyon programlarını ve haberleri açık ve anlaşılır olması kaydıyla takip edebilmektedir. Konuşmaların konusuna ilişkin çıkarımlarda bulunur, neden-sonuç ilişkisi kurar, günlük hayattaki cihazların kullanım

yönergelerini anlar. Field (2008) çerçevesi ve AOÇM B1 düzeyi beraber değerlendirildiğinde dinleyicinin duyduklarını kodlamanın ötesinde anlamlandırma, metin içerisindeki başka bilgilerle ve kendi bilgileriyle bağlantılar kurarak çıkarımlarda bulunma, ana fikri kavrama gibi beceriler sergilediği görülmektedir. B1 düzeyinde bir sınav hazırlanırken zihinlerinde gerçekleşen aşamaların bilincinde olmak ve bu düzeyde göstermeleri beklenen becerilerini ortaya çıkaracak metinler, sorular ve etkinlikler yer almalıdır.

Dil öğrenim sürecinde uygulanan sınavların genel amacı dil öğrencisinin hedeflenen beceriyi sergileyip sergilemediğini görmektir. Sınavların sonuçları eğitim programını düzenleyip öğrencinin eksik yönlerini tamamlamada, yeterlik düzeyini belirlemede ya da seviye belirlemede kullanılabilir. Ancak sınavın seviyeye uygun hazırlanmaması, öğrencinin becerilerini sergilemesine olanak sunmaması öğrencinin yanlış değerlendirilmesine ve eğitim sürecinin olumsuz etkilenmesine sebep olabilir. Araştırmada kullanılan dinleme sınavı hazırlanırken çerçeveler haricinde sınav geliştirmeye yönelik yaklaşımlar göz önünde bulundurularak sınavın hazırlama ve uygulama aşamaları detaylı olarak çizilmiştir.

Sınav hazırlarken 3 yaklaşımın ön plana çıktığı görülmektedir. Sınav hazırlama süreçleri de tarih boyunca değişiklik gösteren dil öğretim yaklaşımlarından etkilenmiştir. Dil öğretiminde ilk zamanlar dilbilgisi-çeviri yöntemleri kullanılmıştır. Sonrasında dilbilgisinin yanında diğer becerilerin de kullanımı önem kazanmış böylece doğal ve doğrudan dil öğretim yöntemleri kullanılmıştır. Ardından dilin iletişimsel kullanımı ön plana çıkmış ve görev odaklı, iletişimsel yöntemler yaygınlaşmıştır. Günümüzde ise seçmece yöntem yaygın olarak kullanılmaktadır. (Larsen-Freeman, 2000: Richards-Rodgers, 2002) Bu yaklaşımlar sınav hazırlama sürecine de etki etmiş ve parça-odaklı (discrete-point), bütünlükçü (integrative) ve iletişimsel yaklaşımlar ortaya çıkmıştır. Parça-odaklı yaklaşımda dilbilgisi yapıları ve sözcükler metinden bağımsız olarak doğrudan test edilmiştir. Sesletimde kullanılan küçük çift (minimal pair) ayırt etme soruları başlıca örneklerindedir. Türkçe için “kol-yol”, “sar-sor”, “toz-tuz” örnek verilebilir. Çoktan seçmeli sorular ve duyduğu cümlenin eş anlamlısını bulma soruları yaygın olarak kullanılır (Buck, 2002). Diğer bir soru türü ise dinlediği cümleyle aynı anlama gelen seçeneği bulma sorularıdır. Bu tür sorular başlangıç seviyesine uygun değildir, fakat orta ve ileri düzeyde öğrencilere duydukları metnin farklı ifadesini buldurma şeklinde sunulabilir. Bütünlükçü yaklaşımda duyduğunu sadece algılama değil “kullanabilme” becerisinde odaklanılmaktadır. Dinleme becerisi boşluk doldurma, özetlerdeki boşlukları doldurma, anadiline çevirme, dikte etme gibi yöntemlerle test edilmiştir. Boşluk doldurma soruları hazırlanırken metni dinlemeden sadece okuyarak yapılmasının önüne geçilir. Son olarak iletişimsel yaklaşımda ise dili “kullanabilme” becerisinin derinine inerek dili belli bir hedef, belli bir işlev doğrultusunda kullanmak ölçülmüştür. Sorulardaki metinler ve görevler gerçekçi tutulmuştur.

Bu araştırmada B1 düzeyi tanımlayıcıları ve sınav hazırlama yaklaşımları göz önünde bulundurularak, geçerliği ve güvenilirliği yüksek bir sınav hazırlamak için bir çerçeve öne sunulmuştur. Bu çerçeve sınav amacının belirlenmesi, soru türleri ve metinlerin seçilmesi,

sınavın test edilip düzenlenmesi olmak üzere 3 basamaktan oluşmaktadır. İlk aşamada sınavın türü sınavın hangi becerileri ölçeceği ve sonuçlarının nerede kullanılacağı tespit edilir (Hughes, 2003). Sınavlar kullanım amaçlarına göre eğitim öncesi, sırası ve sonrası değerlendirme şeklinde sınıflandırılmaktadır (Güler, 2019:14). Eğitim öncesinde yerleştirme sınavları, eğitim sırasında öğrenim sürecindeki eksikleri belirlemek için belli aralıklarda yapılan quizler, ara sınavlar veya testler, eğitim sonrasında ise hedef doğrultusunda ulaştığı noktayı belirlemek için yeterli sınavları uygulanır. Amacın belirlenmesi hedef kitleden beklenen becerilerin de net bir şekilde çizilmesidir. Bu çalışmada kullanılan sınavın amacı katılımcıların B1 düzeyindeki yeterliklerini ölçmektir. Seviye tespit sınavı olarak kullanılabilmesi gibi yeterli sınavı olarak da sunulabilir. Hedef kitle ise Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenmekte olan herkesi kapsamaktadır.

Sınav hazırlamanın ikinci aşamasında dinleme metni ve sorular hedefler doğrultusunda seçilir. Dinleme metni seçilirken konuşmacı sayısı, metnin süresi ve hızı, konuşmada gereksiz, boşluk dolduran sözcüklerin bulunması, dilsel zorluk derecesinin seviyeye uygun olması, konusunun ilgi çekici olması ve konuşmada duraksama, tereddüt gibi doğal yapıların bulunmasına dikkat edilmelidir (Rost, 1990:171-172). Dinleme metinleri hazırlanırken veya seçilirken 3 yöntem öne çıkmaktadır. Field (2008) metinleri özgün, yarı-özgün ve yazılı olarak sınıflandırmaktadır. Özgün metinler orijinal kaynaklardan doğrudan alınan metinlerdir. Haber metinleri, hava alanındaki duyurular, radyo programları, internetteki yayımlar örnek gösterilebilir. Yazılı metinler ise dil öğrenimi için hazırlanmış, yazılı bir metinden seslendirilen kaynaklardır. Genellikle tereddüt ifadeleri, duraksamalar yer almaz, konuşma geçişleri doğal değildir. Bu nedenle yaygın olarak yarı-özgün metinlere başvurulur. Yarı-özgün metinlerde orijinal kaynak yeniden seslendirilebilir. Diğer bir seçenek ise konuşmacılara konu-soru vererek doğaçlama yaparak konuşturmadır. Metinlerde konuşmacılara ne kadar doğaçlama fırsatı verilirse metin o kadar özgün olacaktır. Soru türleri belirlenirken katılımcıların hedeflenen becerileri sergileyebilecekleri görevler seçilmelidir. AOÇM B1 düzeyi ve Field (2008) dinleme çerçevesindeki ileri düzey süreçler göz önünde bulundurulduğunda soruların ana fikri, neden-sonuç ilişkisini, metinden yapılacak çıkarımları sorması gerekmektedir. Sınavlarda seçmeli ve üretici olmak üzere iki farklı soru türüyle karşılaşılır. IELTS, TOEFL, JLPT, TOPIK gibi uluslararası geçerliği olan sınavlarda yaygın olarak seçmeli soru türünde yer alan çoktan seçmeli, sıraya koyma, doğru-yanlış, eşleştirme gibi sorular yer almaktadır. Çoktan seçmeli sorularda seçeneklerin uzunluklarının birbirine yakın olmasına, okuma oranının çok olmamasına dikkat edilmelidir. Bu tür sorularda okuma oranının aza indirilmek istenmesinin sebebi soruyu okuyup seçenekleri aklında tutma becerisinin dinlediğini anlama becerisinin önüne geçmesini engellemektir. Ayrıca “yukarıdakilerin hepsi” veya “a ve b” gibi seçeneklere yer verilmemelidir (Brown, 1996). Seçmeli sorular puanlamasının güvenilir olması sebebiyle tercih edilmektedir. JLPT sınavında diğerlerinden farklı olarak dinledikleri kısa metnin ana fikrini bulma, TOPIK sınavında ise konuşmacının söylediklerinden neden-sonuç ilişkisi kurma soruları yer almaktadır. Üretici sorularda ise boşluk doldurma, kısa cevap, sesli ve yazılı özetlerdeki boşlukları doldurma soruları yer almaktadır. Boşluklar içerik (content) sözcüklerinden seçilmesi ve boşluğa gelecek

sözcük sayısının belirtilmesi beceriyi ölçmede daha etkilidir. Puanlama sırasında farklılıklar oluşmasının önüne geçmek için detaylı cevap anahtarının hazırlanması önem taşımaktadır. Sınav öncesinde kabul edilebilecek eş anlamlı sözcükler ve yazım yanlışları belirtilmelidir. Son zamanlarda anlamı bozmadığı sürece yazım yanlışları göz ardı edilmektedir. Son aşamada ise sınavın pilot uygulaması gerçekleştirilir ve bu doğrultuda gerekli düzeltmeler yapılır. Sınavın işleyişi ile ilgili bölüm, metin, soru, metni dinleme sayısı ve süre gibi gerekli açıklamalar yazılı veya sözlü olarak sunulur, sınavı uygulamak için fiziksel şartlar sağlanır. Özellikle dinleme sınavlarında dinlemenin nasıl sunulacağı önem taşımaktadır. Öğrenciler kendi cihazlarından bireysel dinleyebileceği gibi tek bir cihazdan bir sınıf da dinleyebilir. Sınav öncesinde bu şartların göz önünde bulundurulması gerekir. Hazırlanan sınav uygulamaya geçilmeden önce öğretmenler ve uzmanların görüşleri almak veya anadil konuşucuları üzerinde uygulamak olası problemlerin erken fark edilmesini ve önüne geçilmesini sağlayacaktır.

Tablo 1.1: Uluslararası Kullanılmakta Olan Sınav Formatları					
Sınav Adı	Sınav süresi	Soru Sayısı	Metin Sayısı	Dinleme sayısı	Soru türleri
IELTS	30 dk	40	4	1	Çoktan seçmeli Eşleştirme Tablo/resim/özet vs. tamamlama Cümle tamamlama
TOEFL	41-57	28-39	5-7	1	Çoktan seçmeli (4 şıklı)
TestDaf	40 dk	25	3		Kısa Cevap Doğru Yanlış Açık uçlu
DELE	40 dk	30	5	2	Çoktan seçmeli (4 şıklı) Eşleştirme
JLPT	N2 - 50 dk N3 - 40 dk	N2 - 32 N3 - 28		1	Çoktan seçmeli (3-4 şıklı)
TOPIK	Yaklaşık 1 saat	TOPIK-II - 50		1	Çoktan seçmeli

Bu araştırmada kullanılan sınav hazırlanırken bahsedilen 3 aşama takip edilmiştir. Bu süreçte B1 düzeyi beceri çerçeveleri ve alan yazındaki çalışmalar haricinde uluslararası kullanılmakta olan geçerliği ve güvenilirliği ispatlanmış sınavlar da incelenmiştir. Yukarıdaki tabloda incelenen sınavların genel içerikleri sunulmuştur.

Tabloda yer alan sınavlardan IELTS, TOEFL ve TestDaf seviyelere ayrılmadan tek bir sınav olarak sunulmaktadır. Ancak genel yeterliği ölçtükleri için soruları B1 ve üzeri seviyelerdedir. DELE (İspanyolca Yeterlik Sınavı)'de A1, A2, B1, B2 ve C1 olmak üzere her seviye için farklı sınavlar kullanılmaktadır. JLPT (Japonca Yeterlik Sınavı)'de 5 farklı (N1-N5) sınav bulunmaktadır. N1 başlangıç seviyesine N5 ileri düzeye denk gelmektedir. AOÇM benzeren kendi yeterlik kriterleri bulunmaktadır. B1 seviyesi JLPT'de N3-N2 seviyelerine

denk gelmektedir. TOPIK (Korece Yeterlik Sınavı) 2 seviyeden oluşur. TOPIK I başlangıç seviyelerini (1-2), TOPIK II (3-4, 5-6) ileri seviyeleri ifade etmektedir. B1 seviyesinin becerileri göz önünde bulundurularak inceleme için TOPIK II sınavı tercih edilmiştir. Tablodan anlaşıldığı üzere bu dinleme sınavlarında çoğunlukla çoktan seçmeli sorular tercih edilmiştir. Sebep olarak sınavların geniş kitleler tarafından kullanılması gösterilebilir. TOEFL sınavında diğerlerinden farklı olarak bir metinle ilgili farklı türde sorular sorulmuştur. Güvenirliği sağlamak için sınavlarda en az 3 metin kullanıldığı görülmektedir. JLPT ve TOPIK sınavlarında metin başına 1-2 sorulmuştur. Bu nedenle metinler diğer sınavlarınkine göre kısadır. DELE haricindeki sınavlarda metinlerin bir kez dinletildiği görülmektedir. Sınav süresinin ise 30 dakika – 1 saat arasında değişiklik gösterdiği görülmektedir.

Sınav hazırlama aşamalarının son adımında Türkçede uygulanmakta olan sınavlar incelenmiştir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde genel geçer tek bir Türkçe Yeterlik sınavının bulunmadığı görülmektedir. Bu konuda Yunus Emre Enstitüsü çalışmalarını yürütmektedir. Hazırladığı sınav 2012 yılından itibaren yurt içi ve yurtdışında kullanılmaktadır. Ancak kullanım alanı genellikle kendi kurumlarıyla sınırlı kalmaktadır. 45 dakikalık, 6 metin ve 30 sorudan oluşan bir sınav olduğu görülmektedir. Diğer dinleme sınavlarının ise genellikle kurum içerisinde hazırlandığı gözlemlenmiştir. Seviyelere göre ayrılmış Türkçe dinleme metni kaynağı sıkıntısı olduğu için sınavda kullanılan metinlerin profesyonel olmayan ortamlarda kaydedildiği görülmektedir. Türkçede sınav geliştirmeye yönelik akademik çalışmaların var olan sınavların değerlendirilmesiyle sınırlı kaldığı görülmektedir. Işıkoğlu (2015) araştırmasında Mersin Üniversitesi İnternet Tabanlı Türkçe Yeterlik Sınavı ile Sakarya Üniversitesi Uzaktan Türkçe Sınavını madde bakımı açısından incelemiştir. Sınavlarda çoktan seçmeli, kısa cevap, doğru-yanlış soruları yer almaktadır. Soru köklerinde seçeneklerle binişlikliğe, zıt ifadelere, dilbilgisi ve yazım hatalarına rastlanmıştır. Seçeneklerde ise çeldiricilerin zayıf olduğu ve seçenekler arası uyumsuzluk görülmüştür. Dinleme sınavına odaklanan sadece bir çalışma bulunmaktadır. Tozlu (2017) çalışmasında A1-B2 seviyelerinde dinleme soruları hazırlamış, geçerliğini ve güvenilirliğini test etmiştir. Sınav sonrası katılımcılara sınavı değerlendirmeleri için sınav değerlendirme anketi sunulmuştur. Sınav ve anket sonuçları değerlendirildiğinde seçeneklerin metinle paralel olmadığı ve doğru-yanlış soruları gibi şans faktörü yüksek olan bazı soru türlerinin seviyeye uygun olmadığı anlaşılmıştır.

Bu nedenlerle de yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılmak üzere geçerliği ve güvenilirliği yüksek bir sınav hazırlanmasının önemi ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmada geçerliği ve güvenilirliği yüksek ve uluslararası düzeyde kullanılabilecek B1 düzeyinde bir dinleme sınavı taslağı oluşturulmak hedeflenmiştir. Sınav hazırlama sürecinde AOÇM'ne ve Field (2008) dinleme becerisi çerçevesine başvurulmuş, uluslararası geçerliği yüksek TOEFL, IELTS, TestDaf, DELE, JLPT ve TOPIK sınavları incelenmiştir. Hazırlama sürecinde ve sınav uygulandıktan sonra aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır:

1. Sınavdaki metinler ve sorular B1 düzeyine uygun mu?
Metinlerin dili, içeriği, hızı seviyeye uygun mu?
Sorular ve seçenekler B1 düzeyi için anlaşılır özellikte mi?
2. Sınavın bağlam geçerliği sağlanmış mıdır?
Sınavdaki sorular ve beceriler B1 becerilerini ölçer nitelikte mi?
Metinlerin konuları ders konularını ve günlük hayattaki konuşmaları kapsıyor mu?
3. Sınavın puanlama geçerliği sağlanmış mıdır?
Puan dağılımı ve puanlandırma nasıl yapılmıştır?
4. Sınavın güvenilir midir?
Madde ayırt ediciliği ve madde zorluğu hedeflenen aralıkta mı?

2. Yöntem

Araştırmanın evrenini, İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi ve Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Türkçe Öğretim Merkezi oluşturmaktadır. Örneklem ise İstanbul Dil Merkezinde B1 düzeyindeki 21 öğrenci ile Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesindeki 10 öğrencidir. Pandemi sebebiyle azalan Türkçe öğrenci sayısı sınavın uygulanacağı B1 öğrenci sayısını da etkilediği için var olan bu sınırlılıklar nedeniyle uygulama ulaşılabılır örneklem seçeneğine başvurulmuştur (Büyüköztürk, 2012; Yıldırım-Şimşek, 2018).

Belirtilen Türkçe öğretim merkezlerindeki öğrenciler akademik eğitimlerini tamamlama amacıyla Türkçe öğrenmektedirler. Hedef kitle B1 yeterliğini alıp B2'ye yeni başlamış öğrencilerden oluşmaktadır. Katılımcılar buldukları kurumlarda A1 düzeyinden başlayarak B2 düzeyine ulaşmışlardır. Sınavın geçerliğini sağlamak amacıyla sınav, B2 seviyesinin ilk haftasındaki öğrencilere uygulanmıştır. Sınavdaki boşluk doldurma bölümünü boş bırakan 5 öğrencinin sınavları incelemeye katılmamış, değerlendirme 26 katılımcı üzerinden yapılmıştır. Sınav hazırlanırken katılımcıların farklı dillerden ve kültürlerden geldiği göz önünde bulundurulmuştur. Katılımcıların hepsi B1 seviyesini başarıyla tamamlamış olmalarına rağmen bireysel farklılıkları, farklı artalan bilgileri ve farklı eğitim durumları sergilemektedir. Ancak bu çalışmada tüm katılımcıların Avrupa Ortak Dil Çerçevesinde belirtilen B1 özelliklerini taşıdığı varsayılmaktadır.

Field (2008) dinleme çerçevesi, AOÇM'de yer alan B1 dinleme becerileri ve incelenmiş olan diğer sınavlar göz önünde bulundurularak 3 uzun, 8 kısa metinden oluşan 32 soruluk bir sınav hazırlanmıştır. Sınav 3 bölümden oluşmaktadır. Metinlerde monolog ve diyaloglara yer verilmiştir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde seviyelere göre düzenlemiş metinler bulunmadığı için yazılı metinler hazırlanıp seslendirilmiştir. İlk metinde günlük bir telefon konuşması verilerek metne göre çoktan seçmeli 6 soru cevaplanması istenmiştir. İkinci metinde bir grup oyunuyla ilgili yönlendirme monoloğu dinletilmiş ve katılımcılardan çoktan seçmeli ve kısa cevaplı soruları cevaplanması istenmiştir. Çoktan seçmeli sorularda seçeneklerin ve soru metninin seviyeye uygun olmasına dikkat edilmiştir. Boşluk doldurma kısımlarında ise

cevaplarının net ve puanlamasının güvenilir olması için boşluklar rakamlardan seçilmiştir. Bu bölümdeki sorular oyunun fiyatlandırması ve süresi gibi bilgilerin takibini ölçmektedir. Üçüncü metinde ise izledikleri film ile ilgili karşılıklı yorum yapan iki konuşmacı yer almaktadır. Bu metinle ilgili konuşmacı-fikir eşleştirme soruları kullanılmıştır. Seçenekler metnin kendisinden alınmamış, duyduklarının farklı bir ifadesi olarak sunulmuştur. Birinci bölümdeki ilk 3 metin kullanılmakta olan sınavlar ve uzmanların görüşleri doğrultusunda 2 kez dinletilmiştir. İkinci bölümde ise JLPT ve TOPIK sorularında olduğu gibi kısa bir metinle ilgili tek bir çoktan seçmeli soru sorulmuştur. 8 metin kullanılmış ve metinler bir kez dinletilmiştir. Bu sorular neden-sonuç ilişkisi ve ana fikri buldurmaya yöneliktir. İkinci bölümdeki bir soru, soru kökündeki anlam bozukluğu sebebiyle sınavdan çıkarılmıştır. Sınavın süresi 35 dakika olarak belirlenmiştir. Ancak uygulama sırasında sürenin yetersiz kaldığı anlaşılmış ve 45 dakika olarak değiştirilmiştir ve tüm sınıflarda aynı şekilde uygulanmıştır. Sınav formatı alışık oldukları formattan farklı olduğu için sınav öncesi sınavla ilgili gerekli yönergeler dinletilmiş ve olası problemlere karşı araştırmacı da sınav gözetiminde bulunmuştur. Sınav çevrimiçi olarak Google form üzerinden uygulanmıştır. Katılımcılar ise sınav süresinde Zoom üzerinden takip edilmiştir. Sınav boyunca kameralarını açık tutmaları istenmiştir.

Sınav uygulandıktan sonra sınavı uygulayan ve Türkçe öğretimi deneyimi bulunan öğretmenlere ve sınava katılan öğrencilere sınavla ilgili sınav değerlendirme formu sunulmuştur. Sınav hazırlanırken Gülle'nin (2015) konuşma sınavı için hazırlamış olduğu değerlendirme formu esas alınmıştır. Bu çalışmada soruların seviyeye uygunluğu, konuşmacıların hızı, yönergelerin anlaşılabilirliği, metinlerin konularının derslerdeki ve günlük hayattaki konulara yakınlığı ve soruların zorluk derecesini 1-4 arasında değerlendirmeleri istenmiştir. Öğrencilere sunulan ankette iki bölümü ayrı ayrı değerlendirmeleri istenmiştir. Öğretmen anketinde ise aynı sorular verilmiş ve sınavı genel olarak değerlendirmeleri istenmiştir. Öğrenci anketinden farklı olarak öğretmenlerden bu sınavda kullanılan farklı soru türlerini de değerlendirmeleri istenmiştir. Anketlerin sonunda sınavla ilgili görüşlerini belirtmeleri için yorum kısmı bırakılmıştır. Bu anketlere 29 öğrenci, 5 öğretmen katılmıştır.

3. Bulgular

Bu bölümde sınav ve anket sonuçları kullanılarak sınavın geçerlik ve güvenilirliği test edilmiştir. Araştırmanın ilk 3 sorusunu cevaplamak için Weir'in (2005) sosyal bilişsel çerçevesi kapsamında bağlam ve puanlama geçerliğine bakılmıştır. Bağlam geçerliği için Field (2008) dinleme becerisi çerçevesi ve AOÇM B1 düzeyi tanımlayıcıları da göz önünde bulundurulmuştur. Bu süreçte öğretmen ve öğrenci anketlerinin sonuçları da değerlendirmeye katılmıştır. İkinci bölümde ise sınavın güvenilirliği üzerinde durulmuştur. Soruların tutarlılığını incelemek için sırasıyla madde güçlük analizi ve madde ayırt edicilik analizi uygulanmıştır. Son bölümde ise öğretmen ve öğrenci anketlerinin sonuçları paylaşılmış ve genel olarak değerlendirilmeye katılmıştır.

3.1. Geçerlik

Sınavın bağlam geçerliği için Weir'ın (2005) çerçevesi doğrultusunda sırasıyla görevlerin yapısı, görevlerin içeriği ve görevlerin uygulanışı incelenmiştir. Görevlerin yapısı için sınavın amacına, cevap formatına, bilinen kritere, soruların ağırlığına, sıralanışına ve sınav süresine bakılmıştır. Hazırlanan sınav katılımcıların B1 düzeyi yeterliklerini ölçmeyi hedeflemektedir. Sonuçları B1 düzeyi tamamlama sınavında kullanılabilmesi gibi yerleştirme sınavı olarak da kullanılabilir. Burada hedeflenen kitle B1 düzeyinde Türkçe öğrenen genel öğrencidir. Puanlaması ve uygulanması geniş kitleye hitap edeceği düşünülerek oluşturulmuştur. Sorular alışık oldukları soru türlerinden başlayıp yeni soru türleri sonda gelecek şekilde sıralanmıştır. B1 düzeyindeki hedef kitleden günlük konuşmaları takip etmeleri, akademik ortamlarda alan bilgisi gerektirmeyecek hızlı olmayan konuşmaları takip etmeleri, radyo ve televizyon programlarını büyük oranda takip edebilmeleri beklenmektedir. Sınavdaki metinler belirlenirken bu ortamlar göz önünde bulundurulmuştur. Bu bölümde metinlerin ve soruların içeriği üzerinde durulmaktadır. Sınavın ilk metninde günlük hayatta sıkça karşılaşılan telefon şirketi müşteri hizmetleriyle müşteri arasında geçen telefon konuşması yer almaktadır. Bu bölümde kampanyayı seçme nedenleri, kampanyaların özellikleri gibi ana fikir, önemli detay ve neden-sonuç ilişkisi kuran sorular yer almıştır. Karşılaştıkları ilk bölümde aşına oldukları soru türü olan çoktan seçmeli kullanılmıştır. Seçenekler birbirine paralel ve kısa tutularak okuma oranı azaltılmıştır. İkinci metinde ise oyunun kurallarını anlatan bir monolog yer almaktadır. Bu bölümde 2 farklı soru türü kullanılmıştır. Metnin ilk bölümü 2 kez dinletilip tamamlandıktan sonra diğer bölüme başlamışlardır. Böylece soruları akılda tutma süresi kısaltılmıştır. İlk bölümde çoktan seçmeli ikinci bölümde boşluk doldurma soruları yer almıştır. Boşluk doldurma kısmında duyduklarını takip ederek oyunların fiyatlarını, sürelerini ve katılımcı sayılarını takip etmeleri istenmiştir. Buradaki sayıları takip etmek için dinlemek günlük hayatta da oldukça karşılaşılan bir durumdur. Bu nedenle sorularda verilen görevlerin günlük hayatı yansıttığı görülmektedir. Ancak bu soru türünün Field'ın (2013) çerçevesindeki düşük seviyelerde yer alan sözcük arama becerisini ölçtüğü için B1 seviyesine uygun olmadığı görülmektedir. Üçüncü metinde ise iki arkadaşın izledikleri film hakkındaki yorumları dinletilmiştir. Verilen eşleştirme sorusunda ise görüşleri kişiyle eşleştirmeleri istenmiştir. Soruda yer alan ifadeler dinlediklerinin farklı ifadesi şeklinde sunulmaktadır. Böylece A1-A2 düzeylerinde olduğu gibi duyduklarını doğrudan seçeneklerde görmeleri yerine anlamlandırma süzgecinden geçirerek B1 düzeyi bir beceri göstermeleri beklenmektedir. Sınavın son bölümünde 8 farklı kısa metin ve metinlerle ilgili tek bir soru yer almıştır. Metinlerdeki diyaloglar kütüphanede kitap işlemleri, televizyonda online eğitimi değerlendirme, otobüste karşılaşılan program, üniversitedeki ilk ders gibi günlük ve akademik ortamlardan seçilmiştir.

Sınavın tamamına bakıldığında konuların B1 çerçevesinde belirtilen konularla paralel olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin ve öğrencilerin anket sonuçlarında da konuların derslerde ve günlük hayatta karşılaştıkları konulara paralel olduğu anlaşılmaktadır. Anketlerde sınavlardaki

metinlerle ilgili konuşmacının tonunun takibi zorlaştırdığı yorumu yer almaktadır. Sınav boyunca aynı 2 kişinin metni seslendirmesi, vurgu ve tonlamanın tekdüze olması dinlemeyi zorlaştırdığı belirtilmiştir. Ayrıca öğrencilerin bazıları ilk bölümdeki konuşmaların hızlı olduğunu ifade etmiştir. Metinlerle ilgili diğer bir yorum ise metin sayısının fazla olması, dolayısıyla –ilk bölümde 2 kere dinletildiği göz önünde bulundurulurak- sınav süresinin de fazla olmasıdır. Öğretmen anketlerinde eşleştirme sorusunun B1 seviyesine uygun olmadığı, daha çok A2’de kullanılabilceği yorumu yapılmıştır.

Bağlam geçerliğini ölçmek için son olarak sınavın uygulanışı üzerinde durulmuştur. Pandemi sebebiyle sınav çevrimiçi ortamda uygulanmıştır. Sınav boyunca öğrenciler kameralarını açık tutmuşlardır. Sınav linki öğrencilerle paylaşılmış ve belirtilen sürelerde tamamlamaları istenmiştir. Sınavın süresi 35 dakika olarak düşünülmüş ancak uygulama sırasında tüm sınıflar için 45 dakika şeklinde değiştirilmiştir. Herkes metni kendi cihazından açıp dinlemiştir. Böylece sesin yüksekliği herkese uygun bir şekilde sağlanabilmiştir. Sınav öncesinde sessiz bir ortamda bulunup bulunmadıkları kontrol edilmiştir. Herkesin aynı sürede tamamlayabilmesi için paylaşılan linkteki metni sadece bir kere açıp sınavı tamamlamaları istenmiştir. Ancak sınav sırasında anlayamadıkları yerleri tekrar dinleyen öğrenciler olmuş, süre sıkıntısı yaşanmıştır. Kaydın kendisinde gerekli yerlerde metinler 2 kez dinletilmiş, yönergeler ve soruları cevaplamaları için gereken süreler verilmiştir. Sınavın paralel yürütülmesini sağlamak için araştırmacı da sınıfın öğretmeniyle birlikte sınav gözetiminde bulunmuştur.

Araştırmanın üçüncü sorusunda puanlama geçerliği üzerinde durulmuştur. Sınav sonuçları doğrultusunda öğrencilerin sınavı “başarılı” olarak tamamlamaları farklı kriterlere tabidir. Katılımcıların notları puan sırasına göre dizilerek norm dayanaklı değerlendirme yapılabileceği gibi sınav öncesinde belli bir doğru sayısı hedef konularak ölçüt dayanaklı değerlendirme de yapılabilir (Güler, 2019). Bu çalışmada öğrencilerin başarısına değil, sınavın başarısına odaklanıldığı için sonuçlar herhangi bir değerlendirmeye alınmamıştır. Katılımcılar buldukları kurumlarda B1 yeterliğini almış öğrencilerdir. Sınav öncesinde de sonuçlarının taraflarına sadece doğru-yanlış cevap şekilde iletileceği, herhangi bir şekilde puanlandırılmayacağı konusunda bilgilendirilmişlerdir. Cevap anahtarı öncesinde detaylı olarak hazırlanmış ve puanlama (doğru-yanlış cevap belirleme) bilgisayar ortamında gerçekleştirilmiştir. Herhangi bir hata olmaması amacıyla boşluk doldurma soruları araştırmacı tarafından da kontrol edilmiştir. Sınavın bilgisayar ortamında puanlandırılması olası puanlayıcı farklılıklarının, etkilerinin önüne geçilmesini sağlamıştır. Sonuç olarak, sınavın puanlama geçerliği sağlanmıştır.

3.2. Güvenirlilik

Sınavın başka sınıflarda başka zamanda uygulandığında aynı sonuçlar verip vermediğini, tutarlılığı güvenirliliği ifade etmektedir (Bachman, 1996). Bu çalışmada güvenirliliği ölçmek için sınav aynı anda 2 farklı gruba uygulanmıştır, ancak seçilen sınıflar ulaşılabılır örneklerden seçildiği için geniş kitlelere ulaşma imkânı olmamıştır. Güvenirlilikteki diğer basamak

değerlendirici güvenilirliğidir. Değerlendirici ve değerlendiriciler arası güvenilirlik (Mackey & Gass, 2005) sınav çoktan seçmeli olduğu için ve boşluk doldurma sorularının cevap anahtarı detaylı olarak hazırlandığı için bir problem oluşturmamıştır. Sınavın uygulama sırasındaki güvenilirliğini sağlamak için gerekli tedbirler alınmıştır. Sınav çevrimiçi olarak yürütülmüştür. Herkesin eşit şartlarda sınava girmesini ve sınavın paralel bir şekilde uygulanmasını sağlamak, karşılaşılabilecek herhangi bir teknik aksaklığın önüne geçmek için sınıfın öğretmeniyle beraber araştırmacı da sınav gözetiminde bulunmuştur.

Sınavın güvenilirliğini sınamadaki diğer basamak ise sınavın kendi yapısından kaynaklanan hatalardan dolayı katılımcıları yanlış değerlendirip değerlendirilmediğini incelemektir. Bunun için test-tekrar test, paralel (eşdeğer) formlar ve eşdeğer yarılar yöntemi kullanılmaktadır (Mackey & Gass, 2005). Test-tekrar test, aynı sınavın farklı zamanlarda aynı katılımcılara uygulanmasıdır. Güvenirliği yüksek bir sınavda iki sınavda da benzer sonuçlar çıkması beklenir. Eşdeğer formlarda ise benzer iki test aynı sınıfa uygulanır. 2 testteki soruların birbirinden kolay veya zor olmamasına dikkat edilmelidir. Eşdeğer formlarda ise sınav sorulara ikiye bölünür ve sonuçları birbirleriyle karşılaştırılır. Bu çalışmada sınav sadece bir kez uygulandığı için tek bir sınav üzerinden güvenilirliği ölçülmüştür. Bunun için madde analizlerine başvurulmuştur. Sırasıyla soruların güçlük derecesine ve ayırt ediciliğine bakılmıştır.

Madde güçlük indeksi (P) soruların doğru cevaplanma oranını ifade etmektedir. P değeri 0-1 arasında yer almaktadır. Güçlük indeksi 0'a yakın ise madde zor, 1 ise kolay, 0,5 ise orta zorlukta değerlendirilmektedir (Tekin, 2000). Bir maddenin olması gereken ideal aralık 0,4-0,6 arasındadır, ancak uygulama sırasında çoğunlukla 0,3-0,7 aralığının kabul edildiği görülmektedir (Heaton, 1988:179,;Henning, 1987 akt. Fulcher & Davidson, 2007).

Aşağıdaki tabloda birinci metinle ilgili çoktan seçme soruları S1-S6, ikinci metindeki sorular S7-S16 şeklinde ifade edilmiştir. İkinci metindeki boşluk doldurma soruları S12'den başlamaktadır. Üçüncü metinle ilgili eşleştirme soruları S17-S24, ikinci bölüm ise S25-S32 arasındadır. İlk metindeki 2., 3. ve 5. Sorunun hedeflenen P değerleri aralığında olmadığı görülmektedir. 3. soruya bakıldığında sadece 7 öğrencinin doğru cevapladığı, sorunun seviyenin üzerinde olduğu görülmektedir. Ayrıca bu soruda d seçeneğini hiçbir katılımcı işaretlememiştir. 2. soru P değeri yüksek olan seviyeye göre kolay bir sorudur. Benzer şekilde seçeneklerden birini hiçbir katılımcı işaretlememiştir. Bu durum seçeneklerin çeldiriciliğinin düşük olabileceğini göstermektedir. İkinci metindeki çoktan seçmeli soruların P değerleri 11. soru haricinde istenilen aralıktadır. Bu soruların P değerlerine bakıldığında bu seviye için kolay oldukları görülmektedir. Boşluk doldurma sorularında ise sadece 12. soru seviye için kolay olduğu görülmektedir. İkinci metindeki soruların P değeri diğer bölümlere kıyasla en yüksek olan bölümdür. Üçüncü metindeki eşleştirme sorularından sadece 2 soru istenilen aralığa girmiştir. Diğer soruların belirlenen seviye için kolay olduğu anlaşılmaktadır. İkinci bölümde soru kökündeki hatadan dolayı 26. soru çıkarıldığı için 7 soru yer almaktadır. 27 ve 31. soruların P değerinin düşük olduğu görülmektedir. Bu soruları doğru cevaplayan sayısı

sırasıyla 5 ve 7'dir. Bu bölümde kısa bir metin sunularak ana fikri bulma, neden-sonuç ilişkisi kurma görevleri verilmiştir. Metinler kısa olduğu için karışık ifadeler olmamasına dikkat edilmesi zorluk derecesini dengelemeye yardımcı olabilir. Ayrıca JLPT sınavlarında olduğu gibi bölümden hemen önce örnek bir soru çözümlenerek katılımcılar yeni soru türüne hazırlanabilir. Tablodan hareketle ikinci bölüm sorularının zorluk derecesinin ilk bölüme oranla seviyeye daha uygun olduğu görülmektedir. Sınavda P değeri hedeflenen aralığa girmeyen en çok soru üçüncü bölümden çıkmıştır. Field'ın (2008) çerçevesinde de belirttiği gibi eşleştirme sorusunun düşük seviye beceriler için daha uygun olduğu görülmektedir.

Bölüm1	Cevaplayan	Doğru cevaplayan	P değeri	D değeri
S1	26	17	0.653	0.428
S2	26	22	0.846	0.142
S3	26	7	0.269	0.285
S4	26	10	0.384	0.285
S5	26	19	0.730	0.142
S6	26	9	0.346	0.571
S7	26	18	0.692	0.714
S8	26	8	0.307	0.428
S9	26	10	0.384	0.714
S10	26	9	0.346	0
S11	26	23	0.884	0.142
S12	26	20	0.769	0.571
S13	26	13	0.5	0.857
S14	26	12	0.461	0.714
S15	26	14	0.538	0.571
S16	26	17	0.653	1
S17	26	14	0.538	0.285
S18	26	20	0.769	0.428
S19	26	14	0.538	0.571
S20	26	23	0.884	0.142
S21	26	22	0.846	0.285
S22	26	21	0.807	0.428
S23	26	24	0.923	0.142
S24	26	21	0.807	0.571
S25	26	18	0.692	0.428
S27	26	5	0.193	0.142
S28	26	15	0.576	1

S29	26	15	0.576	0.428
S30	26	9	0.346	0.571
S31	26	7	0.269	0.142
S32	26	11	0.423	0.285

İkinci aşamada soruların başarılı ve başarısız öğrencileri ayırt etme özelliği incelenmiştir. Bunun için öncelikle öğrenciler başarı sırasına göre dizilmiştir. Öğrencilerin doğru sayısı 9-27 arasında dağılmaktadır. Üst %27'lik grupta alt %27'lik grubun her bir soruyu doğru yapma oranlarına bakılmıştır. Üst ve alt grupta 7'şer kişi yer almaktadır. Üst grup ortalama 25,85 soruya doğru cevap verirken alt grubun ortalama 12 doğrusu vardır. Ortalamalara bakıldığında iki grup arasında anlamlı bir fark görülmektedir. Madde ayırt ediciliği (D) +1 ve -1 arasında dağılmaktadır. D'nin -1 olması soruyu başarılı öğrencilerin yapamadığı başarısız öğrencilerin yaptığı anlamına gelmektedir. Genelde madde ayırt ediciliğinin 0.3 üzerinde olması istenmektedir.

Birinci metindeki soruların D değeri 0,42-0,57 çıkmıştır. Bu durumda bu soruların ayırt edici olduğu anlaşılmaktadır. İkinci metinde ise 10 ve 11. sorular haricinde ayırt edicilik sağlanmıştır. 10. sorunun D değeri 0 çıkmıştır. Bu sonuç bu sorunun iki grup için de ya zor ya da kolay olduğunu ifade etmektedir. P değeri (0,346) ile birlikte incelendiğinde sorunun iki grup için de zor olduğunu, iki grubu birbirinden ayırt edemediği anlaşılmaktadır. 11. soruda ise P ve D değeri birlikte incelendiğinde sorunun iki grup için de kolay olduğu anlaşılmaktadır. Üçüncü metinde ise soruların yarısının (17, 20,21,23) D değeri hedefin altında kalmıştır. Soruların ayırt ediciliği düşüktür. İkinci bölümde 27, 31 ve 32. soruların D değeri 0,3'ün altındadır. P değerleriyle birlikte ele alındığında bu soruların iki grup için de zorlayıcı olduğu görülmektedir. Tüm sınav madde ayırt ediciliği yönünden ele alındığında birinci metinden 4, ikinci metinden 2, üçüncü metinden 4 ve ikinci bölümden 3 olmak üzere toplamda 13 sorunun başarılı ve başarısız öğrenciyi ayırt edemediği görülmektedir.

Sınavın madde ayırt ediciliği ve madde güçlüğü birlikte değerlendirildiğinde birinci metnin diğer bölümlere göre daha başarılı olduğu görülmektedir. İkinci metindeki 10 ve 11. soruların madde güçlüğü ve ayırt ediciliği değerlerinin düşük olduğu görülmektedir. Sorularda çeldiriciliği düşük seçenekler bulunduğu, soruların bu seviye için kolay olduğu, üst ve alt grubun kolayca cevaplayabilmesi sebebiyle ayırt ediciliği düşük olduğu yorumu yapılabilir. İkinci metindeki boşluk doldurma soruları ayırt edicilik ve güçlük açısından seviyeye uygundur. Üçüncü metinde ise 20, 21 ve 22.'nci soruların madde güçlüğü ve ayırt ediciliğinin düşük olduğu görülmektedir. Soruların B1 seviyesinin altında kaldığı görülmektedir. Sebep olarak iki seçeneikli, şans faktörünün yüksek olduğu bir soru türü olması gösterilebilir. Son bölümün madde güçlük ve ayırt edicilik indeksleri incelendiğinde 27. ve 31. sorunun değerlerinin düşük olduğu görülmektedir. Bu durumun sebebi öncesinde de değinildiği gibi metnin içeriği olabilir. Ayrıca metinler kısa olduğu için çeldiriciler 4 yerine 3'e indirilebilir. Böylece birbirine yakın seçeneklerle katılımcıların asıl becerilerini gösterememesinin önüne geçilebilir.

3.3. Sınav Değerlendirme Formları

Bu bölümde sırasıyla öğretmenlere ve öğrencilere uygulanan anketlerin sonuçları incelenmektedir. Anketler anonim olarak doldurulmuş, hiçbir katılımcıdan ismini vermesi istenmemiştir. Öğretmenlere uygulanan ankette bölümlere ayrılmadan tüm sınavı değerlendirmeleri istenmiştir. Formu 5 öğretmen doldürmüştür. Tablo 2.2.'ye bakıldığında soruların seviyesinin öğrencilere uygun olduğu ancak metinlerin seviyesinin uygun olmadığı görüşü ortaya çıkmaktadır. Farklı soru türlerinin kullanılması da yaygın olarak desteklenmiştir. Metinlerin konuları hakkındaki görüşlere bakıldığında %40 oranında katılımcının konuların derslerdeki ve sınavlardaki konulardan biraz farklı olduğunu düşündükleri anlaşılmaktadır. Bunlarla birlikte birinci bölümdeki metinlerin 2 kez dinletilmesinin onaylandığı (%100) görülmektedir. Tek metin – tek soru türünü kullanmaya %60 oranında öğretmen olumlu yaklaşmıştır.

Tablo 2.2: Sınav Değerlendirme Anketi Sonuçları (Öğretmenler)				
Anket soruları	1 (%)	2 (%)	3 (%)	4 (%)
1. Soruların seviyesi öğrencilere uygun.			80	20
2. Sınav süresi yeterli.			60	40
3. Sınavdaki metinler derslerde ve sınavlarda karşılaştıkları konularla paralel.		40	40	20
4. Sınavdaki dinleme metinlerinin seviyesi öğrencilere uygun.		40	40	20
5. Sınavda farklı soru türleri kullanılması faydalı.			60	40
6. Bölüm 1'de metinlerin 2 kere dinletilmesi uygun.				100
7. Bölüm 2'deki tek metin tek soru türünü sınavlarda görmek isterim.		40	40	20

Katılıyorum 1 – 2 – 3 – 4 Katılıyorum

Ankette sorular haricinde sınavla ilgili görüşlerini belirttikleri bölümde metinlerin seviyeye uygun olmamasının sebepleri üzerine görüş bildirilmiştir. Metinlerdeki konuşmacıların vurgu ve tonlamalarının zayıf olması ve tüm metinlerde aynı kişilerin bulunmasının metni takip etmeyi ve anlamayı güçleştirebileceği düşünülmüştür. İlk bölümde yer alan boşluk doldurma sorusunun B1 seviyesine uygun olmadığı, daha çok A2 seviyesinde kullanılması uygun bulunmuştur. Sınavda farklı türde sorular kullanılmasını, metinlerin uzunluğunu ve çeşitliliğini olumlu olarak değerlendirmişlerdir. Öğretmenlerin anket sonuçları ve sınavla ilgili yorumları değerlendirildiğinde sınavı formatıyla ilgili bir problemden ziyade metinlerin yapısı ve soru türleri üzerinde eksiklikler olduğu anlaşılmaktadır. Sınavın uzunluğu ile ilgili olan yorumlar konuşmacıların tekdüze konuşmasından kaynaklanabilir. Profesyonel ortamlarda profesyoneller tarafından hazırlanacak kayıtlarla bu sorunun önüne geçilebilir. Eşleştirme bölümünün çıkarılması ile sınavın uzunluğu ve soru türleri daha etkili hale getirilebilir.

Öğrenci anketlerinde her bölümü ayrı olarak değerlendirmeleri istenmiştir. Sınava katılan tüm öğrencilerden anketi doldurmaları istenmiştir. Değerlendirmede 29 öğrencinin anket sonucu yer almaktadır. Sonuçlara bakıldığında her iki bölümde de, konuların dersteki ve günlük hayattaki konulara benzediği görülmektedir. Birinci bölüm için öğrencilerin %13,8'i sınav süresinin yeterli olmadığını belirtmiştir. Bu bölümün zorluk derecesi normal-zor olarak değerlendirilmiştir. İkinci bölümün diğerine kıyasla yönlendirmelerinin yeterince anlaşılmadığı ifade edilmiştir. Konuşmaların hızı iki bölümde de benzer şekilde normal bulunmuştur. İkinci bölümde ise yönlendirmelerin anlaşılmadığı (%13,4) görülmektedir. Sınavın zorluk derecesine bakıldığında ise ilk bölümü normal-zor, ikinci bölümü çoğunlukla zor olarak değerlendirmişlerdir.

Tablo 2.3: Sınav Değerlendirme Anketi Sonuçları (Öğrenciler)									
Bölüm 1: Anket soruları	1 N %		2 N %		3 N %		4 N %		
Yönlendirmeler anlaşılır.	1	3,4	5	17,2	13	44,8	10	34,5	
Sınav süresi yeterli.	4	13,8	3	10,3	10	34,5	12	41,4	
Günlük yaşamdaki konulara benziyor.	2	6,9	3	10,3	10	34,5	14	48,3	
Dersteki konulara benziyor.	1	6,9	6	20,7	10	34,5	11	37,9	
Konuşmaların hızı uygun.	1	3,4	8	27,6	11	37,9	9	31	
Sınavın zorluk derecesi*	1	3,4	13	44,8	12	41,4	3	10,3	
Bölüm 2: Anket soruları	1 N %		2 N %		3 N %		4 N %		
Yönlendirmeler anlaşılır.	4	13,4	6	20,7	11	37,9	8	27,6	
Sınav süresi yeterli.	3	10,3	8	27,6	10	34,5	8	27,6	
Günlük yaşamdaki konulara benziyor.	1	3,4	5	17,2	14	48,3	9	31	
Dersteki konulara benziyor.	0	0	7	24,1	14	48,3	8	27,6	
Konuşmaların hızı uygun.	3	10,3	7	24,1	14	48,3	5	7,12	
Sınavın zorluk derecesi*	2	6,9	9	31	17	58,6	1	3,4	

Katılmıyorum 1 – 2 – 3 – 4 Katılıyorum

Anket sonunda görüşlerini belirttikleri notlarda genel olarak sınavı iyi, faydalı şekilde değerlendirmişlerdir. Öğretmenlerle benzer şekilde ikinci bölümdeki metinleri 1 kez dinlemenin yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca sınavın genel olarak uzun olduğunu belirtmişlerdir.

4. Sonuç ve Tartışma

Bu çalışmada uluslararası geçerliği olan ve güvenilirliği ispatlanmış B1 dinleme sınavı hazırlanmıştır. Hazırlama aşamasında alan yazından ve uluslararası geçerliği olan sınavlardan faydalanılmıştır. Sınav hazırlama aşamasında Weir (2005) sosyal bilişsel çerçevesi, Field (2008) dinleme becerisi çerçevesi ve Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve'deki B1 düzeyi esas alınmıştır. Ayrıca diğer dillerdeki sınavlar incelendiğinde en az 3 metin kullanıldığı, çoğunlukla çoktan seçmeli soruların tercih edildiği, soru sayısının 25 ve üzerinde olduğu, metinlerin genellikle

1 kez dinletildiği not edilmiştir. Alışılmış sınav formatlarından farklı olarak JLPT ve TOPIK sınavlarında kısa bir metinle ilgili tek bir soru sorulmuştur. Bu sorular genellikle ana fikri, neden-sonuç ilişkisini ve çıkarımları sormuştur. Bunlar B1 kapsamında gösterilmesi beklenen beceriler olduğu için bu soru türleri de sınavda kullanılmıştır. Tüm bunların sonucunda 2 bölümden oluşan 32 soruluk bir sınav hazırlanmıştır. İlk bölümde 3 metin sunulmuş ve 2 kez dinletilmiştir. Metinler belirlenirken konularının günlük hayatta ve akademik ortamlarda karşılaşılan diyaloglardan ve monologlardan olmasına dikkat edilmiştir. Metinlerin uzunluğu ve metin sayısı belirlenirken genel geçer sınavlara ve kurumlarda kullanılan sınavlara bakılmıştır. Metinlerle ilgili çoktan seçmeli, boşluk doldurma ve eşleştirme soruları sorulmuştur. İkinci bölümde ise 8 kısa metin üzerinden birer soru sorulmuştur. Bu bölümdeki sorular metnin ana fikri, nerede geçtiği, neden-sonuç ilişkisi gibi ileri düzey becerileri ölçmektedir. Sınav toplamda 45 dakika sürecek şekilde uygulanmış ve 31 kişiye uygulanmıştır. Ancak 5 kişi boşluk doldurma sorusunu tamamlamadığı için madde analizi değerlendirmelerinden çıkarılmışlardır. Son olarak, sınav sonrası katılımcı öğretmen ve öğrencilere sınav değerlendirme formu doldurtulmuştur.

Araştırmanın birinci ve ikinci sorusunda sınavın seviyeye uygunluğu ve bağlam geçerliği incelenmiştir. Dinleme metinlerinin konuları ders seçimi, röportaj, haber metni, bilgilendirici metin ve tartışma programı gibi günlük hayatta karşılaştıkları konulardan seçilmiştir. İlgili çerçevelere bakıldığında metinlerin B1 becerisini ölçmede başarılı olduğu görülmektedir. Kullanılan sorular da çerçevede belirtildiği üzere çıkarım yapma, detayları ve ana fikri takip etme, neden-sonuç ilişkilerini kurma şeklinde hazırlanmıştır. Ancak sınavın üçüncü metninde yer alan eşleştirme sorularının Field (2008) çerçevesi, AOÇM, madde analizleri ve öğretmen görüşleri doğrultusunda belirlenen seviyenin altında olduğu görülmüştür. Sınavı uygulayan öğretmenlerin ve katılımcıların değerlendirme formlarında konuların günlük hayatla paralel olduğunu ifade etmişlerdir. Sonuç olarak, sınavın bağlam geçerliğinin sağlandığı düşünülmektedir.

Araştırmanın 2 ve 3. sorularında ise puanlama geçerliği ve güvenilirlik üzerinde durulmuştur. Öğrenciler sınav sonunda sadece doğru-yanlış cevaplarını görebilecekleri, puan almayacakları konusunda bilgilendirilmişlerdir. Çoktan seçmeli ve boşluk doldurma sorularının sayılardan seçilmesi sebebiyle puanlayıcı etkisinin önüne geçilmiştir. Sınavın güvenilirliğini ve eşit bir biçimde uygulanmasını sağlamak amacıyla araştırmacı da sınıfın öğretmenleriyle beraber sınavı gözetlemiştir.

Soruların güvenilirliğini incelemek için madde analizine başvurulmuştur. Madde gücüne bakıldığında 3, 27 ve 31'inci soruların P değeri sırasıyla 0.269, 0.192 ve 0.269 çıkmıştır. Soruların seviyenin üzerinde olduğu anlaşılmıştır. Özellikle ikinci bölümde zorlayıcı sorular görülmektedir. Ankette öğrencilerin bu bölümdeki metinleri bir kez dinletilmesinin yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. 27'nci soruda doğru cevabı 5 (19,2) kişi seçerken d seçeneğini 16 (61,5) kişi seçmiştir. Çeldiricilerin soruyu doğru cevaplamanın önüne geçtiği yorumu yapılabilir. 31'nci soruda ise doğru cevap olan d seçeneğini 8 (%30,8), çeldirici olan d seçeneğini ise 11 (%42,3) katılımcı işaretlemiştir. 2, 5, 11, 12, 18, 20, 21, 22, 23 ve 24'üncü soruların P değerleri

0.730-0.923 aralığındadır. Soruların seviyenin altında olduğu anlaşılmıştır. 20, 21, 22, 23 ve 24'üncü sorular birinci bölümdeki üçüncü metinle ilgili kişi-yorum eşleştirme sorularıdır. Bu metin ve sorular sınavdan çıkarılarak sınavın güvenilirliği artırılabilir. Anketlerde öğrenciler sınavın zorluk derecelerini ağırlıklı normal ve zor olarak belirtmiştir. İyi bir sınav için orta güçlük düzeyinde olması önemlidir.

Madde ayırt ediciliğine bakıldığında birinci bölümdeki ilk metnin başarılı ve başarısız öğrencileri ayırt etmede yetersiz kaldığı görülmektedir. İkinci metinde 10 sorudan 2'si 0.3 değerinin altındadır. Diğer bölümlerle kıyaslandığında madde ayırt ediciliği en yüksek bu metin çıkmıştır. Bu durum soruların B1 seviyesine uygun olduğunu ve öğrencileri ayırt etmede güvenilir olduğunu göstermektedir. Üçüncü metindeki eşleştirme sorularının yarısı hedeflenen değerin altındadır. İkinci bölümdeki soruların ayırt ediciliği yüksektir.

Tüm sorular madde güçlüğü ve madde ayırt ediciliği değerleriyle değerlendirildiğinde birinci bölüm ikinci metindeki boşluk doldurma soruları istenilen aralıktadır. Sonrasında birinci ve ikinci metinler gelmektedir. Bu bölümlerde çeldiriciliği düşük seçenekler yer almaktadır. Seçeneklerin çeldiriciliği artırılarak güvenilirliği ve geçerliği sağlanabilir. P ve D değerinin en düşük üçüncü metnin soruları olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak B1 düzeyinde kullanılacak farklı türde metin ve sorular içeren, Avrupa Dilleri Ortak Çerçevesine uygun uluslararası geçerliği olan bir sınav hazırlanmıştır. Sınavda farklı soru türlerinin kullanılması genel olarak olumlu sonuç vermiştir. İkinci metindeki boşluk doldurma sorusu öğretmenlerin yorumlarına göre B1 seviyesinin altında görünse de madde analizi sonuçlarında seviyeye uygun zorlukta ve ayırt edici oldukları anlaşılmıştır. Sınavın konuları incelendiğinde B1 seviyesine ve sınavın amacına uygun olduğu görülmektedir. Ancak öğretmen anketleri incelendiğinde konularının dersteki ve sınavlardaki konulardan biraz farklı olduğu anlaşılmaktadır. Anketlerde metinlerle ilgili hızlı oldukları ve takiplerinin zor olduğu yorumu gelmiştir. Sebep sınav boyunca aynı konuşmacıların yer alması, konuşmadaki vurgu ve tonlamaların yetersiz kalması gösterilmiştir. Metinlerin profesyonel olmayan kişilerce hazırlanmasının sınavı olumsuz etkilediği anlaşılmıştır. Madde ayırt ediciliği ve güçlüğü sonuçlarına bakıldığında 3. Metindeki eşleştirme sorularının seviyenin altında olduğu anlaşılmıştır. Bu bölümdeki sorular sınavdan çıkarılarak veya değiştirilerek sınavın güvenilirliği artırılabilir. B1 becerisini ölçmede başarısız kalan diğer sorularda çeldiricilerin zayıf olduğu anlaşılmıştır. Seçenekler düzenlenerek sınavın geçerliği artırılabilir.

5. Öneriler

Son olarak sınavın geliştirilmesi, geçerlik ve güvenilirliğini artırılması için bazı öneriler sunulmuştur. Sınav tek aşamalı olarak 2 farklı grup üzerinde uygulanmıştır. Daha geniş kitleye ulaşarak ve aynı gruplara benzer soruları farklı zamanlarda sunarak sınavın geçerliği ve güvenilirliği ile ilgili daha detaylı sonuçlara ulaşılabilir.

Sınavda kullanılan metinler profesyoneller tarafından uygun bir ortamda hazırlanmadığı için sınavın takibi zor olmuştur. Anket sonuçlarında da metinlerde vurgu ve tonlamaların anlamayı zorlaştırdığı belirtilmiştir. Bu nedenlerle metinlerin uzmanlar tarafından hazırlanması ya da seviyeye uygun özgün kaynaklar kullanılması sınavın başarısını artıracaktır. Metinlerin hem takibinin zor olması hem de 2 kez dinletilmesi sebebiyle sınavın uzun geldiği görülmüştür. Sınavın güvenilirliğini zedelemeyecek şekilde bir metin çıkartılıp diğer metin ve sorular ona göre uzatılabilir. Anket sonuçlarında metinlerin 2 kez dinletilmesinin faydalı olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle sınav uzunluğunu dengelemek için metinlerin 1 kez dinletilmesi sınavın verimini düşürecektir.

Üçüncü metindeki eşleştirme sorularının sınavın güvenilirliği ve düzeye uygunluğunu düşürdüğü görülmektedir. Öncelikle bu bölüm sınavdan çıkarılarak güvenilirlik artırılabilir. Diğer bir seçenek ise konuşmacı sayısını artırmak ve eşleştirecekleri yorumları konuşmaların özeti şeklinde sunmak olabilir.

İkinci bölümdeki tek metin – tek soru türünden istenilen sonuç elde edilememiştir. Soru metinleri seçilirken neden-sonuç ilişkisi kurmaya, ana fikri bulmaya olanak sağlamasına, açık ve anlaşılır olmalarına dikkat edilmelidir. Ayrıca kısa metinlerden 4 seçenekli çoktan seçmeli sorular sormak yerine seçenek sayısı azaltılarak sınavdaki okuma oranı azaltılabilir, dikkat metnin ana fikrine daha çok ayrılabilir. Ayrıca sınavda seçeneklerin birbirine yakın olması sebebiyle de ayırt ediciliğinin düşük olduğu görülmüştür. Seçenek sayısının azaltılması bu problemlerin de önüne geçebilir. Son olarak, bu bölümdeki soru tipi öğrenciler için yeni olduğu için ve ilk bölümden farklı olarak metinler bir kez dinletildiği için bölüm başında yönlendirme sonrası örnek soru çözümü sunmak faydalı olabilir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The authors have no conflict of interest to declare.

Grant Support: The authors declared that this study has received no financial support.

Kaynakça/References

- Bachman, L. F., & Palmer, A.S. (1996). *Language Testing in Practice: Designing and Developing Useful Language Tests*. Oxford University Press.
- Brown, D. J. (1996). *Testing in Language Programs*.
- Buck, G. (2002). *Assessing Listening* (J.Charles Alderson & Lyle F. Bachman, Ed.). Cambridge University Press.
- Büyüköztürk, Ş. (2012). *Örnekleme Yöntemleri* [PDF belgesi]. <http://w3.balikesir.edu.tr/~msackes/wp/wp-content/uploads/2012/03/BAY-Final-Konulari.pdf> adresinden edinilmiştir.

- Field, J. (2013). Cognitive Validity. Ardeshir G. & Lynda T., (Eds.), *Examining Listening* (pp. 77-151).
- Field, J. (2009). *Listening in the Language Classroom*. Cambridge University Press.
- Fulcher, G., Davidson, F. (2007). *Language Testing and Assessment: An Advanced Resource Book*. London & New York.
- Güler, N. (2019). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme* (14. baskı.). Pegem Akademi.
- Gülle, T. (2015). *Development of a Speaking Test for Second Language Learners of Turkish (İkinci Dil olarak Türkçe Konuşma Testi Geliştirilmesi)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Boğaziçi Üniversitesi.
- Heaton, J.B. (1990). *Writing English Language Tests*. Longman.
- Hughes, A. (2003). *Testing for Language Teachers* (2nd ed.). Cambridge University Press.
- Işıkoğlu, M. (2015). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kullanılan Yeterlik Sınavlarının Madde Yazımı Bakımından İncelenmesi (Mersin ve Sakarya Üniversiteleri Örneği)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi.
- Larsen-Freeman, D. (2000). *Techniques and Principles in Language Teaching*. Oxford University Press.
- Mackey, A., Gass, S. M. (2005). *Second Language Research: Methodology and Design*. Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Richard, Jack C. (1983). Listening Comprehension: Approach, design, procedure. *TESOL Quarterly*, 8 (2), 219-240. <https://doi.org/10.2307/3586651>
- Richards, J., Rodgers, T.S. (2002). *Approaches and Methods in Language Teaching*. Cambridge University Press.
- Rost, M. (1990). *Listening in Language Learning*.
- Tekin, H. (2000). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*. Yargı Yayınları.
- Tozlu, E. (2017). *The Development of a Listening Test for Learners of Turkish as a Foreign Language* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Boğaziçi Üniversitesi.
- Weir, C. J. (2005). *Language Testing and Validation: An Evidence-Based Approach*.
- Yıldırım, A. , Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (6. baskı). Seçkin Yayıncılık.

Online kaynaklar/Online references

DELE: https://examenes.cervantes.es/sites/default/files/dele_b1_modelo0.pdf

IELTS: <https://www.ielts.org/about-the-test/sample-test-questions>

JLPT: <https://www.jlpt.jp/e/samples/forlearners.html>

TestDaf: <https://www.testdaf.de/de/teilnehmende/der-papierbasierte-testdaf/vorbereitung-auf-den-papierbasierten-testdaf/modelltests/#c2729>

TOPIK seviyeleri: <http://www.topik.go.kr/usr/cmm/subLocation.do?menuSeq=2210101#none>

TOPIK guide: <https://www.topikguide.com/topik-overview/>

TYS örneği: <https://tys.yee.org.tr/images/ornek-sinav/ornek-dinleme.pdf>

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Yabancıların Eşdizimsel Örüntüleri Algılamaları¹

Collocational Perceptions of Foreigners in Teaching Turkish as a Foreign Language

Murat ELMALI *, Begüm SARIDEDE **

¹Bu çalışma 2020 yılında İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Anabilim Dalında, Doç. Dr. Murat Elmalı danışmanlığında Begüm Saridede tarafından hazırlanan "Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Yabancıların Eşdizimsel Örüntüleri Algılamaları" adlı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

* (Doç. Dr.), İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Dilbilimi Bölümü, İstanbul, Türkiye
** (Doktora Öğrencisi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Dilbilimi Araştırmaları İstanbul, Türkiye

ORCID: M.E. 0000-0002-2642-2127;
B.S. 0000-0003-4897-793X

Sorumlu yazar/Corresponding author:

Murat ELMALI,
İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Dilbilimi Bölümü, İstanbul, Türkiye
E-posta: muratelmali1@gmail.com;
melmali@istanbul.edu.tr

Başvuru/Submitted: 01.06.2021

Kabul/Accepted: 12.06.2021

Atıf/Citation: Elmalı, M. Ve Saridede, B. (2021). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yabancıların eşdizimsel örüntüleri algılamaları. *Dilbilim Dergisi - Journal of Linguistics*, 36, 23-46. <https://doi.org/10.26650/jol.2021.946113>

ÖZ

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin son zamanlarda önemi artmış ve çalışmalar ivme kazanmıştır. Bu anlamda dikkat edilmesi gereken bir konu da günlük dilde sıkça karşılaşılan çok anlamlı eşdizimlerdir. Bu yapılar başka kelimelerle bir araya gelip farklı anlamlar ifade eden kelime gruplarıdır. Pek çok dilde eşdizimsel yapıların problemleri bir konu olduğu belirtilmiş ve üzerinde durulması gerektiği vurgulanmıştır. Mevcut çalışma ikinci dil olarak Türkçe öğrenen ve dilde belirli yetkinliğe ulaşmış bireylerin mecaz anlama gelen eşdizimsel örüntüleri ne derece hâkim olduklarını nitel olarak ölçmeyi amaçlamıştır. Yapıların ad+ad ve ad+eylem olma durumları da incelenmiş ve cümle içindeki kullanımına dikkat çekilmiştir. Bunun haricinde dil öğrenenlerin eğitim seviyeleri, Türkçe öğrenme süreleri, sertifikaları ve Türkiye'de bulunma süreleri kıyaslanarak bu faktörlerin etkisi betimsel olarak incelenmiş ve yabancı dil olarak Türkçe alanına katkı sağlayacak öneriler sunulmuştur. Araştırmanın sonucunda Türkçede yetkin seviyeye ulaşmış katılımcıların bile yapılarla yeterince hakim olmadığı görülmüş ve ad+eylem şeklinde oluşturulan yapıların ad+ad yapılarla göre daha zor anlaşıldığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca eğitim seviyesi, Türkçe öğrenme süresi ve Türkiye'de bulunma süreleri arttıkça yapılarla hakimiyetin arttığı görülmüş fakat sertifikanın bu yapıların bilinmesinde bir önemi olmadığı belirtilmiştir.

Anahtar kelimeler: Anlam, Gerçek, Mecaz, İkinci dil edinimi, Eşdizim

ABSTRACT

Awareness of the importance of teaching Turkish as a foreign language has recently increased, and studies of it have gained importance. One important issue is that of polysemous collocations, which are frequently encountered in everyday language. These structures are composed of words that often appear with other words and carry a meaning different than their literal sense. This qualitative study measured the degree of understanding of polysemous collocations in individuals who are learning Turkish as a second language and who have reached a certain level of competence. Combinations of the types noun + noun and noun + verb were examined, and their uses in the sentence were observed. The language learners' level of education, amount of time spent studying Turkish, formal levels of competence achieved, and time of residence in Turkey were investigated in relation to these learners' knowledge of figurative collocations. It was found that even participants who have achieved competency in Turkish have insufficient command of these structures; further,

structures in the form noun + verb are more difficult to understand than noun + noun structures. In addition, as level of education, duration of Turkish learning, and stay in Turkey increased, the mastery of the structures grew. However, having formal certification of achievement was not important in being competent in these structures. This study provides suggestions for future study of Turkish as a foreign language.

Keywords: Meaning, Literal, Figurative, Second language acquisition, Collocation

EXTENDED ABSTRACT

As the number of foreigners living in Turkey increases, teaching Turkish as a foreign language has gained in importance. The number of those studying Turkish in the country is increasing day by day; however, even when these learners reach a high level of competence, they are often unable to use or recognize the collocational patterns frequently used by native speakers. Polysemous collocations, which have great importance in daily language, are not paid much attention in language classes, where words are taught as discrete units. Collocations are not sufficiently present in textbooks of Turkish.

It is difficult to claim that one word is more figurative than another. However, words can be grouped depending on how clear their meanings or by comparing their literal or figurative meanings. Further, it is not known which collocational patterns are perceived as easy or difficult by native speakers or second language learners. In this study, native speakers of the Turkish language were asked to identify the clarity of polysemous collocations by comparing their literal and figurative meanings. After this was done, the polysemous structures were divided into four groups, as follows: very easy to understand from the literal meaning (group 1), easy (group 2), hard (group 3), and very hard (group 4). In the subsequent step, a qualitative method is used, and non-native speakers are given texts including the chosen collocations, which were underlined. The non-native participants were to guess their meanings, and no clue to this was given in the text. The texts were given in a mixed order. Collocations that are made from a noun and a verb are placed somewhat differently in the structure of a Turkish sentence than collocations of a noun and a noun. In the sample, all collocations had both a noun and a verb. Comparison of the structures revealed differences or similarities in the learning rates of the structures, depending on their order in a sentence. Further, the education level of participants, the duration of the time spent learning Turkish, their certified language level, and the duration of their residence in Turkey were evaluated to determine out how familiar they were with these structures, and some suggestions were offered.

It was revealed that even participants with a certain level of competence in Turkish are often unfamiliar with polysemous collocations and do not have sufficient command of these structures. Further, the form of the collocation is an important factor in understanding it. Collocations that have the form of noun + verb are more difficult to understand than those with a noun + noun structure. This may be because verbs have more complicated forms than nouns. Further, their location in their context could also have affected understanding, as verb

forms are generally given at the end of the sentences due to standard Turkish word order. As Turkish is head-final and verbs take suffixes, this affects language learners' understanding in polysemous collocations. In addition, it was seen that level of education has an impact on competence in collocational patterns. As the level of education level increases, the rate of giving correct descriptions raises. The amount of time spent studying Turkish and the amount of time spent living in Turkey also affected the mastery of the structures, with greater mastery coming with more extended time periods. However, being certified as having achieved a certain level in Turkish was not important for competence in polysemous structures. Even the ones without any certificate showed better performance in understanding the meanings of the collocations. We conclude that polysemous structures are adequately included in syllabuses for Turkish language study.

1. Giriş

Yabancı dil öğretiminin en önemli parçalarından biri olan kelime öğretimi sırasında beraber kullanılan kelimelerin bir arada verilmesi gerektiği birçok araştırmacı tarafından kabul edilmiş ve hangi dilde olursa olsun akıcılığın ve doğal konuşmanın sağlanması için eşdizimsel örüntülerin oldukça önem arz ettiği belirtilmiştir. Çünkü akıcılık bellekteki kalıp sözlerden ve eşdizimlerden gelmektedir (Lewis, 1997, 2000). Eşdizimsel örüntü şeklinde bahsedilen bu yapıları Firth (1957), bir kelimenin sıklıkla kullanıldığı kelimelerle kurduğu yapılardır şeklinde tanımlarken, Halliday (1966) eşdizimi, bir kelimenin birlikte kullanılabileceği diğer kelimelerle oluşturduğu dizimsel birliktelikler olarak tanımlamaktadır. Bir kelime ancak birlikte kullanıldığı eşyle anlaşılabilir (Firth, 1968). Eşdizimsel yapılar bilindiğinde kişi metindeki her kelimeyle tek tek ilgilenmek zorunda kalmaz. Bunun yanı sıra eşdizimler değer aktarımında büyük rol oynamaktadır (Demir Atalay, 2012) ve okunan, yazılan, konuşulan veya duyulan her şeyin %70'ini eşdizimli kelimeler meydana getirmektedir (Hill, 2000).

Pek çok sebepten dolayı eşdizimsel örüntülerin yabancı dil öğrenenler açısından zor olduğuna inanılmaktadır (Irujo, 1986, akt. Macis-Schmitt, 2017). Bu sebepler; mecaz anlamlı olmalarının yanında gerçek anlama da sahip olup belirsizliğe yol açmaları, pek çok dil öğrenim materyalinin bu yapılara yer vermemesi ve son olarak dil öğrenenlerin yapıları bilseler de nerede ve nasıl kullanacaklarını bilmemeleridir (Macis-Schmitt, 2017). Nesselhauf (2003) eşdizimli kelimeler arasında nedensizlik ilkesi olduğunu savunur. Eşdizimler mantıksız ve kontrol edilemezdir (Lewis, 2002). Belirtilen sebeplerden dolayı birçok yabancı dil öğrencisi hedef dilde belirli bir yetkinliğe ulaşsa da bu yapıları kullanmaktan kaçınmaktadır. Bu durum basitleştirilmiş bir dil kullanımına yol açmaktadır (Altıkulaçoğlu, 2010).

Eşdizimlerin pek çoğunun hem gerçek hem de mecaz anlamda olması, dil öğrenenlerin bu yapıların kullanımında yetkinlik kazanmalarını zorlaştırmaktadır. Bunun temel nedenlerinden biri de anahtar kelimelerin yanlış yorumlanmasıdır (Boers ve Webb, 2015). Eşdizimsel yapılarla karşılaştıklarında dil öğrenenlerin zihinlerinde yapıları ayrı ayrı düşünceleri veya direkt gerçek anlamda yorumlamaları oldukça doğal bir durumdur (Giora, 1999). Gerçek anlam Giora'ya (1997) göre en çok bilinen ve bir kelimenin ilk duyulduğunda ya da görüldüğünde akla ilk gelen anlamdır. Mecaz anlam ise konuşurun gerçek anlamından farklı olarak kullandığı ifadelerdir (Gibbs ve Colston, 2012, akt. Carrol vd., 2018). Mecaz anlamı doğru bir şekilde yorumlama daha genel bir dil kavrayışını destekleyen bilişsel ve dilsel yeteneklerin geliştirilmesiyle mümkündür (Levorato ve Cacciari, 1999, akt. Boers ve Webb, 2015). Anadili konuşurlarının ve dili sonradan öğrenenlerin mecazı anlamaları birbirinden farklıdır. Bunun asıl sebebi anadili konuşurlarının çok daha fazla anlam yorumlamaya ve bağlamdan anlam çıkarmaya maruz kalmış olmalarıdır. Anadili konuşurlarının eşdizimsel yapıları tek bir birim gibi gördükleri düşünülür ve duruma göre öne çıkan mecaz anlamı kabul ederler (Giora, 1997). Dili sonradan öğrenenlerin çoğu bu yapıların anlamlarını doğrudan öğrendikleri için analiz yapmaya ihtiyaç duymazlar (Carrol vd., 2018). Ayrıca dili sonradan öğrenenlerde kendi dillerindeki yapılara

benzer yapıların edinimi kolayken, farklı ve bilinmeyen yapıların ediniminde yanlış aktarım yapma gibi bazı problemler yaşanabilmektedir (Miao, 2015). Eğer ikinci dildeki yapı birinci dillerinde de varsa bu durum onlara büyük bir avantaj sağlamaktadır (Wolter ve Gyllstad, 2013; Yamashita ve Jiang, 2010). Bu durumda dil üretmek ve benzer yapıların anlamlarını yorumlamak kolaylaşır.

Eşdizimler ile ilgili dikkat edilmesi gereken başka bir konu ise yapıların ad+ad veya ad+eylem şeklinde kurulmuş olmalarıdır. Bu durumun önem arz etmesi adların ve eylemlerin birbirinden farklı özelliklere sahip olmaları ve cümle içinde farklı görevlerde kullanılmalarından dolayıdır. Türkçede eylemler tek başlarına cümle oluşturabilse de Baker (2003) eylemlerin tematik rolleri belirleyebileceği bir özneye sahip olması gerektiğini iddia eder. Adlar tematik rollerin alıcılarıdır (kendileri tematik roller atayamazlar). Adlar sadece bir cümlenin öznesi veya doğrudan veya dolaylı nesnesi olarak hareket edebilir. Eylemler ise biçimbilimsel olarak adlardan daha karmaşıktır. Bu nedenle, ilişkilendirme süreçleriyle ilgilenen herhangi bir görevde, adlar ve eylemler için zihinde işleme talepleri farklı olabilir ve eylemler zorunlu olarak daha kapsamlı işleme talepleri gerektirir (Vigliocco vd., 2011). Bunun haricinde Türkçedeki öge dizilişinin genellikle özne+nesne+yüklem şeklinde olması ve eylemlerin biçimbilimsel olarak zengin bir yapıya sahip olmaları ad+ad ve ad+eylem yapılarını birbirinden ayırmaktadır.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi derslerine bakıldığında derslerde eşdizimsel örüntüler üzerinde çok fazla durulmamaktadır. Metotlar değiştikçe ve geleneksel dil öğretiminin dışına çıkıldıkça kelimeleri ayrı ayrı öğretmek eleştirilmeye başlansa da (Lakoff ve Johnson, 1999; Croft, 2001; Croft ve Cruse, 2004; Evans ve Green, 2006) Türkçe ders kitaplarında eşdizimsel örüntülere yeterince yer verilmediği açıkça görülmektedir (Ördem, 2013). Ayrıca Türkçede eşdizim sözlükleri yeterli olmamakta ve ad+eylem olarak bir araya gelmiş eşdizimlerin sözlükte rastgele betimlenmektedir (Doğan, 2015). Bu durum kelimeleri hangi kelimelerle beraber kullanacakları konusunda karar vermede bazı sorunlarla karşılaşmalarına sebep olmaktadır (Ördem, 2013). İleri seviye Türkçe bilenlerin bile kelime kullanımlarında hata yapmaları, kelimelerin eşdizimlerinin bilinmediğini göstermektedir (Çetinkaya, 2009).

Bu çalışmanın temel amacı Türkçe öğrenen öğrencilerin günlük dilde sıkça karşılaştığımız eşdizimsel örüntülere ne derece tanıdık olduklarını araştırmak, yapıların mecaz ve gerçek anlamlarına ve zorluk kolaylık derecelerine göre öğretimleri açısından tavsiyede bulunmak, eşdizimlerin oluşturulma (ad+ad ve ad+eylem) şekillerine bakılarak öğrencilerin algılayış farklarını ortaya çıkarmak ve ikinci dil olarak Türkçe öğrenen kişilerin eğitim seviyeleri, Türkçe öğrenme süreleri, sertifikaları ve Türkiye’de bulunma süreleri dikkate alınarak bu yapılara ne derece aşina olduklarını değerlendirmektir. Tüm bunlar göz önünde bulundurularak dil öğretiminde dikkate alınması gereken noktalar saptamaktır.

Araştırmadaki esas alınan soru;

İkinci dil olarak Türkçe öğrenen ve Türkçede belirli yetkinliğe ulaşmış yabancılar eşdizimsel örüntülere ne derece hakimdir?

Çalışmada cevaplaması hedeflenen temel sorunun yanında aşağıdaki soruların da cevapları aranmıştır:

1. Çok anlamlı eşdizimlerin ikinci dil olarak Türkçe öğrenenler tarafından anlaşılma oranı nedir?
 - 1a. Ad+eylem eşdizimlerin anlaşılma oranı nedir?
 - 1b. Ad+ad eşdizimlerin anlaşılma oranı nedir?
2. Mecaz ve gerçek anlamlı eşdizimlerin zorluk ve kolaylık açısından yabancı dil olarak Türkçe öğretimine katkısı ne olabilir?
3. Yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerin demografik bilgileri doğrultusunda;
 - 3a. Türkçe öğrenme süreleri arasındaki farklılık,
 - 3b. Dile maruz kalma süreleri arasındaki farklılık,
 - 3c. Eğitim geçmişleri mecaz ve gerçek anlamlı eşdizimleri yorumlamalarını nasıl etkilemiştir?

2. Yöntem

Bu çalışmada yabancı dil olarak Türkçe öğrencilerinin mecaz ve gerçek anlamlarda kullanılabilen eşdizimleri anlama derecelerini tespit etmeye yönelik betimsel bir araştırma yapılmıştır. Araştırmada iki test uygulanmıştır. Bu testlerden ilki olan açıklık testinin yapılmasındaki amaç, kelime gruplarının gerçek anlamlarına bakılarak mecaz anlamlarının ne kadar açık olduklarını değerlendirmektir. Açıklık kesin terimlerle anlatılabilecek bir özellik olmadığından dolayı katılımcılara yapıların mecaz anlamlarının gerçek anlamlarına göre ne kadar anlaşılır olduğu sorulmuştur. Test anadili Türkçe olan 50 kişiye yapılmıştır. Bu kişiler rastgele seçilmiş çeşitli yaş gruplarından bireylerdir. Katılımcılar en az lise seviyesinde eğitim görmüş çoğunlukla üniversite ve yüksek lisans eğitimi almış ve hâlâ almakta olan kimselerdir. Katılımcıların yaş aralığı olarak en az 17 en çok 53 belirlenmiştir. Test hazırlanmadan önce farklı kaynaklardan bulunan toplam 388 adet ad+eylem ve 115 adet ad+ad şeklinde oluşturulan eşdizimsel örüntü listelenmiştir. Listeden gerçek anlamda ve mecaz anlamda kullanılabilecek çok anlamlı eşdizimler belirlenmiştir. Belirlenen yapılardan 40 tanesi ad+eylem ve 40 tanesi ad+ad olacak şekilde seçim yapılmıştır. Testteki yapıların gerçek anlamlarının mecaz anlamlarına yakınlıklarına göre ne kadar anlaşıldıklarını katılımcıların 1-4 arası oylama ile belirlemeleri istenmiştir. Buna göre yapının gerçek anlamından mecaz anlamının çıkarılması kolaysa 1, gerçek anlamı mecaz anlamından çok uzak bir anlama geliyorsa ve gerçek anlamına bakılarak anlaşılması çok zorsa 4 vermeleri istenmiştir. Testte kullanılan tüm örneklerin gerçek ve mecaz anlamları açıklamalarıyla verilmiştir. Bu şekilde 80 tane eşdizimsel örüntü listelenmiş ve 1'den 4'e sırasıyla 1; çok kolay, 2; kolay, 3; zor ve 4; çok zor olmak üzere katılımcılara yapıların mecaz anlamlarının gerçek anlamlarına göre ne kadar anlaşılır olduğu hakkındaki düşünceleri sorulmuştur. Seçilen 40 tane ad+eylem ve 40 tane ad+ad şeklindeki yapılar bu sırayla değil karışık olarak verilmiştir. Bu şekilde cevapların testin sırasından etkilenmesinin önüne geçilmeye çalışılmıştır.

Örnek:

1. Çamur atmak

Gerçek anlam: Sulanmış ve balçık hâline gelmiş toprağı alıp fırlatmak

Mecaz anlam: Bir kimseyi lekelemeye çalışmak, kötü bir işe karışmış gibi göstermek

Çok kolay	Kolay	Zor	Çok zor
1	2	3	4

Testin sonucunda veriler listelenmiş ve en kolay bulunan, kolay bulunan, zor bulunan ve çok zor bulunan eşdizimsel örüntüler belirlenmiştir. Çıkan sonuçlara göre her bir zorluk derecesinden ad+ad şeklinde yapılardan üçer ve ad+eylem şeklinde kurulan yapılardan da üçer olmak üzere 6 adet ve toplamda 24 adet eşdizimsel örüntü seçilmiştir.

İkinci testi uygulamak için çalışmanın amacı bağlamında bir grup seçilerek amaçlı örnekleme yapılmış ve Türkçesi yüksek seviyede olduğu bilinen kişilere çalışma gönderilmiştir. Daha sonra bu kişilerden Türkçesi B1 seviyesi ve üzerinde olan ya da sertifikası olmayıp Türkçeyi iyi bilen kişilere göndermeleri istenmiştir. Böylelikle amaçlı örneklemeden kartopu örnekleme geçilmiştir. Bu araştırmada test uygulanacak öğrenciler nereli olduklarına, yaşlarına, cinsiyetlerine bakılmaksızın, Türkiye’de yaşayıp Türkçe bilme şartlarına göre seçilmiştir. Çalışmaya çok farklı milletlerden katılımda bulunulmuştur. Fakat araştırmanın evreni Türkiye’de yaşayan ve Türkçeyi iyi derecede bilen tüm yabancılardır. Test 60 kişiye uygulanmıştır. Araştırmadaki test online yapılmış ve belirli bir kurum baz alınmamıştır. Bu sebepten öğrencilerin cevapları tamamen kendi başlarına verip vermedikleri bilinmemektedir. Sertifikası olan katılımcıların seviyesinin yüksek olması tercih edilmiştir çünkü verilen yapıların başlangıç seviyesinde bilinmesi oldukça zordur. Sertifikası olmayan katılımcılar ise arkadaşları tarafından Türkçesi iyi kabul edilen ve en az iki yıldır Türkiye’de yaşayan kişilerdir. Seçilen katılımcılar genellikle yüksek eğitim seviyesine sahiptir. Ayrıca teste başlamadan önce katılımcılara bazı bireysel sorular sorulmuştur. Bu sorular eğitim seviyelerinin ne olduğu ne zamandır Türkiye’de oldukları ne zamandır Türkçe öğrendikleri, Türkçe sertifikaya sahip olup olmadıkları ve Türkçeyi nerede öğrendikleridir. Bu soruların sorulmasındaki amaç, katılımcıların dil seviyelerini görmek, öğrencilerin seviyelerinin verdikleri cevaplara etkisini inceleyebilmek ve bu kişisel bilgilerin eşdizimleri bilmede etkisi olup olmadığını görmektir.

Kişisel sorulardan sonra 24 soru sıralanmış ve öğrencilerden tırnak içindeki eşdizimsel örüntülerin ne anlama geldiğini boş bırakılan yorum kutusuna yazmaları istenmiştir.

Bütün kardeşler okula gitti fakat “tekne kazıntısı” evde tek başına oyun oynadı.

Yukarıda açıklanan şekilde eşdizimsel örüntü testi uygulanmadan önce pilot test çalışmaları yapılmıştır. Testin 24 sorudan oluşan ilk hâli, anadili Türkçe olmayan 10 kişiye gösterilerek bilmedikleri herhangi bir kelime olup olmadığı sorulmuştur. Bu kişiler çeşitli etnik kökenlerden ve en az bir yıldır Türkiye’de olan ve Türkçede yetkin sayılabilecek (en

az B1 seviye) kimselerdir. Farklı kurumlarda eğitim görmüş bireyler seçilerek güvenilirlik arttırılmaya çalışılmıştır. Pilot testteki katılımcıların hepsi anlamadıkları kelime olmadığını fakat bazı tırnak içindeki yapıları (hedef yapılar) anlamakta zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Zor olarak tabir ettikleri yapılar daha önceki testimizde anadil konuşurlarının da “zor” veya “çok zor” şeklinde ifade ettikleri yapılardır. Ayrıca öğrenciler eşdizimsel yapıları bilmeseler bile cümleden anlayabildiklerini ifade etmişlerdir. Bazı cümlelerin ipucu verdiğini söylemişler ve bu şekilde zor buldukları hedef yapıları da anlayabildiklerini açıklamışlardır. Pilot test sonucunda bazı cümlelerin değiştirilmesine karar verilmiştir. Çünkü bu çalışma, bağlamdan anlam çıkarımını hedeflememekte, öğrencilerin direkt eşdizimsel yapıları bilip bilmediğini ölçmeyi amaçlamaktadır. Bu sebeple cümleler tekrar yazılmış ve ikinci bir pilot çalışma uygulanmıştır. İkinci pilot çalışmada anadili Türkçe olan 10 birey rastgele seçilmiştir. Yeni yazılan 24 cümledeki hedef eşdizimsel örüntüler cümlelerden silinmiştir. Cümledeki boşlukların uygun kelime veya kelime gruplarıyla doldurulması istenmiştir. Fakat hedef yapılar pilot test katılımcılarına verilmemiş sadece genel tahminde bulunmaları istenmiştir.

_____ *herkesi harekete geçirdi.*

Kişiler cümledeki boşlukları yerlerine gelebilecek kelime ya da kelime gruplarıyla doldurmuşlardır. Verilere bakıldığında sadece birkaç cümlelerin ipucu verdiği görülmüştür. Bu cümleler tekrar yazılarak yabancı öğrencilere ipucu vermeyecek hâle getirilmiştir. Bu şekilde hem bilinmeyen kelimelerin olmasının önüne geçilmiş hem de cümleden anlam çıkarma veya ipucu verme engellenmiştir. Sonuçta testteki cümleler tamamlanmış ve yabancı öğrencilere uygulamaya hazır hâle getirilmiştir.

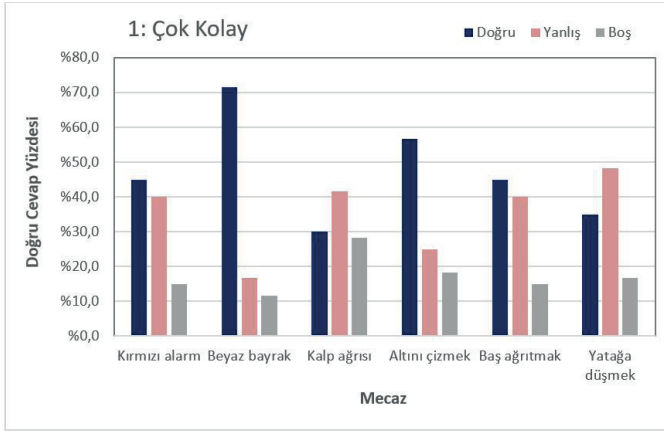
Testte ad+ad şeklinde kullanılan kalıplar cümle içinde veya başında verilirken, ad+eylem şeklinde kurulan yapılar her zaman cümlelerin sonunda verilmiştir. Çünkü Türkçede yüklem olmasının gereken yer cümlelerin sonudur ve Türkçedeki öge dizilişi genellikle özne+nesne+yüklem şeklindedir (Mete ve Ceylan, 2015). Adlar ise genellikle cümle içinde veya başında kullanılmıştır. Yani kullanılan yapılar adlardan oluşuyorsa cümlede özne ya da nesne durumunda, eylem içeriyor ise yüklem durumunda kullanılmıştır (örn. tadını kaçırmak, “Gelip sivri diliyle milletin tadını kaçırmayı çok sever.” şeklinde nesne pozisyonunda kullanılmamış, “Arkadaşının söyledikleri tadını kaçırmış.” şeklinde yüklem olarak kullanılmıştır.). Yapılar bu şekilde Türkçe sözdizimine uygun olarak kullanılmaya çalışılmış ve anlaşılma oranlarında kelimelerin ad veya eylem olmasının önemi olup olmadığına bakılmıştır.

3. Bulgular

Araştırmada çıkan sonuçlar gruplandırılarak incelenmiştir.

3.1. Yapıların zorluk kolaylık derecelerine göre incelenmeleri

“Çok kolay” grubunda yer alan eşdizimsel yapılara verilen cevaplara bakıldığında (Şekil 1) genelinde doğru cevap oranının diğer gruplardan daha yüksek olduğu görülmektedir. Sadece *kalp ağrısı* ve *yatağa düşmek* yapılarında yanlış oranı daha fazladır. Boş bırakılma oranları ise genellikle düşüktür. Bu da aslında yapıları bilmeseler bile bildiklerini düşünen bir grubun olduğunu göstermektedir. Bunun sebebi bu yapıların kolay anlaşılır görünmesinden fakat anlamca gerçek anlamlarından farklı olmalarından dolayıdır.

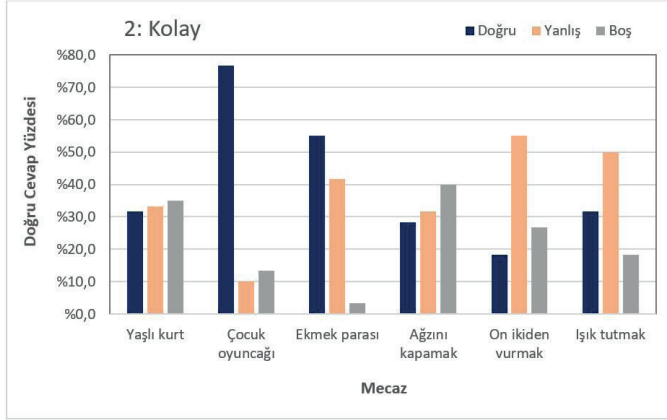

Şekil 1. “Çok kolay” olarak belirlenen eşdizimsel örüntülere ankette verilen cevaplar

Kalp ağrısı ve *yatağa düşmek* yapılarının yorumlarına bakıldığında, yapıların yakın anlamlara gelecek ifadeler sanıldığı görülmüştür. *Baş ağrıtmak* ya da *yatağa düşmek* gibi gerçek anlamlarından mecaz anlamları tahmin edilebilecek yapıların terim olarak karşılığı olmasa da bu yapılara “hafif mecazlar” denilebilir. Çok kolay grubundan yer alan *altını çizmek* İngilizcede de olan bir kavramdır. Bu durum dil öğrenenlere büyük bir avantaj sağlamaktadır (Wolter ve Gyllstad, 2013). Bahns’ in (1993) da belirttiği gibi anadilde veya daha önce bilinen bir dilde olan eşdizimlerin öğrenimi ve anlaşılması daha kolaydır hatta Bahns’ öğretimine gerek olmadığını düşünmektedir. Bu benzer yapılarla karşılaştıklarında öğrenciler anadillerine veya daha önceden bildikleri bir başka bir dile dönerek aktarım yaparlar. O zaman genel bir kanıda farklı dillerde olan benzer yapıların öğrenilmesi ve anlaşılması daha kolaydır denilebilir. Genel tabloya bakıldığında *beyaz bayrak* hariç %70’in üzerine çıkabilen ve *altını çizmek* hariç %50’nin üzerine çıkabilen yapı bulunmamaktadır. Buna göre yapılar kolay görülse de Türkçesi iyi seviyede olan pek çok kişi çok kolay bulunan eşdizimsel yapıları bile bilmemektedir.

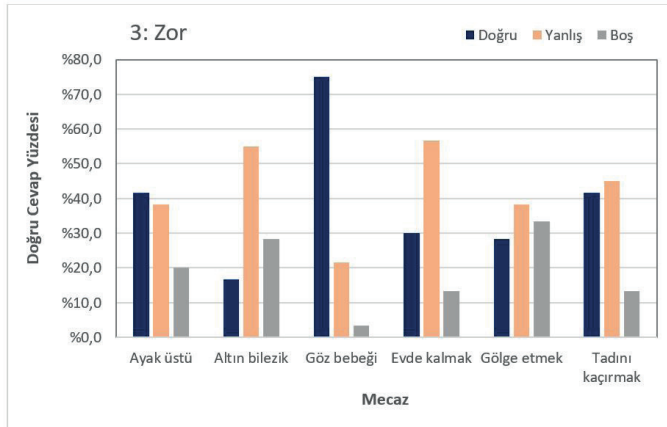
Şekil 2’de görüldüğü üzere, “Kolay” olarak belirlenen eşdizimsel örüntülere ankette yanlış cevap verme oranlarının doğru cevaplardan daha yüksek olduğu görülmektedir. *Çocuk oyuncuğu* ve *ekmek parası* yapıları dışında hepsinde yanlış cevap oranı doğru cevap oranından yüksektir. *On ikiden vurmak* ve *ışık tutmak* yapılarına yanlış cevap verilmesinin sebebi de yine yanlış yorumlanmaları ve

kendi anlamlarına yakın cevaplar verilmesine rağmen olması gereken anlama ulaşılabilmesidir. Bu yapılar “görünüşte açık” yapılar denebilir. Kolay kategorisindeki yapılar da çok kolay kategorisinde olduğu gibi tam anlamıyla bilinmemiş, birkaç yapı hariç doğru bilme oranları epey düşük kalmıştır.

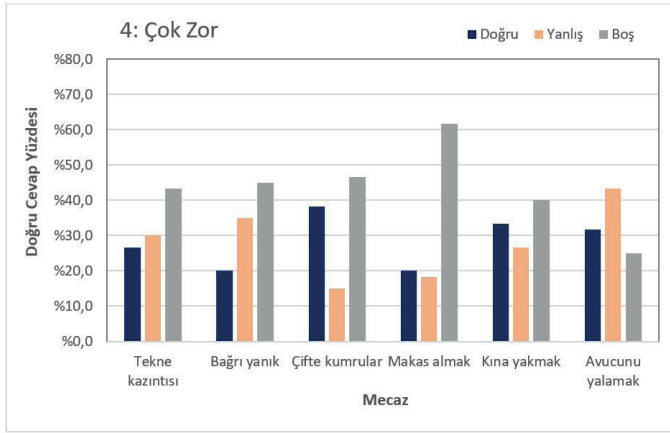
Şekil 2. “Kolay” olarak belirlenen eşdizimsel örüntülere ankette verilen cevaplar

“Zor” kategorisine bakıldığında (Şekil 3) yanlış cevap oranlarının yüksek olduğu göze çarpmaktadır. *Ayak üstü* ve *tadını kaçırmak* yapıları da %40 oranlarında doğru cevap verilmiş eşdizimlerdir. Bu yüksek bir oran olmamasına rağmen diğer kategorilere göre çok da zor olmadıkları söylenebilir. Bunların haricinde kalan yapılar genellikle anlaşılabilmiş, yanlış yorumlanmış zor yapılar denebilir.

Şekil 3. “Zor” olarak belirlenen eşdizimsel örüntülere ankette verilen cevaplar

Şekil 4'te verilen “Çok zor” kategorisindeki yapılarda doğru cevap oranında %40'ın üzerine çıkabilen eşdizimsel yapı bulunmamaktadır. Bunun haricinde yanlış oranları genellikle doğrulara yakın ya da onlardan fazladır. Bu yapılarda boş oranlarında oldukça fazladır. Bu yapılar yabancılar için de zor görülmüştür. Bu sebeple genellikle cevabı bilenler yorum yapmış, geri kalanlar tercihlerini daha çok boş bırakmaktan yana kullanmıştır. Yanlış cevap verme oranları çok yüksek değildir çünkü herhangi bir fikir yürütecek ipucu bulamamışlardır. Burada ipucundan kasıt metindeki diğer kelimelerden bulunacak ipucu değildir. Yapının kendisinin mecaz anlamını ne kadar yansıttığıdır. Yani boş oranlarının bu derece yüksek olmasının asıl sebebi yapıların mecaz anlamlarının gerçek anlamlarına göre açık olmamasıdır.

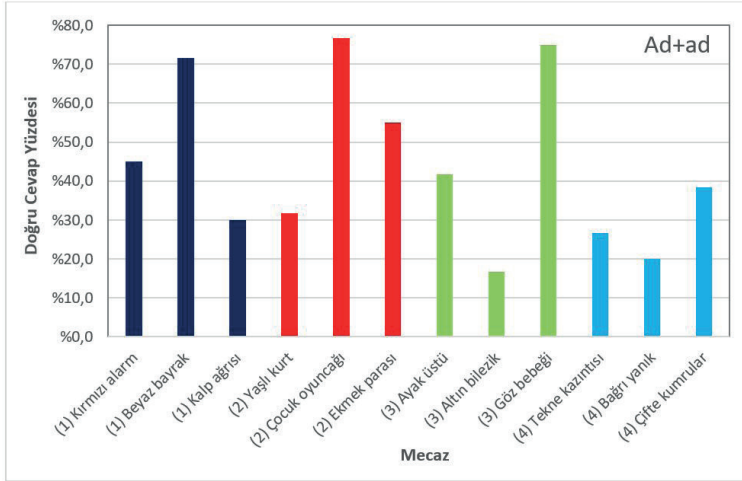
Şekil 4. “Çok zor” olarak belirlenen sorulara ankette verilen cevaplar

İngilizcede mecazlar anlaşılma durumlarına göre “conventional” ve “novel” olmak üzere ayrılır (Ahrens vd., 2007). “Conventional” (uzlaşımsal) mecazlar “Time is running out (zaman daralıyor).” gibi doğrudan anlaşılabilir yapıları nitelerken, “novel” (yaratıcı) diye ifade edilen mecaz yapılar “Their style has a new direction (tarzları farklı bir yol izliyor).” gibi analiz ve ilişkilendirme gerektiren ifadelerdir. Fakat Türkçede böyle bir ayrım bulunmamaktadır. Gerçek anlamlarından mecaz anlamları anlaşılmayan yapıların Türkçede terim olarak bir karşılığı yoktur fakat bu yapılar “ağır mecazlar” olarak ifade edilebilir. *Makas almak*, *bağıryanık*, *tekne kazıntısı* gibi yapıların Türkçedeki ağır mecazlara örnek olduğu söylenebilir. Bilinmediği takdirde bu yapılar hakkında tahminde bulunmak oldukça zordur. Gerçek anlamından mecaz anlamları çıkarılamamaktadır. *Baş ağrıtmak*, *altını çizmek* gibi yapılar ise anlaşılması kolay ve çok fazla analiz becerisi gerektirmeyen yapılardır. Bu durumda bu yapılar daha önceden de belirtildiği gibi “hafif mecazlar” şeklinde adlandırılabilir. “Çok zor” şeklinde nitelendirilen eşdizimsel örüntülerden *çifte kumrular*, *kına yakmak* gibi kalıpların doğru oranlarının tahminden daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu oran Türkçede yetkin kimseler için yeterli olmasa da diğer kategorilerdeki doğru cevaplama oranlarına yakındır. Yine burada günlük hayatta karşılaşılma

ve kullanılma oranlarının büyük etkisi olduğu düşünülmektedir. Türkiye’de yaşayan katılımcılar bu kalıpları çeşitli yerlerden duyarak ve öğrenerek içselleştirmiş olabilir. *Tekne kazıntısı*, *kına yakmak*, *bağrı yanık* gibi yapıların kültürün etkisinde oldukları görülmektedir. Sapir (1949) kelime bilgisinin halkın kültürünün çok hassas bir belirtisi olduğunu söylemiştir. Örneğin, *kına yakmak* batı kültürlerinde bulunmadığı için bunu doğu kültüründen birinin anlaması çok daha kolaydır. Bu sebeple bu yapıların “zor” kategorisine konulmasında kültürün etkisi olduğu söylenebilir.

3.2. Yapıların ad+ad ve ad+eylem olmalarına göre incelenmeleri

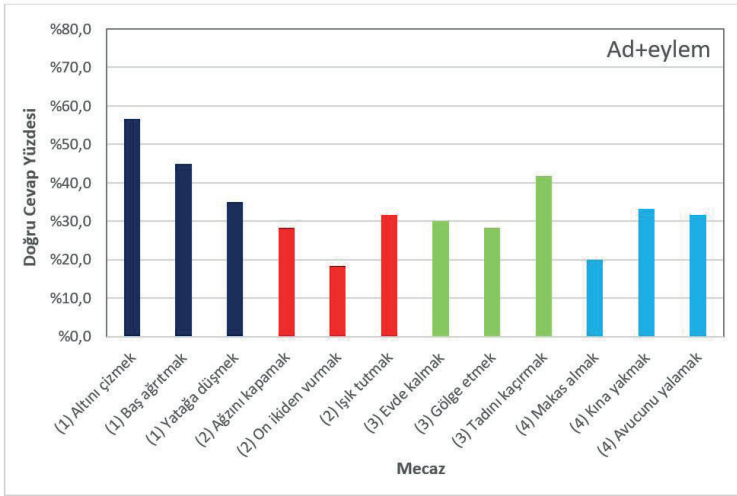
Şekil 5’e göre, Ad+ad şeklinde oluşturulan eşdizimsel örüntülerde doğru cevap oranı %70’in üzerinde sadece üç yapı varken, bu yapıların farklı gruplardan olması dikkat çekicidir. Ayrıca “çok kolay” ve “kolay” kategorilerindeki yapıların benzer yüzdelerle sahip oldukları görülürken, *göz bebeği* hariç “zor” ve “çok zor” yapıların yüzdelerinin daha az olduğu ortadadır.

Şekil 5. Ad+ad şeklinde kurulan mecaz yapılarına verilen doğru cevap yüzdeleri

Burada zorluklara göre tam orantılı bir grafik beklemek yanlış olacaktır. Yapı “zor” kabul edilse de daha kolay bir yapıya göre bilenebilir. Bu katılımcıların maruz kaldığı dille alakalıdır. Farklı ortamlarda farklı yapıları öğrenmeleri olasıdır ve bu kişiler dili sadece kursta öğrenmemekte, Türkiye’de yaşadıkları için dil öğrenecek pek çok doğal ortama maruz kalmaktadır. Fakat yine de genele bakıldığında gerçek anlamlı kelimelerle aynı test yapılacak olsa belki %70 ve üzerinde seyredecek oranlar mecaz anlamda ve birlikte kullanılan yapılarla gelince düşük oranlara gerilemektedir. Bu yapılar sadece belirlenen ve örnek olarak seçilen yapılar fakat Türkçede mecaz anlam kullanımı ve eşdizimsel yapılar oldukça sık görülen yapılar.

Cümleler katılımcılara sunulduklarında ad+ad şeklinde kurulan yapılar direkt olarak kullanılırken, ad+eylem şeklinde kurulmuş yapılar cümle içinde verildiklerinde -mak/-mek ekleri yerine kip ve zaman ekleri olarak kullanılmıştır. Örneğin; “Adam *ekmek parası* için her gün koşturuyor.” İfadesinde *ekmek parası* yapısı değiştirilmemiş veya ek almamış şekilde kullanılırken; “Her zaman gelip söyledikleriyle *baş ağrıtır*.” cümlesindeki *baş ağrıtmak* ifadesi zaman eki almıştır. Çünkü bu yapıları *baş ağrıtmak* şeklinde cümle içinde kullanmak onların eylem olma özelliğini kaybettirecek, ad-eylem özelliği kazandıracaktır. Bu çalışmadaki amaç eylem içeren eşdizimleri yüklem olarak kullanarak ad yapıları ve eylem yapıları arasındaki farkı görmektir. Bu duruma göre ad+ad yapılarına hiçbir ek getirilmezken ad+eylem yapıları çekimli şekilde kullanılmıştır.

Şekil 6. Ad+eylem şeklinde kurulan mecaz yapılarına verilen doğru cevap yüzdeleri

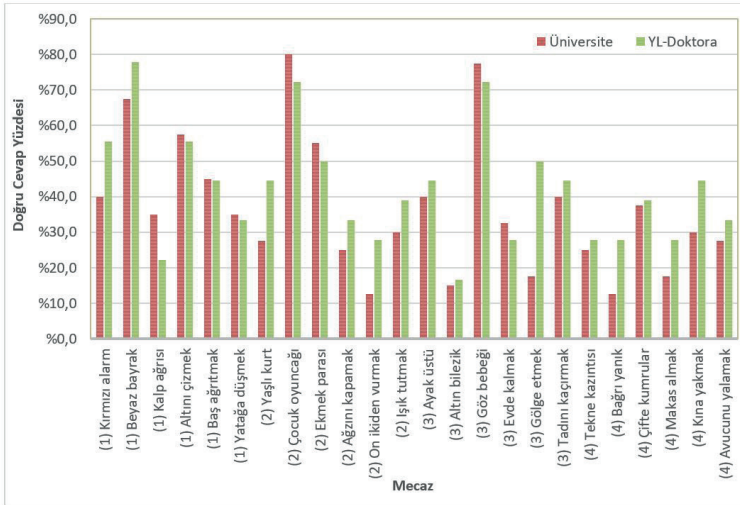
Şekil 6’daki ad+eylem kategorisine bakıldığında doğru cevapların ad+ad yapılarına göre daha orantılı olduğu görülmektedir. Dikkat çekici unsurlardan biri de oranlar genel olarak çok yüksek olmasa da “çok zor” kabul edilen *kına yakmak* ve *avucunu yalamak* kalıplarının oranlarının diğer yapılarla göre düşük olmamasıdır. Yine bunun sebebi farklı öğrenme ve maruz kalma koşullarıyla açıklanabilir. Ayrıca daha önceden de belirtildiği gibi kullanım sıklıklarının da bu durumda etkisi vardır. Adlar sayıca eylemlerden daha çoktur ve dünya üzerindeki dillerde adlardan türetim eylemlerden türetimden daha fazladır (Gentner, 1981). Sayıca fazla olan yapıların bilinmesi de daha kolay olacaktır. Anlamları aynı olsa bile adlar ve eylemler arasında zihinsel ayrışmalar olduğu kanıtlanmıştır (Barber vd., 2010). Ad+ad yapılarla ile karşılaştırıldığında, ad+eylem yapılarında %70 gibi oranların olmadığı görülmektedir. Genel yüzdelerine bakıldığında eylem olarak kullanılan yapıların adlara göre daha az oranda bilindiği görülmektedir. Adlarla kullanılan yapılar cümlelerin ortasında veya başında verilirken

eylemlerle kurulan yapılar cümlelerin sonunda verilmesi yapıların cümle içinde veya başında kullanıldıklarında daha rahat anlaşıldıklarını göstermektedir. Bunun haricinde adların zihinde işlenmesi eylemlerden daha kolaydır. Eylemler, özellikleri başka kelimelere (genellikle adlara) yansıdığı için sözdizimsel olarak daha fazla işlem talebi gerektirir (Vigliocco vd., 2011). Özellikle Türkçede eylemler çekimlidir ve bu çekimlerin yorumlanması zihinde daha fazla işleme talebi gerektirir. Fakat adlar genellikle daha az işlem talebi gerektirmekte ve daha kolay anlaşılmalıdır.

Ayrıca pek çok dilde cümle yapısı özne + yüklem + nesne şeklinde iken Türkçedeki sözdiziminin özne + nesne + yüklem şeklinde olması öğrenciler için problem oluşturmaktadır. Bu durum yüklemli adlara göre daha zor anlaşılmasına neden olabilir. Çünkü anadilinde ya da daha önceki öğrendiği dillerde sözdizimi özne + nesne + yüklem şeklinde olan dil öğrenenler için cümlelerin iki ana unsuru olan özne ve yüklemi cümle başında analiz etmek daha olası bir durumken, yüklemi sonda görmek onlar için zihin bulanıklığına sebep olabilmektedir. Tüm bunlar göz önünde bulundurularak adların anlaşılması ve kullanılması eylemlere göre daha kolaydır denilebilir. Adlar başka yapıları etkileyen konumunda değil, etkilenen konumundadır. Bu durumda dil öğretiminde eylemlerin üzerinde daha fazla yoğunlaşılması gerekmektedir. Özellikle Türkçede eylem yapıları çekimli yapılar oldukları ve adların durumlarını etkiledikleri için bu yapıların öğretimine daha fazla özen gösterilmelidir.

3.3. Yapıların katılımcıların eğitim durumuna göre incelenmesi

Şekil 7’de Üniversite eğitim seviyelerine göre katılımcıların cevaplarının karşılaştırılması verilmiştir.

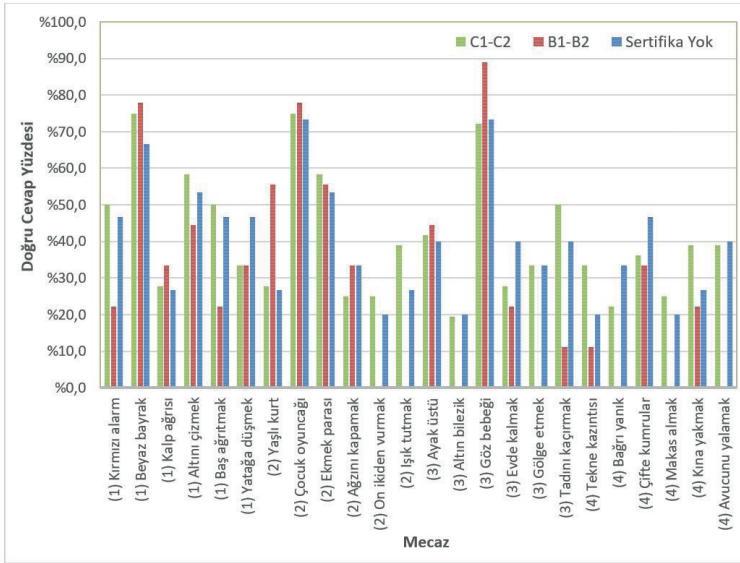

Şekil 7. Üniversitede lisans eğitimi gören ve Yüksek Lisans-Doktora yapan katılımcıların cevaplarının karşılaştırılması

Doktora ve yüksek lisans seviyesinde olan bireylerin üniversite seviyesindeki katılımcılara göre daha doğru cevaplar verdiğini görülmüştür. Sadece 8 yapıda üniversite seviyesindekiler daha fazla doğru cevap verirken, diğerlerinde doktora ve yüksek lisans yapanlar baskın durumdadır. Üniversite eğitimi almış bireylerin daha doğru cevap verdiği yapılar incelendiğinde bu yapıların genellikle “kolay” şeklinde nitelendirilen yapılar olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra lisans eğitimi alanların doğru cevap oranlarının yüksek olduğu durumlarda aslında aradaki farkın birbirine çok yakın olduğu, sadece *kalp ağrısı* ve *çocuk oynucağı* yapılarında farkın %10 civarında olduğu görülmektedir. Doktora ve yüksek lisans seviyesindeki bireyler üniversite eğitimlerini de tamamladıkları için genellikle Türkçe öğrenme süreleri diğerlerine göre daha fazladır. Ayrıca uzun zamandır Türkiye’de olup eğitimlerini Türkiye’de tamamlamış katılımcılar, yükseköğretime devam etmeleri durumunda Türkçeyle daha iç içe olmakta ve dile daha fazla maruz kalmaktadır. Fakat araştırmadaki her birey lisansını Türkiye’de tamamlamış değildir. Sonuç olarak eğitim düzeyleri yapıları bilme oranlarını etkilemiştir. Özellikle zor kalıplara bakıldığında bilenlerin genellikle yüksek eğitim almış katılımcılar olduğu görülmektedir.

3.4. Yapıların katılımcıların Türkçe seviyelerine göre incelenmesi

Şekil 8’de katılımcıların Türkçe seviyelerine göre verdikleri cevaplar karşılaştırılmış ve C seviyesindeki katılımcıların B seviyesindekilere göre daha çok doğru cevap verdiği görülmüştür.

Şekil 8. Katılımcıların Türkçe seviyelerine göre (C1-C2, B1-B2 ve sertifikası olmayanlar) cevaplarının karşılaştırılması

Eşdizimsel yapıların cevap verilme oranlarına tek tek bakıldığında sadece 5 yapıda B seviyesindekilerin C seviyesindekilere göre daha doğru cevap verdiği görüldüğü de doğru

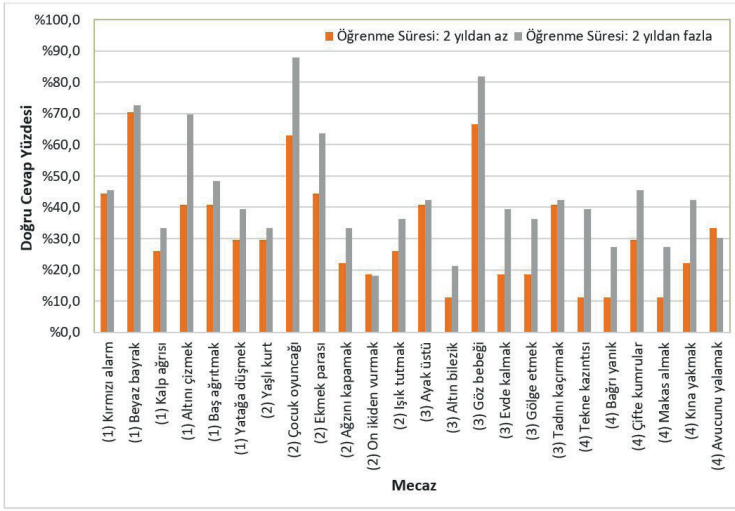
cevap verdikleri yapılar yine “kolay” olarak nitelendirilen yapılardır. “Zor” ve “çok zor” olarak nitelendirilen yapılarda C seviyesindekilerin üstünlüğü açıkça görülmektedir. Bunların haricindeki yapılarda net bir şekilde B grubuna göre C grubunun daha doğru cevaplar verdiği ortadadır. Hatta bazı yapılara B seviyesindekiler hiç cevap verememiştir. Yapılara cevap verme oranlarına bakıldığında çok yüksek bir oran görülmemektedir. Yani kişiler C seviyesine gelip Türkçede anadil konuşurlarına yakın kabul edilseler de eşdizimsel mecaz anlamlı yapıları tam olarak bilmemektedir. Hâlbuki bir dilde tam anlamıyla yetkin olabilmek için anadil konuşurlarının kullandığı yapılar bilinmelidir. Araştırmadaki yapılar günlük dilde kullanılıyor olsa da C seviyesindeki katılımcıların bile yeterli cevap verememesi eğitimde bu yapıların öğretimindeki eksikliği ortaya konmaktadır.

Sertifikası olmayan katılımcıların verdiği cevaplar incelendiğinde pek çok yapıda B grubunu geçmelerinin dışında bazen en yüksek doğru cevap oranı bu gruptan çıkmıştır. “Çok zor” kabul edilen çoğu yapıya B seviyesindekilerin cevap verme oranı çok düşük olup, bazılarında hiç cevap veremezken, sertifikası olmayan ve Türkçeyi öğrenmiş bireyler bu yapılara C seviyesi kadar cevap verebilmektedir. Bu durum sertifikası olmayıp Türkçeyi farklı yollarla öğrenen bireylerin B sertifikası olanlara göre bu yapıları çok daha iyi bildiklerini göstermektedir. Çünkü dili günlük kullanıma maruz kalarak öğrenmek yani doğal yolla öğrenmek bu gibi yapıların bilinmesine çok daha fazla katkıda bulunmaktadır. Özellikle dizi, film izleyen, Türk arkadaşları olan ve eğitimlerini Türkçe alan bireyler sertifikaları olmasa bile bu yapıları B grubuna kıyasla daha çok bilmekte ve kullanmaktadır. Fakat bu oran hiçbir grup için yeterli değildir.

Sertifikası olmayan grubun C sertifikası olanlarla benzer oranda doğru cevap vermesi aslında yabancılara Türkçe öğretimi müfredatında bu yapılara yer verilmediğini ya da az miktarda yer verildiğini göstermektedir. Buradan çıkarılacak sonuca göre müfredattaki bu eksik göz önünde bulundurulmalı ve bu yapılara derslerde ve Türkçe öğretimi kaynaklarında yer verilmelidir.

3.5. Yapıların katılımcıların Türkiye’de bulunma sürelerine göre incelenmesi

Bazı katılımcıların sertifikaları olmamasına rağmen uzun yıllar Türkiye’de yaşamışlardır. Dil öğrenme sürelerinin, dile maruz kalma oranlarının da katılımcıların verdiği cevaplara etkisi vardır. Bu çalışmada katılımcıların süresi 2 yıldan az ve 2 yıldan fazla zamandır Türkiye’de olanlar şeklinde ayrılmıştır (Şekil 9).

Şekil 9. Katılımcıların Türkçeyi öğrenme sürelerine göre cevaplarının karşılaştırılması

2 yıldan fazla süredir Türkçe öğrenenlerin yapılar cevap verme oranı neredeyse hepsinde 2 yıldan az süredir Türkçe öğrenenlere göre fazladır. Nesselhauf'un (2003) da belirttiği gibi bu yapılar maruz kalma oranı arttıkça kullanımları ve anlaşılabilirlikleri kolaylaşacaktır. Yine zorluk kolaylık oranlarına bakıldığında kolay yapılar cevap verilme oranları daha fazladır. Dile maruz kalma ve anadili edinir gibi dil öğrenme, analiz ve çıkarım yapma becerilerini geliştireceği için bu yapılar hakimiyet de artacaktır. Ayrıca yapıları farklı bağlamda görme fırsatı yapıları içselleştirmelerine ve kullanabilir duruma gelmelerine yardımcı olacaktır. Bunların gerçekleşmesi için de zaman önemli bir kavramdır çünkü dilin gerçek anlamda öğrenilebilmesi için zamanla içselleştirilmesi gerekmektedir. Anadil öğrenimine de bakıldığında bir süreç söz konusudur ve bu süreçte girdinin önemi büyüktür.

Türkçenin farklı ortamlarda farklı şekillerde öğrenilmesi yapıları bilip bilmemeyi etkilemektedir. Bu sebeple katılımcılara ayrıca Türkçeyi nasıl öğrendikleri de sorulmuştur. Günlük dille çok iç içe olan, Türkçe televizyon izleyen, Türk okullarında okuyan bireyler yapılar daha tanıdık olmaktadır. Schmitt ve Redwood (2011) da eşdizimlerin gelişimi için kapsamlı okuma ve izlemenin etkili olduğunu belirtmektedir.

Genel bir değerlendirme yapıldığında eşdizimlerde kültürün, bağlamın ve birlikte kullanılan yapıların ad veya eylem olmasının o yapı üstünde etkisi olduğu görülmektedir. Yapıların anlamı aslında bağlam içinde kullanımlarıyla ortaya çıkar. Bu yapıların mecaz ya da gerçek anlamda olması kullanıldıkları yere bağlıdır. Gibbs (1994) ve Lakoff (1986)' un da belirttiği gibi tutarlı bir gerçek anlam kavramı yoktur. Bu kapsamda yapıların anlamları kullanıldıkları yere göre değişir ve bağlamdan etkilenerek anlam kazanır denilebilir. Fakat bundan daha önemlisi dil kalıp yapılardan oluşmakta ve düşünülmeden üretilmektedir. Yapılar öğretilirken hem bir

arada verilmeli hem de öğrencilerden dil üretmeleri istenmelidir. Öğrencilerin kelimelerin hangi kelimelerle kullanıldıklarını tahmin etmeleri veya birlikte kullandıkları yapıları yazmaları istenebilir. Böylelikle eşdizimlerin farklı bağlamlarda öğretimi dil öğrenim sürecini hızlandıracaktır. Fakat bu kapsamda dil öğrenenlerin yaşları, kültürleri ve hedefleri göz önünde bulundurulmalı ve ders planları buna göre oluşturulmalıdır. Belirli kültürlerin bir araya toplanıp dil öğretim programı hazırlanması hem öğrenim hem de öğretim sürecine katkı sağlayacaktır.

4. Tartışma

Araştırmanın sonucunda eşdizimsel örüntülerin yabancılar tarafından yeterince bilinmediği ortaya çıkmıştır. Çok anlamlı olup mecaz anlamıyla kullanılan eşdizimsel örüntüler zihin bulanıklığına yaratabilmektedir. Günlük konuşmada ve yazı dilinde sıkça kullanılsalar da bu yapılar aşına olmamak iletişim kopukluklarına ve hedef dilde yetkin bir seviyeye ulaşamamaya sebep olmaktadır. Hedef dili ikinci dil olarak öğrenenlerin dil öğrenme motivasyonları daha yüksek olmasına ve dili öğrenecek birçok duruma sıkça maruz kalmalarına rağmen bu yapıları bilmiyor olmaları dil öğretiminde bu yapılar yeterli önemin verilmediğini yansıtmaktadır. İkinci dil olarak Türkçe öğrenen kişilerin bu yapılar hâkimiyetleri çok düşük bir seviyede iken, yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerin bu yapıları daha da az bildikleri düşünülebilir. Çünkü bir dili yabancı dil olarak öğrenenler için o dile maruz kalma olanağı ikinci dil öğrenenlere göre çok daha kısıtlıdır. Bu durumda müfredatta bu yapılar yer verilmesi oldukça önemlidir. Bu yapıların zorluk kolaylıklarına göre hangi seviyelerde verilmesi gerektiği belirlenmelidir. Bu çalışmanın amaçlarından biri de zorluk kolaylık derecelerine göre eşdizimsel örüntüleri sıralayarak alana katkı sağlamaktır. Yukarıda verilen liste halindeki eşdizimler, yabancıların bu yapıları nasıl yorumladığı da dikkate alınarak eşdizimsel yapılar olarak dil öğretim kitaplarına eklenebilir. Hem gerçek anlamları hem mecaz anlamları verilerek ve aralarında bağ kurularak Kövecses'in (2001) de dediği gibi öğrencilerin öğrenme motivasyonları artırılabilir. Çünkü mecaz anlamlı yapılar kişilerin ve toplumların düşünce dünyasını yansıtmaktadır. Bu şekilde öğrencilerin konuşmaları anadil konuşurlarına daha yakın hâle getirilebilir. Ayrıca eşdizimsel örüntülerin kalıplar hâlinde veya kelimelerin başka kelimelerle kullanımlarının öğretimi, hem öğrencilerin anadillerinden aktarım yapmalarını engelleyecek hem de dili daha akıcı konuşmalarını sağlayacaktır. Eşdizimsel örüntülerin hangi yapılarla kullanılacağıın bilinmesi doğal dil konuşması sağlarken, bu yapıların mecaz anlamlarının bilinmesi ve kullanılması dil öğrencilerinin özgüvenini artıracak ve kendilerini eksik hissetmelerini engelleyecektir. Eşdizimsel örüntülerin derslerde sıkça yer bulmasıyla dil öğrenimi de kolaylaşacaktır. Çünkü daha önceden de bahsedildiği gibi aslında anadil konuşurları pek çok yapıyı düşünmeden kalıplar hâlinde kullanmaktadır. Bu durumda anadil konuşurlarına yakın bir dil öğrenimi hedeflendiğinde bu yapıların müfredat dışı bırakılması söz konusu olamaz.

Yabancılar Türkçe öğretimi için müfredat hazırlama ve dil seviyelerinin belirlenmesi genellikle Türkler tarafından yapıldığı için onların algılarını da ölçerek seçilen eşdizimsel yapılar yabancılar göre ne derece farklı baktıkları ortaya konmuştur. Bu durumda gerçek

anlamlarına göre mecaz anlamlarının anlaşılması çok zor olan yapılarda genel olarak Türkler ve yabancılar hem fikirken, “çok kolay” ya da “kolay” olduğu düşünülen yapılarda farklı durumlar ortaya çıkmıştır. Bazı yapıların ne derece zor olduğuna karar verilemezken, bazı yapıların oy çokluğuyla bir gruba dâhil edilmesine rağmen o grup için uygun olmadıkları görülmüştür. Bu sebeple “ağır mecaz”, “hafif mecaz” ve “görünüşte açık” gibi kavramlar öne sürülmüştür. Eşdizimsel örüntülerin açıklıklarına bakarak yorum yaparken aynı zamanda bu yapıyla ilk defa başka bir dilde karşılaşıldığında anlaşılıp anlaşılmayacağı göz önünde bulundurulmalıdır. Yine dikkat edilmesi gereken bir nokta, çeşitli ülkelerden yabancıların bu yapıları nasıl algıladıkları ve ne derece zor bulduklarıdır. Bu şekilde daha doğru sonuçlara ulaşılabilecektir.

Eşdizimsel örüntülerin ad+ad veya ad+eylem kuruluşlarına göre yabancıların algılarında bir fark olup olmadığı incelendiğinde çok büyük bir fark görülmediği ortaya çıksa da ad+ad şeklinde kurulan yapılardaki doğru oranlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Bunun haricinde yapıların cümlede buldukları yerlere bakıldığında ad+ad yapıları cümle içinde ve ortasında kullanılmış, ad+eylem yapılarıysa cümle sonunda verilmiştir. Bu durumda cümle sonunda kullanılan yapıların anlaşılmasının ve tahmininin daha zor olduğu söylenebilir. Bu durumda eylemlerle kullanılan eşdizimsel yapılara da gerekli önemin verilmesi gerekmektedir. Bunun sebebi eylemlerin çekimli yapısı ve cümle içi unsurları etkileyebilme özelliğidir. Bu sebeple eşdizimsel örüntülerin ad olarak kullanımları ve eylem olarak kullanımları ayrı ayrı öğretilerek dilbilgisi unsurlarına vurgu yapılabilir. Bu yapıların sadece anlamını ve nasıl kurulduklarını bilmek yabancılar için yeterli olmayacaktır. Aynı zamanda cümle içinde kullanımlarının gösterilmesi ve hangi durumlarda kullanılmalılarının uygun olacağını da öğretilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda edimsel çalışmalara önem verilmelidir.

Eşdizimsel yapıların öğreniminde dil seviyelerinin önemi oldukça büyüktür. Dil seviyesi ilerledikçe çok anlamlı eşdizimsel yapıların daha çok anlaşıldığı ve bilindiği görülmüştür. Fakat bu yapıların zorluklarına göre sıralanması her seviye için uygun şekilde öğretilmelerine olanak sağlayacaktır. Bu şekilde dil öğrenenler A2 seviyesinde olsalar bile seviyelerine uygun yapıları öğrenerek dili daha doğal bir şekilde konuşur hâle gelecektir.

Dil seviyeleri eşdizimsel örüntüleri bilmede her ne kadar önemli olsa da sertifikası olmayan fakat Türkçeyi iyi konuşan bireylerin de bu yapıları C seviyesindekiler kadar bildikleri görülmüştür. Bu durumda asıl önemli olan durum dil öğrenenlerin ne zamandır Türkçe öğrendikleri ve Türkçeyi nerede öğrendikleridir. Öğrencilerin cevaplarına bakıldığında daha uzun süre Türkiye’de yaşayanların yapıları daha çok bildiği göze çarpmaktadır. Okulda öğrenme, arkadaş edinme veya televizyon izleme gibi durumlar eşdizimsel örüntüleri bilme oranını artırmaktadır. Bu durum dikkate alındığında derslerde kullanılan materyallerin ve Türkçe öğretim kitapların günlük dilden konuşmalar içermesi büyük bir öneme sahiptir. Özellikle dinleme metinlerinin çeşitli günlük konuşmalardan kayıt şeklinde derslerde verilmesi veya haberlerden, dizilerden veya filmlerden diyalogların izletilmesi hem doğal dile aşına olmalarını sağlayacak hem de yapıların doğal kullanımlarını görme imkânı verecektir.

Eşdizimsel örüntülerin bilinme seviyeleri, Türkçe seviyesi arttıkça artsa da bazı yapılarda B seviyesindekilerin C seviyesindekileri geçtiğinin görülmesi bu yapıların tamamen seviye ilerledikçe öğrenilmediğini çeşitli durumlara maruz kalmanın bu yapıları öğretebileceğini göstermektedir. Aslında bu yapıların kullanım sıklıkları ve nerelerde kullanıldıkları da onların bilinme oranlarını etkilemektedir. Türkçe derlemler kullanılmaya başlansa da henüz en sık kullanılan eşdizimsel yapılar veya en sık kullanılan mecaz anlamlı birliktelikler gibi bir sıklık dizimi veren kaynak henüz oluşturulmamıştır. Ayrıca sözlüklerde de bu yapılara yeterince yer verilmemekte rastgele olarak dizildikleri görülmektedir. Bu durumda dil öğrenenlerin bu yapıları anlaması iyice zorlaşmakta ve kullanım sıkıntıları yaşanmaktadır. Bu sebepten dolayı sözlüklerde bu yapılara yer verilirken gerçek anlamları ve mecaz anlamları ayrı ayrı belirtmeli ve cümle içinde kullanımları gösterilmelidir. Bazı deyimler sözlükleri bu yapıları karşılarsa da eşdizimi değişen yapılar sözlüklerde düzenli bir şekilde bulunmamaktadır. Kelimeler öğretilirken izole olarak değil, en sık birlikte kullanıldıkları eşdizimleriyle verilmelidir. Bu durumda zorluk kolaylıklarının yanında yapıların kullanım sıklıklarının ve hangi yapılarla kullanıldıklarının da dikkate alınması oldukça önemlidir.

5. Sonuçlar

Bu çalışmanın sonucunda aşağıda maddeler halinde verilen sonuç ve öneriler ortaya çıkmıştır:

1. Çok anlamlı eşdizimsel örüntüler ileri seviye Türkçe bilen kişilerce bile yeterli seviyede bilinmemekte ve kullanılamamaktadır. Bu sebeple bu yapıların zorluk kolaylıklarına göre dizilimlerine ve sıklıklarına bakılarak Türkçe dil öğretimi müfredatına yerleştirilmeleri gerekmektedir.
2. Mecaz anlamlı eşdizimsel yapılar günlük dilde sıkça kullanıldıklarından ve kalıp olarak öğrenildiklerinden dolayı bilindikleri takdirde hem akıcılığı sağlayacak hem de dil öğrenenlerin özgüvenlerini ve dil hâkimiyetlerini arttıracaktır.
3. Çok anlamlı eşdizimler yapıların açıklık oranlarını ifade etmek için “ağır mecaz” (gerçek anlamından mecaz anlamı anlaşılmayan) ve “hafif mecaz” (gerçek anlamından mecaz anlamı anlaşılabilen) gibi kavramlar kullanılabilir. Bunun haricinde açık görünen fakat anlaşılması zor olan mecaz yapılara da “görünüşte açık” yapılar denilebilir.
4. Eşdizimsel örüntüler ve mecaz anlamlı yapılar bir milletin kültürünü ve düşünce yapısını da yansıttığı için açıklanmaları ve dil öğretim programlarına dâhil edilmeleri öğrenci motivasyonunu ve ilgisini arttıracaktır. Bu yapılar öğretilirken günlük konuşma kültürü, Türklerin yaşam tarzları, adetleri gibi hayatın içinden olayları anlatmak, canlandırmak ve derse dâhil etmek öğrencilerin hem dile hem de kültüre olan ilgilerini arttıracaktır.
5. Katılımcılar yapılara cevap verirken anadillerinde veya daha önceden bildikleri bir dilde var olan kullanımlarla karşılaştıklarında bu yapıları daha kolay algılamaktadır. Bu durumda öğrencilerin art alanlarının bilinmesi öğretmene kolaylık sağlayacak ve öğrencilerin de dil öğrenimini hızlandıracaktır.

6. Benzer kültürlerden dil öğrenen kişiler için özel dil öğretim programları oluşturulabilir. Böylelikle farklı milletler için ayrı programlar uygulanmış olur. Kurslarda da belirli milletler bir sınıfa toplanarak dersin işleyişi öğrencilerin artalanları dikkate alınarak yapılabilir. Bu hem öğretmene hem de öğrencilere kolaylık sağlayacak ve vakit kaybı engellenmiş olacaktır.
7. Çok anlamlı eşdizimlerin öğretiminde kullanılan bağlam anlamın oluşmasını sağladığı için yapılar bağlamlar ve kullanılabilir ortamlar belirtilerek öğretilmelidir. Aksi takdirde yapılar hem izole kelimeler olarak algılanabilir hem de doğal olmayan kullanımlar meydana gelebilir.
8. Eşdizimsel örüntülerin dil derslerinde verilmesi kelimelerin beraber kullanıldıkları yapıların bilinmesine olanak sağlayacak ve anadilden aktarım yapmalar azalacaktır. Bu durumda kelimeler öğretilirken birlikte kullanıldıkları örüntüler verilerek geniş çapta bir kelime ağı oluşturulması öğrencilerin daha geniş bir bakış açısına sahip olmalarını sağlayacaktır. Ayrıca öğretimde zihin haritalarının oluşturulması ifadeler arasındaki bağlantıyı kurmayı kolaylaştıracak ve öğrenime katkı sağlayacaktır.
9. Eşdizimsel örüntüler derste sunulurken eylem veya ad olmalarına dikkat edilmeli adlarla kurulan yapıların daha çok hatırlandıkları unutulmamalıdır. Eylemlerin öğretimini üzerinde daha fazla durulmalıdır. Eylemlerin pek çok kelimeyle bir arada kullanılıyor olmaları ve cümledeki diğer yapıları etkilemeleri akıl karıştıran bir unsur olabilmektedir. Türkçedeki sözdizimi üzerine durularak yapıların ad veya eylem olmalarının onları nasıl etkilediği açıklanmalıdır.
10. Seviye ilerledikçe eşdizimsel örüntüleri bilme oranı artsa da sertifikası olmayanların da C seviyesi kadar yapıları biliyor olmaları hem müfredatta eşdizimsel örüntülere çok yer verilmediğini hem de dilin nerede öğrenildiğinin o dili anlamada büyük öneme sahip olduğunu göstermektedir. Bu sebeple bu yapıların öğrenimi için bir seviye daha açılmalı ya da bu yapılar diğer seviyelere paylaştırılarak dil daha geniş kapsamlı öğretilmelidir.
11. Türkçe öğretimi için kaynak hazırlanırken doğal dil kullanımına, çok anlamlı eşdizimlerin farklı kullanımının kaynağa dâhil edilmesine ve kültürel unsurlara dikkat edilmelidir. Ayrıca eşdizimli yapıların geniş çaplı bir listesi çıkarılarak dilbilgisel ve sözcüksel boyutta sözlükler oluşturularak dil öğrenimine katkıda bulunulabilir.

Bu çalışmanın sonuçları, eşdizimsel örüntülerin ve mecaz kullanımının Türk dilinde ne kadar önemli olduğunu kanıtlamakta ve tam anlamıyla Türkçe öğrenimi için bu yapıların öğreniminin zorunlu olduğunu kanıtlamaktadır. Yabancı dil olarak Türkçe alanına katkı sağlamak için diğer eşdizimsel örüntüler ve kullanımları incelenebilir. Bu tür çalışmalar Türkçenin daha verimli öğretilmesine ve Türk dilinin dünyaya yayılmasına katkı sağlayacaktır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The authors have no conflict of interest to declare.

Grant Support: The authors declared that this study has received no financial support.

Kaynakça/References

- Ahrens, K., Liu, H.-L., Lee, C.-Y., Gong, S.-P., Fang, S.-Y., & Hsu, Y.-Y. (2007). Functional MRI of Conventional and Anomalous Metaphors in Mandarin Chinese. *Brain and Language*, 100(2), 163-171. <https://doi.org/10.1016/j.bandl.2005.10.004>
- Altıkulaçoğlu, S. (2010). Yabancı Dil Sınıflarında Eşdizimli Sözcük Öğretimi ve Anadilinin Rolü. *Dil Dergisi*, 148, 37-52.
- Bahns, J. (1993). Lexical Collocations: A Contrastive View. *ELT Journal*, 47(1), 56-63. doi:10.1093/elt/47.1.56
- Baker, M. C. (2003). *Lexical Categories: Verbs, Nouns and Adjectives*, Cambridge, Cambridge University Press.
- Barber, H., Kousta S.-T., Otten, L. J., & Vigliocco, G. (2010). Event-Related Potentials to Event-Related Words: Grammatical Class and Semantic Attributes in the Representation of Knowledge. *Brain Research*, 1332, 65-74. <https://doi.org/10.1016/j.brainres.2010.03.014>
- Boers, F., & Webb, S. (2015) Gauging the Semantic Transparency of Idioms: Do Natives and Learners See Eye to Eye? R.R. Heredia & A.B. Cieślicka (Dü.) içinde, *Bilingual Figurative Language Processing* (s. 368-392). Cambridge: Cambridge University Press. doi:10.1017/CBO9781139342100.018
- Carrol, G., Littlemore, J., & Gillon-Dowens, M. (2018). Of False Friends and Familiar Foes: Comparing Native and Non-native Understanding of Figurative Phrases. *Lingua*, 204, 21-44.
- Çetinkaya, B. (2009). Eşdizimli Sözlükler. *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 4(4), 196-206.
- Croft, W. (2001). *Radical Construction Grammar: Syntactic Theory in Typological Perspective*. Oxford: Oxford University Press.
- Croft, W., & Cruse, D. A. (2004). *Cognitive Linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Demir Atalay, T. (2012). İlköğretim Sekizinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Hikâye Metinlerinde Yer Alan Değer Unsurlarının Eşdizimsel Örüntülemeler Açısından Görünümleri. *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7(2), 1063-1078. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.3200>
- Doğan, N. (2015). Türkçe Sözlük'te Fiilssel Eşdizimlilik. *Gazi Türkiyat*, (17), 67-84.
- Evans, V. & Green, M. (2006). *Cognitive Linguistics: An Introduction*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Firth, J. (1968). A Synopsis of Linguistic Theory, 1930-55. F. R. Palmer (Dü.) içinde, *Selected Papers of J. R. Firth (1952-59)* (s. 168-205). London: Longmans.

- Firth, J. R. (1957). *Papers in Linguistics, 1934-1951*. London: Oxford University Press.
- Gentner, D. (1981). Verb semantic structures in memory for sentences: Evidence for componential representation. *Cognitive Psychology*, 13(1), 56-83.
- Gibbs, R. W. (1994). *The Poetics of Mind: Figurative Thought, Language, and Understanding*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Giora, R. (1997). Understanding Figurative and Literal Language: The Graded Salience Hypothesis. *Cognitive Linguistics*, 8(3), 183-206.
- Giora, R. (1999). On The Priority of Salient Meanings: Studies of Literal and Figurative Language. *Journal of Pragmatics*, 31(7), 919-929.
- Halliday, M. A. K. (1966). Lexis as a Linguistic Level. C. E. Bazell, C. Catford, M. A. K. Halliday, & R. H. Robins (Dü.) içinde, *In Memory of J.R. Firth* (s. 148-162). London: Longman.
- Hill, J. (2000). Revising Priorities: From Grammatical Failure to Collocational Success. M. Lewis (Dü.) içinde, *Teaching Collocation: Further Developments in the Lexical Approach* (s. 47-69). Hove, UK: Language Teaching Publications.
- Kövecses, Z. (2001). A cognitive linguistic view of learning idioms in an FLT context. M. Pütz, S. Niemeier, & R. Dirven (Dü) içinde, *Applied cognitive linguistics II: Language pedagogy* (s. 87-115). Berlin: De Gruyter Mouton.
- Lakoff, G. (1986). The Meanings of Literal. *Metaphor and Symbolic Activity*, 1(4), 291-296.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (1999). *Philosophy in the Flesh: The Embodied Mind and Its Challenge to Western Thought*. New York: Basic Books.
- Lewis, M. (1997). *Implementing the Lexical Approach: Putting Theory into Practice*. Hove, UK: Language Teaching Publications.
- Lewis, M. (2000). Learning in the Lexical Approach. M. Lewis (Dü.) içinde, *Teaching Collocation: Further Developments in the Lexical Approach* (s. 173-174). England: Language Teaching Publication.
- Lewis, M. (2002). *The Lexical Approach: The State of ELT and A Way Forward*. London: Thomson-Heinle.
- Macis, M., & Schmitt, N. (2017). Not Just ‘Small Potatoes’: Knowledge of the Idiomatic Meanings of Collocations. *Language Teaching Research*, 21(3), 321-340.
- Miao, R. (2015). Second Language Acquisition: An Introduction. *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences (2nd ed.)*, 21, 360-367. <https://doi.org/10.1016/B978-0-08-097086-8.92096-8>
- Nesselhauf, N. (2003). The Use of Collocations by Advanced Learners of English and Some Implications for Teaching. *Applied Linguistics*, 24(2), 223-242. doi:10.1093/applin/24.2.223
- Ördem, E. (2013). Türkçe Öğretiminde Leksikal Yaklaşım: Bir Eşdizimlilik Çalışması Modeli Önerisi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (11), 905-931. doi:10.14520/adyusb.489
- Sapir, E. (1949). *Language: an introduction to the study of speech*. New York: Harcourt, Brace & Co.
- Schmitt, N., Redwood, S. (2011). Learner knowledge of phrasal verbs: a corpus-informed study. In: Meunier, F., De Cock, S., Gilquin, G., Paquot, M. (Eds.), *A taste for corpora: In honour of Sylviane Granger* (pp. 173-209). Amsterdam: John Benjamins.
- Vigliocco, G., Vinson, D. P., Druks, J., Barber, H., & Cappa, S. F. (2011). Nouns and Verbs in the Brain: A Review of Behavioural, Electrophysiological, Neuropsychological and Imaging Studies. *Neuroscience and Biobehavioral Reviews*, 35(3), 407-426.

- Wolter, B., & Gyllstad, H. (2013). Frequency of Input and L2 Collocational Processing: A Comparison of Congruent and Incongruent Collocations. *Studies in Second Language Acquisition*, 35(3), 451-482. <https://doi.org/10.1017/S0272263113000107>
- Yamashita, J., & Jiang, N. (2010). L1 Influence on the Acquisition of L2 Collocations: Japanese ESL Users and EFL Learners Acquiring English Collocations. *TESOL Quarterly*, 44(4), 647-668.

Gelişmeyi Bekleyen Hazine: Dünyadan Örneklerle “Dilsel Parmak İzi” İncelemecisi Adli Dilbilim

The Treasure-Awaiting Development with Cases from the World: Forensic Linguistics as “Linguistic Fingerprint” Examiner

Reyyan AĞAOĞLU ÖZDEMİR^{*,**}

* (Doktora Öğrencisi), İstanbul Üniversitesi,
Dilbilimi Araştırmaları Programı, İstanbul Türkiye

** (Öğr. Gör.), Altınbaş Üniversitesi, Ortak Dersler
Bölümü, İstanbul, Türkiye

ORCID: R.A.Ö. 0000-0003-0725-5105

Sorumlu yazar/Corresponding author:
Reyyan AĞAOĞLU ÖZDEMİR,
İstanbul Üniversitesi, Dilbilimi Araştırmaları
Programı, İstanbul Türkiye; Altınbaş Üniversitesi,
Ortak Dersler Bölümü, İstanbul, Türkiye
E-posta: agaoglu.reyyan@gmail.com

Başvuru/Submitted: 02.02.2021

Revizyon Talebi/Revision Requested:
12.04.2021

Son Revizyon/Last Revision Received:
22.05.2021

Kabul/Accepted: 24.05.2021

Atıf/Citation: Agaoglu Ozdemir, R. (2021).
Gelişmeyi bekleyen hazine: Dünyadan
örneklerle “dilsel parmak izi” incelemecisi adli
dilbilim. *Dilbilim Dergisi - Journal of Linguistics*,
36, 47-55.
<https://doi.org/10.26650/jol.2021.873369>

ÖZ

Adli dilbilim, suçun yazılı ve sözlü deliller yolu ile incelenmesini sağlayan, söz konusu incelemeyi bir takım dilbilimsel analiz ve ölçüm yöntemi ile gerçekleştiren bir adli bilimler dalıdır. Adli dilbilim, ülkemiz sınırlarında henüz gelişmeyi bekleyen bir suç araştırma alanıdır ve alana dair atılacak her türlü adım, ülkemiz vatandaş haklarının korunması ve adaletin sağlanması için elzemdir. Doküman inceleme yöntemi kullanılarak yapılan bu çalışma, adli dilbilimin tanımını yaparak adli dilbilimcilerin gerçekleştirdiği analiz yöntemlerinin suç ve suç incelemesi kapsamında önemini ve değerini vurgulamak için kaleme alınmıştır. Çalışmada, adli dilbilimsel yöntemler kullanılarak aydınlatılan gerçek vaka örnekleri verilerek alanın önem ve gerekliliği gözler önüne serilmek istenmiştir.

Anahtar kelimeler: Adli Dilbilim, Dilbilimsel Analiz, Suç, Hukuk

ABSTRACT

Forensic linguistics, a sub-branch of forensic science, investigates crime through written and oral evidence by following certain linguistic analysis and measurement methods. Forensic linguistics is a crime-solving field that is yet to be improved within the boundaries of our country; moreover, each step concerning this field is essential to protect the rights of our citizens and ensure justice in our country. This study, which was conducted using the document review method, has been penned to emphasize the importance and value of analysis methods of forensic linguists in crime and crime-solving by introducing forensic linguistics. In this study, real cases enlightened through forensic linguistics methods are mentioned and exemplified to reveal the importance and necessity of the field.

Keywords: Forensic Linguistics, Linguistic Analysis, Crime, Law

EXTENDED ABSTRACT

Forensic science is a completely important field that investigates and enlightens a case described as “crime” by the law. It aims to understand and reveal the reasons for the crime, the way it occurred and its results, and to specify the victims and perpetrators of the crime. Therefore, at the very end, with several scientific disciplines used during the investigation, the field of forensic science becomes an important part of justice. Forensic science is a multidisciplinary field, which means that it creates an environment that combines the medical sciences, life sciences, and social sciences. Forensic linguistics is one of the most important and outstanding branches of forensic science, and it focuses on language and investigates crime through written and oral evidence. While doing this, forensic linguistics uses different linguistic analysis and measurement methods (Olsson, 2008).

This study aimed to underline the global importance and necessity of forensic linguistics. In this study the document review method was used and some extremely important cases that are clearly linked to forensic linguistics were mentioned in order to demonstrate how forensic linguistics is used for investigating a case and, more importantly, to show why forensic linguistics is necessary. As declared by European Court of Human Rights, contracting states have to make an effective investigation when one of the rights mentioned in European Convention on Human Rights is violated. This is why it is an obligation for a contracting state to use all types of searches and investigations to find and punish the violator (Bilge, 2014).

When the obligation of effective investigation is considered, it is well-understood that all the branches of forensic science are important, including forensic linguistics. An analysis made on DNA, investigation on ballistics, finger print, handwriting, and autopsy may be thought to involve the most prominent evidence (Lininger, 2005). For instance, any body fluid or skin and hair sample found in a crime scene may be considered as primal evidence, since a DNA profile can be constituted using them. These types of evidence are thought to be indisputably real and informative because of this DNA issue (Doğan-Alakoç, 2010). Although they may be indisputably real, there are also important examples, which indicate that they may misguide the investigators. One of these examples, as clearly stated by Sevil Atasoy (2013), is the autopsy of Münevver Karabulut whose tragic death left an enormously great mark on citizens of Turkey. However, the results of her autopsy became more tragic due to contamination during her autopsy, and this issue signifies the necessity and importance of different investigation methods, since it confirms that DNA, although seen as one of the primary evidence, may sometimes become confounding. This is why making an extensive investigation is compulsory, especially when criminal cases are present.

Therefore, more attention must be paid on forensic linguistics, since it is another investigation method for those dealing with a criminal case. In order to signify the necessity of forensic linguistics, this study provides different cases that highlight the usage of forensic linguistics. First, a study created by Sudjana ve Fitri (2013) was mentioned because of the way they

discussed the suicide letter written by a world-wide known soloist, guitarist, and song writer of the Nirvana, Kurt Cobain. Through their semantic analysis on this letter of Kurt Cobain, Sudjana ve Fitri (2013) indicated that the truth beneath Kurt Cobain's death is not murder but suicide. Second, in order to show how profiling is performed by forensic linguistics, a part of linguistic analysis explained by Tim Grant (2013) was shared in this study to demonstrate an example of profiling on a case regarding a married couple named Amanda and Christopher Birks. Lastly, the UNABOMBER case, another well-known case referred by Lerner (2014), was explained to add more examples of forensic linguistics analysis method. Taking all these cases together, it can be clearly declared that forensic linguistics is not only a part of linguistics but also a part of justice; and in this sense, it deserves more attention from not only our country, Turkey, but also from all nations of the world.

Giriş

Adli bilimler, kanunda ‘suç’ olarak tanımlanan bir olayın incelenmesini ve aydınlatılmasını hedefleyen; söz konusu suçun nedenlerini, nasıl gerçekleştiğini ve sonuçlarını ortaya dökerek fail ve mağdurların belirlenmesini, bu yolla adaletin yerini bulmasını sağlayan bir dizi bilimsel disiplinin birleşimi ile oluşan alandır. Adli bilimler alanı, doğası gereği multidisipliner bir özelliğe sahiptir; bu, tıp, sosyal bilimler ve fen bilimleri alanlarının bir araya gelerek suç ile ilgili çalışmalar yapması anlamına gelmektedir. Adli bilimler çatısı altında öne çıkmayı ve değer görmeyi bekleyen en değerli alanlardan biri ise, şüphesiz, adli dilbilimdir. Adli dilbilim, suçu yazılı ve sözlü kanıtlar ışığında inceleyen, yaptığı incelemeyi çeşitli dilbilimsel analiz ve ölçüm yöntemleri ile gerçekleştiren bir adli bilimler dalıdır (Olsson, 2008).

Kriminal incelemeler göz önünde bulundurulduğunda, DNA analizi, balistik incelemeler, parmak izi eşleşimi, yazı ve belge incelemesi ve otopsinin öne çıkan delil toplama yöntemleri olduğu düşünülebilir (Lininger, 2005). Örneğin, olay yerinden elde edilebilecek vücut sıvısı, deri döküntüsü, kıl örneği, DNA profillemesi oluşturulabilmesi açısından son derece önemlidir; zira elde edilecek olan bulgular yoruma gerek duyulmayan bir şekilde değerlendirilir (Doğan-Alakoç, 2010). Yoruma gerek duyulmayan şekilde gerçekleştirilecek olan değerlendirmenin bizi ‘somut’ ve ‘kesin’ sonuçlara götürmesi beklenebilir; oysa bu yöntemlerin kimi hatalı çıkarımlara sebep olma ihtimali de bulunmaktadır. Bu konuya ülkemiz gündemini çokça sarsan bir vakadan örnek vermek mümkündür. Prof. Dr. Sevil Atasoy, *Kusursuz Cinayet Yoktur* (2013) adlı eserinde hunharca katledilen Münevver Karabulut’un otopsisinden ve otopsi sonucunda elde edilen bulgular ışığında ortaya çıkan büyük sorunlardan bahsetmektedir. Münevver Karabulut’a uygulanan otopsi sonrasında mağdurun vücudunda failin yanı sıra başka bir kişinin daha sperm örneğine rastlanmıştır. Bir müddet sonra, bulunan ikinci spermin trafik kazası sırasında hayatını kaybetmiş olan, otopsi Münevver Karabulut’un otopsi ile aynı anda gerçekleşen ve Münevver Karabulut cinayeti ile hiçbir ilgisi olmayan bir erkeğin elbiselerinden taşındığı, yani otopsi sırasında kontaminasyon gerçekleştiği ortaya çıkmıştır. Böylesi bir vaka, kesin delil gözü ile bakılan DNA’nın ve otopsinin kimi zamanlarda güvenilir bir unsur olduğunu kanıtlar niteliktedir. Söz konusu vaka, delillerin toplanmasının, saklanması, incelenmesinin önemini gözler önüne sermektedir. Açıktır ki somut ve kesin delil mahiyetindeki inceleme yöntemleri de adaleti yanıtlanabilecek veriler ortaya koyabilir. Bu nedenle önemli olan, adli alanda yapılacak olan incelemelerin son derece özenli ve multidisipliner boyutta yapılması gerekliliğidir. Multidisipliner boyutta yapılacak olan inceleme, devletin etkin soruşturma yükümlülüğünün hayata geçmesi anlamına gelecektir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin taraf devletlere yüklediği yükümlülüklerden biri olan devletin etkin soruşturma yükümlülüğü, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nde yer alan haklardan herhangi birinin ihlali söz konusu olduğunda doğar; böylesi bir durumda devlet, iç hukuk kapsamında gerçekleştirmesi gereken her türlü araştırma ve incelemeleri uygulayarak, hak ihlalini gerçekleştirenlerin ortaya çıkartılmasını ve cezalandırılmalarını sağlamakla

yükümlüdür (Bilge, 2014). Etkin soruşturma yükümlülüğü göz önünde bulundurulduğunda, devletin söz konusu araştırma ve incelemeleri eksiksiz bir şekilde yerine getirmesinin bir zorunluluk olduğu açıktır; bu nedenle ‘dilsel parmak izi’ saptaması yaparak dil yolu ile hak ihlali gerçekleştirenlerin tespit edilmesine destek olan adli dilbilimin yeri ve önemi oldukça büyüktür. Zira polisler ve suç araştırmacıları, iletişim içerisinde oldukları fail, mağdur veya tanık çok sesli konuştuğunda, olayla ilgili kimi önemli ayrıntılara değinmeyi atladığında ya da söz konusu olan suçla ilgili yalan ifade verdiğinde çoğunlukla verimli ve etkin çeviri yapamamakta veya konuşulanları doğru şekilde kayıtlara geçirememektedir (Sudjana ve Fitri, 2013). Adli dilbilim, suç ile ilişkilendirilmiş her türlü metnin analizini yaparak, dilin fail, mağdur ve tanık yolu ile kullanımını araştırmaktadır. Analiz süreci, dilbilgisi, sesbilgisi, sesbilim, biçimbilim, anlambilim, edimbilim, söylem analizi gibi pek çok dilbilimsel analiz yönteminin bir araya getirilmesi ile oluşur.

Adli Dilbilim

John Olsson, *Forensic Linguistics* (2008) adlı eserinde, adli dilbilimin tarihçesine değinir. Olsson, adli dilbilimin ortaya çıkış serüvenini açıklarken, adli dilbilimin kullandığı ‘yazar kimliği tespiti’ yönteminin Eski Yunan’a dayandığını ifade eder; zira birbirini intihal ile suçlayan Eski Yunan oyun yazarlarından beri, yazar kimliği tespiti çalışmaları, çalışmacıları çokça düşünmeye sevk eden ve bu nedenle zihinleri yoran bir süreç olmuştur. Lakin yazar tespiti çalışmalarının tarih sahnesinde birçok örneğine denk gelinse de, bu örneklerin adli dilbilim çatısı altında incelenmiş olduğunu ifade etmek doğru olmayacaktır çünkü adli dilbilim teriminin ortaya çıkışı 1968’e kadar gerçekleşmemiştir.

1968 yılında, Dilbilim Profesörü Jan Svartvik, Timothy John Evans adlı kişinin polise verdiği ifadelerin analizini gerçekleştirmiş ve ‘adli dilbilim’ terimi buradan doğmuştur. Okuma yazması olmayan Timothy John Evans’ın 1949 yılında polis merkezine giderek karısını öldürdüğüne dair yaptığı itiraf ve bu itirafı takip eden bir dizi olay, adli dilbilimin ortaya çıkmasına sebep olmuştur (Svartvik, 1968). Svartvik’in kriminal incelemelere yeni bir perspektif kazandırdığına inandığı ve *The Evans Statements: A Case For Forensic Linguistics* (1968) adlı çalışmasında değindiği olayı řu şekilde özetleyebiliriz: Evans, polis merkezinde dört farklı ifade vermiş ve olay örgüsünü her bir ifadesinde farklı yansıtmıştır. Olay yerinde gerçekleştirilen incelemeler neticesinde Timothy Evans’ın karısı ve kızına ait cesetlere rastlanamamış olsa da Evans’ın itirafı ve elde edilen bulgular, Evans’ın ‘su götürmez bir biçimde’ suçlu bulunmasına neden olmuş ve Evans idama mahkûm edilmiştir. Timothy John Evans’ın idamından üç yıl sonra, Evans’ların komşusu John Reginald Halliday Christie’nin kaldığı kata taşınan yeni kiracı, gizlenmiş üç ceset olduğunu fark eder. John Reginald Halliday Christie, Timothy Evans’ın eşinin de içinde bulunduğu bir dizi cinayeti işlediğini itiraf eder, suçlu bulunur ve idam edilir. 18 Ekim 1966’da, Evans’ın idam edilmesinden tam on altı yıl sonra, incelemeler, Evans’ın karısını ve kızını öldürmüş olma ihtimalinin düşük olduğunu, verdiği ifadelerdeki farklılıkların polisin

kendisine uygulayabileceği şiddetten korktuğu için hikâyesini kurgulamasından dolayı ortaya çıkmış olabileceğini açıklar; bu, geç kalınmış bir özürden başkası değildir. Svartvik, Timothy John Evans’ın iki farklı polis merkezinde verdiği toplam 4861 sözcükten oluşan dört ifadeyi dilbilimsel açıdan incelemiştir ve bu inceleme, adli dilbilimin doğuşu olarak kabul edilmektedir.

‘Dilsel Parmak İzi’ Kapsamında Adli Dilbilim

‘Dilsel parmak izi’ (*İng. Linguistic Fingerprint*), her bireyin kendine has bir ‘dilsel parmak izi’ bulunduğunu ve bireylerin dili farklı şekillerde kullanmasından dolayı, söz konusu farklılıkların tıpkı parmak izinde olduğu gibi ayırt edilebilir bir ölçüt olarak nitelendirilebileceğini savunmaktadır ve her ne kadar böylesi bir düşüncenin tehlikeli olabileceği düşünülse de (Olsson, 2008) Dilbilimci Sapir’in (1927) insanların kendilerini ifade ediş şekillerinin birbirinden farklı olduğunu belirttiği de unutulmamalıdır. Sapir’e göre, kullandığımız sözcükler değişkendir; kimimiz belli başlı sözcükleri kullanmayı çok severken, kimimiz bu sözcükleri hiçbir zaman kullanmayız ve kullandığımız sözcüklerin değişkenlik göstermesinin temel nedenini sosyal normlara bağlamamız mümkündür; zira kimi sözcükleri sevdiğimiz için kullanıyor olabileceksen, kimilerini kullanmak bizi korkuttuğu ya da rahatsız ettiği için kullanmamayı tercih ediyor olabiliriz. Bu pencereden bakıldığında, sözcüklerin kullanımında sosyal ve kişisel unsurların öne çıktığını ifade edebiliriz. Bireysel dil kullanımına değinen Hockett, Louwerson ve Coulthard adlı dilbilimciler, meseleye kendi perspektiflerinden bakarak farklı yorumlar getirmiş olsalar da, her üç çalışmacının yorumlarını birleştirerek bireysel dil kullanımına neden olan faktörlerin ‘kişisel tercih’ ve ‘alışkanlık’ olguları olduğunu ifade etmek yanlış olmayacaktır (Larner, 2014). Larner, *Forensic Authorship Analysis and the World Wide Web* (2014) adlı eserinde bir adli dilbilimcinin görevinin işte tam bu noktada yattığını ifade eder; adli dilbilimci, bireysel dil kullanım özelliklerinden en belirgin olanı bularak bir grup yazar arasındaki benzerlik ve farklılıkları ortaya çıkarmaya çalışır. Bir konuşmacının sözcük içerisinde kullandığı herhangi bir sözcüğü tercihe bağlayabilirken, sözcük sonunda bulunan kimi sesleri seslendirmemesini alışkanlık olarak değerlendirilebiliriz. Lakin tercih edilenin alışkanlığa dönmesi olasıdır; buna en iyi örnek, yeni bir coğrafyaya taşınan bir birey üzerinden verilebilir. Taşınan birey, yaşadığı bölgeye adapte olabilmek için bölgenin lehçesine ait sözcükler seçecektir ve zaman içerisinde seçtiği bu sözcüklerin kullanımı daha doğal ve hızlı bir hâle dönüşür. Bu nedenle, sözcüklerin bireysel kullanım özelliği taşıdığını, yazar kimliği tespitinde önemli bir rol oynadığını söyleyebiliriz.

Dünyadan Örneklerle Adli Dilbilimsel Vakalar

Adli dilbilim alanının önemini ve değerini gözler önüne sermek ve çalışma alanları hakkında daha detaylı bilgi verebilmek için dünya genelinde meydana gelmiş ve dilbilimsel analiz yolu ile incelenmiş birkaç vakaya değinmek yerinde olacaktır. Bu bağlamda verilebilecek ilk örnek, dünyaca ünlü Nirvana grubunun solist, gitarist ve söz yazarı Kurt Cobain’in ölümü ile ilgilidir. Cobain, 8 Nisan 1994’te Seattle’daki evinde ölü olarak bulunmuştur. Olay yerinde yapılan incelemeler,

maktulün bir silah yardımıyla intihar ettiğini göstermiştir ve toplanan deliller ışığında, Cobain'in ölümü intihar olarak kayıtlara geçmiştir. Lakin bu vaka halen şüpheli karşılanmaktadır; zira çoğu kişiye göre, Kurt Cobain'in ölümü intihar değil, cinayettir. Sudjana ve Fitri (2013), Kurt Cobain'in kimilerine göre şüpheli görülen bu ölümünü olay mahallinde bulunan ve dilbilimsel kanıt niteliği taşıyan intihar mektubu ışığında incelemiş ve yaptıkları anlambilimsel çalışma neticesinde, söz konusu ölümün intihar olma olasılığının son derece yüksek olduğu kanaatine varmışlardır. Anlambilim çalışmaları, sözcük, sözcük grubu, cümle ya da metin içerisinde anlam bulmaya odaklanmaktadır. Adli dilbilim, yazınsal ve sözel bağlamda karşılaşılan sözcük, sözcük grubu, cümle ve metinlerdeki anlam karmaşasını gidermek için anlambilim çalışmalarını gerçekleştirmektedir (McMenamin, 2002'den akt. Sudjana ve Fitri, 2013). Sudjana ve Fitri'ye göre, Cobain'in intihar notunda bulunan pek çok olumsuz anlam taşıyan ifade, maktulün ruhsal durumunu açıklar niteliktedir. Maktul, ağır bir depresyon geçirmektedir ve depresyon geçiren bir bireyin kendini öldürmesi sıklıkla karşılaşılan bir durumdur.

Adli dilbilimin değerini ve önemini gözler önüne serebilecek bir başka vakaya ise Tim Grant'in (2013) çalışmasında değinilmiştir. Söz konusu vaka, Christopher Birks ve eşi Amanda Birks ile ilgilidir. 17 Ocak 2009 tarihinde, Birks'lerin evinde yangın çıktığı ihbarı yapılır ve olay yerine gelen itfaiyeciler, Christopher Birks'ün yangın sırasında eve girdiğini, alt katlarda uyumakta olan çocuklarını kurtardığını, fakat karısının çatı katında kısıp kalmış olduğundan dolayı yangın sebebiyle yukarı çıkamadığını öğrenir. İtfaiyeciler, Amanda'nın yanmış bedenini bulurlar; dikkat çeken bir olgu ise yangın başladığı anda Amanda'nın kaçmak için hiçbir şey yapmaya çalışmamış gibi görünmesidir. Yapılan incelemeler, Amanda'nın yanmış bedenine yapışan kumaş kalıntılarının gündelik kıyafetlere uygun olduğunu, yani Amanda'nın üstünü değiştirmedeğini ve daha ilginç, ölüm anında yaşıyor olma ihtimalinin düşük olduğunu göstermiştir; zira Amanda'nın ciğerlerinde karbon monoksit gazına rastlanmaz. Yapılan otopsi ve olay yeri incelemelerine, adli dilbilimsel analizler de eklenir ve Christopher Birks, eşini öldürmek ve çocuklarının hayatını tehlikeye atmak suçlarından yargılanarak suçlu bulunur.

Amanda Birks olayında gerçekleştirilen adli dilbilimsel analiz, maktulün telefonundan gönderilen SMS'lerin incelenmesi ile gerçekleştirilmiştir. Uzmanlar, öncelikle maktulün ve Christopher Birks'ün yazı stiline ait bir profilleme oluşturmuş ve oluşturulan profilleme sonucunda Amanda Birks'ün telefonundan gönderilen mesajların 17 Ocak 2009 tarihinde öğlen 12.07 itibari ile telefon sahibine ait olmadığını, bu mesajların Christopher tarafından gönderilmiş olma olasılığının çok yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Adli dilbilimsel analizin nasıl gerçekleştirildiğini örnekleyebilmek için söz konusu profillemeden birkaç örnek vermek yerinde olacaktır. Amanda Birks, gönderdiği mesajların sonlarına 'öpücük' anlamına gelen 'XXX' ya da 'xxx' karakterlerini koymakta ve bu karakterlerin arasında hiç boşluk bırakmamaktadır. Oysa olayın gerçekleştiği tarihte öğleden sonra itibari ile bu kullanım değişerek boşluk bırakılan 'X x' formunu alır. Ayrıca Amanda, mesajlarında, 'with' yapısını Christopher'ın kullandığı gibi ('wiv') kullanmamakta ve Christopher ise, örneğin, 'had' yapısını asla Amanda

gibi (‘ad’) yazmamaktadır. Bu ve buna benzer kullanımlar, adli dilbilimsel analizler yolu ile yazar tespitine imkân sağlamış ve adli dilbilim, suçun gizli kalmamasında yani adaletin yerini bulmasında ne denli önemli bir vazifesi olduğunu bir kez daha kanıtlamıştır. Zira Amanda’nın yangından çok önce eşi Christopher tarafından öldürüldüğünü, Christopher’ın bu gerçeği ört bas edebilmek için Amanda’nın telefonundan mesajlar gönderdiğini ve maktulün bedenindeki son kanıtları da yok edebilmek için evlerinde yangın çıkardığını gözler önüne seren bir dizi olaylar silsilesinin somut gerçekliğe dökülmesi, vakada görev alan ve adli dilbilimsel analiz gerçekleştiren uzmanların çalışmaları sonucu vuku bulmuştur (Grant, 2013).

Adli dilbilimsel analiz yöntemi ile kimliği saptanan bir başka suçlu ise dünyaca ünlü Theodore Kaczynski’dir. Mayıs 1978’den Nisan 1995’e kadar gerçekleştirdiği bombalı saldırılar sonucu birçok kişinin ciddi şekilde yaralanmasına ve ölümüne sebebiyet veren Kaczynski (FBI’ın tanımladığı ismi ile UNABOMBER), delil yetersizliğinden bir türlü yakalanamamıştır (Larner, 2014). Kaczynski, Haziran 1995’te, *The New York Times*, *The Washington Post*, *Penthouse*, *Scientific American*’a basılması için *Sanayi Toplumu ve Geleceği (An Industrial Society and Its Future)* başlıklı bir manifesto göndermiş ve manifesto baştan sona basıldığı takdirde, bombalı saldırıları durduracağını ifade etmiştir. En sonunda, *The Washington Post*, manifestoyu basar ve Theodore Kaczynski’nin erkek kardeşi David ile David’in eşi Linda, gazetede okudukları manifestonun yazarının Theodore Kaczynski olabileceğinden şüphelenir. Dil yolu ile oluşturduğumuz her türlü yapının ‘dilsel parmak izi’ görevi gördüğü ve kişiden kişiye değişen farklılıkların bu şekilde ayırt edilebileceği düşüncesinin varlığı bilindiğinden (Olsson, 2008), David ve Linda’nın şüphesi, son derece mantıklı ve yerindedir. David, kardeşi Theodore’un bombalı suikastları gerçekleştiren UNABOMBER olduğu şüphesi ile Federal Soruşturma Bürosu (FBI) ile iletişime geçer ve analizcilere manifestonun dili ile karşılaştırılabilecekleri şüpheli Theodore Kaczynski tarafından üretildiği bilinen birçok metin verilir (Larner, 2014). Nisan 1996’da, delil mahiyetindeki metinlerin analizi yoluyla yazılan raporu dikkate alan yargıç, Theodore’un Montana’daki kulübesinin aranmasına izin verir ve FBI, kulübesinde tamamlanmış bir bomba ve çokça bomba parçası bulunan Theodore Kaczynski’yi tutuklar. Hiçbir delilin yakalayamadığı dünyaca ünlü bir suikastçının adli dilbilimsel analiz yoluyla yakalanmış olması, adli dilbilimin önemini açıkça sergilemektedir. Adli dilbilim, suçun dil yolu ile meydana çıkışının izlerini sürer ve suçluya ait bir profil oluşturur; bu profillemeye, dilsel parmak izinin tanınması ile mümkündür. Coulthard’a göre, bir yazarın seçimleri sonucu ortaya çıkan birleşim, inanılan aksine çok daha özel, tanılayıcı ve kişiye özgüdür (Coulthard, 2004’ten akt. Larner, 2014).

Sonuç

Ceza muhakemesi, ortaya çıkan somut olayın herhangi bir soru işareti oluşmadan delillerle ispatını amaçlar. Bir fiilin Türkiye Cumhuriyeti yasalarında tanımlanan bir suç olup olmadığını kanıtlayan verilerin hepsi, delildir (Karabulut, Karapazarlıoğlu ve Tosun, 2015). Delillerin sağlanma, muhafaza edilme, incelenme ve raporlanma süreçleri, derinlemesine bir soruşturmanın

gerekliğidir. Suç olgusu, içinde, mağdur ve fail figürlerini barındırır; failin mağdura ait hakkı nasıl ve ne şekilde gasp ettiğini bulmak delillerle mümkündür. Bu noktada önemli olan tek unsurun deliller olmadığı herkesçe aşikârdır. Delilin uygunluğu kadar, yorumlanıp raporlanması da önemli bir aşamayı ifade etmektedir; zira doğru yorumlanarak raporlanan bir delil, adaletin yerini bulmasındaki tek koşuldur.

Bilindiği gibi, şüpheden sanık yararlanır; bu nedenle, ceza hukukunda şüphenin en aza indirilmesi, hatta yok edilmesi en önemli ilkedir. İşte bu noktada, multidisipliner çalışma prensibi ile adli bilimler alanı karşımıza çıkar. Adli bilimlerin çatısı altında nefes alan her kol, gerçeğin izini sürer ve adaletin hizmetindedir. Bu kollardan biri olan adli dilbilim, dilin gerek yazılı, gerekse sözlü kullanımını ‘adli’ alanda incelemekte ve gerçekleştirdiği analiz yöntemleri ile saptanan herhangi başka bir delilin yorumlayamadığı ya da kanıtlayamadığı somut gerçekliği ortaya çıkarabilmektedir. Bu nedenle, ülkemiz çatısı altında adli dilbilim çalışmalarının gelişmesi, hem devletin etkin soruşturma yükümlülüğü açısından, hem de adli alanın ilerlemesi açısından hayati bir öneme sahiptir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

Kaynakça/References

- Atasoy, S. (2013). *Kusursuz Cinayet Yoktur, Kusursuza Yakın Olanlar Vardır*. Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş., 5. Baskı, 224-225.
- Bilge, B. (2014). AİHM İçtihatları Bağlamında Etkin Soruşturma Yükümlülüğü, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 5, Sayı: 2, 368-369.
- Doğan-Alakoç, Y. (2010). Adli Bilimlerde DNA Analizleri, *Ankara Üniversitesi Dikimevi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi*, Cilt: 9, Sayı: 2, 2.
- Grant, T. (2013). TXT 4N6: Method, consistency, and distinctiveness in the analysis of SMS text messages. *21 J. L. & Pol'y.* Çevrimiçi: <https://brooklynworks.brooklaw.edu/jlp/vol21/iss2/9>, 467-494.
- Larner, S. (2014). *Forensic Authorship Analysis and The World Wide Web*. Palgrave Macmillian, 2-4.
- Lininger, T. (2005). *The Promise and Shortcomings of Forensic Linguistics, Creating Language Crimes: How Law Enforcement Uses (and Misuses) Language*. Cornell Law Review, 92 (No: 4), 833-864.
- Olsson, J. (2008). *Forensic Linguistics: Second Edition*. Continuum International Publishing Group, 4 - 25.
- Sapir, E. (1927). Speech as a Personality Trait. *American Journal of Sociology*, Vol: 32, No: 6, 892-893.
- Sudjana, E.T.S., Fitri, N. (2013). Kurt Cobain's Suicide Note Case: Forensic Linguistic Profiling Analysis. *International Journal of Criminology and Sociological Theory*, Vol: 6, No: 4, 217-227.
- Svartvik, J. (1968). The Evans Statements: A Case For Forensic Linguistics. *Gothenburg Studies in English*, 1-29.

Twitter'da Covid 19 Söylemlerinin Derlem Dilbilim Yöntemi ile İncelenmesi

The Corpus Linguistics Analysis of Covid-19 Discourses on Twitter

İbrahim EFE* , Turgay YERLİKAYA** , Kevser Hülya YURDAKUL***

Öz

Bu çalışma Covid 19 salgınının Türkiye'de ilk olarak görülmeye başladığı tarihlerde (Mart 2020) konu ile ilgili Twitter paylaşımlarını incelemektedir. Salgının ilk kez Türkiye'de görülmesiyle birlikte sosyal medyada konu ile ilgili yapılan paylaşımların bir kısmı, özel bir yazılım ile bir araya toplanarak 259 bin kelimeelik özel bir derlem elde edildi. Bu derlem, Wordsmith adlı derlem dilbilim programı kullanarak ön inceleme tabi tutuldu. Ön inceleme sonucunda elde edilen kelimeler risk iletişimi alan yazını dikkate alınarak semantik gruplara ayrıldı. Her bir semantik grup kelimelerin uyandırdığı duygular, sosyal ve kültürel bağlam dikkate alınarak incelendi ve raporlandı. Elde edilen bulgular Covid 19 salgını ile yapılan paylaşımların öncelikle bilgilendirme amacını taşıdıklarını vetehtlike, güven, endişe ve dayanışma duygularını ifade ettiklerini göstermektedir. Ayrıca paylaşımların önemli bir kısmının sosyal medyanın eğlendirme amacına uygun olarak mizah özellikleri de taşıdıkları saptanmıştır.

Anahtar kelimeler: Covid 19, Türkiye, Twitter, Derlem Dilbilim, Semantik

ABSTRACT

This study aims to examine Twitter discourses on Covid-19 during the first outbreak of the disease in Turkey (March 2020). A portion of Twitter messages shared after the appearance of the disease in Turkey was assembled into a special corpus of 259 thousand words. This special corpus was used in a pilot analysis using a CL software called Wordsmith (Seventh Version). The findings of the pilot analysis were categorised into semantic units vis-à-vis visavis the literature on risk communication. Feelings aroused by each semantic unit were examined in consideration of the social and cultural context and the results were reported. The findings reveal that Twitter messages as to Covid 19 are primarily aimed to inform as well as denote such feelings as threat, confidence, concern and solidarity. Also, a considerable amount of Twitter messages are found to possess humorous features in line with the entertainment objective of social media tools.

Keywords: Covid 19, Turkey, Twitter, Corpus Linguistics, Semantics

*Doç. Dr., Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Kilis, Türkiye

**Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Üniversitesi, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü, İstanbul, Türkiye

***Doktora Öğrencisi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, İstanbul, Türkiye

ORCID: İ.E. 0000-0001-6730-1965;
T.Y. 0000-0001-6730-1965;
K.H.Y. 0000-0002-6278-8396

Sorumlu yazar/Corresponding author:

Kevser Hülya YURDAKUL,
İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve
Kamu Yönetimi Bölümü, İstanbul, Türkiye
E-posta: akevserhulya@gmail.com

Başvuru/Submitted: 21.02.2021

Kabul/Accepted: 19.04.2021

Atıf/Citation: Efe, I., Yerlikaya, T. ve Yurdakul, K. H. (2021). Twitter'da Covid 19 söylemlerinin derlem dilbilim yöntemi ile incelenmesi. *Dilbilim Dergisi - Journal of Linguistics*, 36, 57-82. <https://doi.org/10.26650/jol.2020.884251>

EXTENDED ABSTRACT

With the spread of Covid-19 (or the Coronavirus) across the globe, news related to the pandemic has begun to dominate the traditional and new media in Turkey since the emergence of the first cases in the in the spring of 2020, deeply affecting the psychology of individuals as well as the whole society. In the first week of February, 2020, the Health Minister of Turkey, Fahrettin Koca, started to share informative videos and infographics about the new Coronavirus on his social media accounts. These early posts were aimed at explaining what the virus is and the measures to be taken. Some of them were prepared in response to misinformation on social media such as the claim that mouth washing with salty water prevents the virus. In the following days, both through the social media accounts of the Health Minister and the institutional accounts of the Ministry of Health informed the society on Covid 19 and responded to issues worrying the nation. Throughout the process, the decisions reached in the scientific board meetings and the developments about the course of Covid 19 in the country have been regularly reported through traditional as well as new media channels. In this context, institutions and news sources that are cognizant of the importance of social media in terms of getting news and sharing information have used social media widely and as effectively as possible.

In addition, people whose communication habits have changed for a while since the development of Web 2.0 (Interactive Web) have sought refuge in social media during the pandemic, especially during the quarantine periods, to get and share news, and of course for having fun and escaping from the grim reality. For this reason, this study tries to reveal the linguistic features and discourse patterns of the posts shared on Twitter in Turkey in the early phase of the Covid- 19 outbreak. The findings are interpreted to understand how Twitter plays a role in risk communication, considering the risk communication literature. To this aim, a corpus of Twitter posts in the early phases of the pandemic was compiled. This special corpus was analyzed using Corpus Linguistics (CL) tools, first by looking at frequencies and then by examining the semantic categories emerging from these lists vis-à-vis the literature on risk communication.

The findings of CL analyses reveal that most of the Turkish Twitter messages regarding Covid- 19 fall into the semantic category of 'information.' The posts in this semantic category include both news about the course of the pandemic and updates on the health status of individuals. The posts containing the measures taken or desired to be taken regarding the pandemic were examined under the semantic category of 'measure.' It has been found out that threats and danger perceptions related to the pandemic are conveyed through the posts in another important semantic category, i.e. 'threat and danger.' The posts in the 'trust / concern' category reflect the users' perceptions of trust in the measures taken regarding the pandemic as well as a distrust in the official institutions and their insufficiency in taking the necessary measures, all in all leading to an atmosphere of fear. Posts in the 'solidarity / assistance' semantic category express the wishes of the users and their positive thoughts about the pandemic. Finally, this

study confirms that the ‘entertainment’ function of Twitter has also been a significant aspect of Twitter use throughout the pandemic, which is one of the most important purposes of social media use in general.

As approaches to risk communication are changing in the world due to the transformation of new communications and technologies, countries need to pay attention to this transformation. As Gamhewage (2013, 2014) explains, the most striking elements in this transformation are the loss of trust people have in health authorities, and the easiness of obtaining and sharing information on the Internet. With these transformational challenges, risk communication plays an important role in controlling and managing health crises. At this point, public relations have played a critical role in managing the risk related to Covid- 19. In addition, Tirkkonen and Luoma-aho (2011) believe that real-time dialogue via social media can contribute to building trust and putting the public into action. However, the literature examining risk communication in the West Nile Virus epidemic reminds us that strong negative emotions such as fear, insecurity and anger prevent effective communication in times of crisis. As a matter of fact, in international health crises such as Covid- 19, where high levels of uncertainty and concern prevail, misleading news (disinformation / infodemia) circulating on social media is one of the main obstacles to healthy crisis communication. In these cases, risk communication can add value to the society by accepting uncertainty and building trust, and can significantly support organizations' public relations in delivering important messages to the public and dealing with negative emotions.

1. Giriş

Yeni tip Koronavirüs, bir diğer deyişle Covid 19 pandemisi, uluslararası düzeyde bir salgının ortaya çıkardığı iletişim sorunlarının anlaşılması ve incelenmesi için elverişli bir vaka sunmaktadır. Etkili iletişim sadece sağlık değil, güvenlik ya da çevre ile ilgili tartışmaların çözümünde de merkezi bir rol oynamaktadır.¹ Covid 19 salgını gibi risk içeren endişe verici durumlar korku, tedirginlik, güvensizlik, kızgınlık, öfke, çaresizlik ve hüsrana gibi duyguların yaygın bir şekilde ortaya çıkmasına neden olurken² etkin iletişimin de önünde bir engel oluşturur.³

Teknolojik gelişmelerin risk iletişimini nasıl dönüştürdüğünü anlattıkları makalelerinde Veil, Buehner ve Palenchar yeni medya kullanıcılarını “aynı anda hem bilgi tüketicileri hem de bilgiye katkı sağlayanlar” olarak adlandırmaktadır.⁴ Bu katkı içerik üretme şeklinde gerçekleşmektedir. Dijital dönüşümün oyun kurucularından Bill Gates’in 1996 tarihli makalesinde ifade ettiği gibi “içerik kraldır ve internete yazılı içerik hükmetmektedir.”⁵ Özellikle risk dönemlerinde kullanıcılar sosyal medya paylaşımlarıyla ve paylaşımlara yapılan beğenme, yorum ve cevaplarla internete içerik sağlama konusunda muazzam bir katkı sağlamaktadırlar. Bu nedenle risk iletişimi çalışmalarında kullanıcıların risk iletişimindeki rolü incelenmeye değerdir. Ayrıca sosyal medya kullanıcılarının salgın riski karşısında hissettiklerinin ve algılarının belirlenmesi risk iletişimi açısından önem arz etmektedir.

Giderek daha fazla insanın sosyal medyada sağlık bilgisi için arama yaptığı ve buldukları bilginin sağlık ile ilgili aldıkları kararları etkilediği bilinmektedir.⁶ Son dönemlerde yaşanan aşı tartıştığındaki yükseliş internet ortamında yer alan sağlık bilgilerinin toplum sağlığı üzerinde ne kadar etkili olabileceğinin en somut örneklerindedir. Bu nedenle tüm dünyayı tehdit eden bir patojen yani Covid 19 ile ilgili İnternette yer alan bilginin (bunun önemli bir kısmını komplo teorileri ve yanlış bilgilendirme oluştursa da) ne kadar etkili olabileceği açıktır. Hem salgının takip edilmesi hem de yönetilmesi açısından bu bilgi kurumlar açısından büyük bir önem taşımaktadır. Örneğin Corley ve arkadaşları tarafından yapılan bir çalışma internetin ve

- 1 V.T. Covello, D.B. McCallum, M.T. Pavlova, “Principles and Guidelines for Improving Risk Communication”, *Effective Risk Communication: the Role and Responsibility of Government and Nongovernment Organizations*, der. V.T. Covello, D.B. McCallum, M.T. Pavlova, New York: Plenum Press, 1989, s.3–16; P.Slovic, “Perception of risk”, *Science*, (1987), s. 236:280–285.
- 2 V.T. Covello, P.M. Sandman, “Risk communication: evolution and revolution”, *Solutions to an Environment in Peril*, der. A. Wolbarst, Baltimore: John Hopkins University Press, 2001, s. 164–178.
- 3 V.T. Covello, “Risk perception, risk communication, and EMF exposure: tools and techniques for communicating risk information”, der. R. Matthes, J.H. Bernhardt, M.H. Repacholi, (Risk Perception, Risk Communication, and Its Application to EMF Exposure: Proceedings of the World Health Organization/ICNRP International Conference (ICNIRP 5/98), Vienna, Austria: International Commission on Non-Ionizing Radiation Protection; 1998:179–214); B Fischhoff, “Risk Perception and Communication Unplugged: 20 Years of Progress”, *Risk Anal*, 15/2 (1995), s. 137–145.
- 4 S. Veil, T. Buehner, & M. J. Palenchar, “A Work-in-Process Literature Review: Incorporating Social Media in Risk and Crisis Communication”. *Journal of Contingencies and Crisis Management*, 19 /2, (2011). s.110–122.
- 5 Bill Gates, “Content Is King,” Craig Bailey, (1996), Erişim Tarihi, 05.01.2021.
- 6 A. Kata, “A postmodern Pandora’s Box: Anti-vaccination misinformation on the Internet”, *Vaccine*, 28, (2010), s. 1709–1716, (Erişim Tarihi: 13.12.2020).

sosyal medyanın influenzanın yaygın semptomlarının tespit edilmesi ve salgının gözetlenmesi için nasıl kullanılabileceğinin en erken örneklerinden birini oluşturmaktadır.⁷

Türkiye’de ilk Covid 19 vakası 10 Mart’ta görülmesine rağmen konu ile ilgili haberler 2020’nin Ocak ve Şubat aylarından itibaren yaygınlaşmaya başladı. Geleneksel medya araçları ve özellikle televizyon kanallarında konu ile ilgili yapılan haberler, uzman görüşleri ve tartışmalar kamuoyu gündeminin hızla ve etkin bir şekilde oluşmasına katkı sağladı. Bu nedenle salgının henüz Türkiye’ye resmi olarak gelmediğinin ifade edildiği erken dönemde TV ekranlarında yapılan tartışmalar ve konu ile ilgili haberler salgınla ilgili farkındalığın oldukça yüksek olmasına fayda sağladığı rahatlıkla söylenebilir. Ancak konunun reytinge kurban edilmesi nedeniyle bu farkındalığın dengeli ve sürekli bir düzeyde tutulamadığı da açıktır. Türk TV’lerinin salgına yönelik tutumları ve salgınla imtihanları ilerleyen günlerde akademik çalışmaların konusu olacaktır.⁸

Geleneksel medyanın yanı sıra, 2020 Şubat ayının ilk haftasında Sağlık Bakanlığı ve Sağlık Bakanı Fahrettin Koca sosyal medya hesaplarından yeni Koronavirüs ile ilgili bilgilendirici videolar ve infografikler paylaşmaya başladılar. Erken dönemdeki bu paylaşımlar virüsün ne olduğunun ve alınacak tedbirlerin açıklanmasına yönelikti. Bunların bir kısmı sosyal medyada yer alan birtakım yanlış bilgilendirmelere (örneğin tuzlu su ile ağız yıkamanın virüsü önlediği) cevap olarak hazırlandı. Devam eden günlerde hem Sağlık Bakanı Dr. Fahrettin Koca’nın kişisel hesabından hem de Sağlık Bakanlığı’nın kurumsal hesabından yapılan konuyla ilgili paylaşımlar toplumu Covid 19 konusunda bilgilendirdi ve merak edilen sorulara cevap verdi. İlk vakanın görülmesinin ardından ise bilim kurulu toplantılarından çıkan kararlar ve Covid 19’un ülkedeki seyri hakkında paylaşımlar düzenli olarak yapılmaya devam etmektedir. Salgının hızlı artışı ve etrafında oluşan panik atmosferi düşünüldüğünde sosyal medya paylaşımlarının risk iletişiminde nasıl bir rolü olduğunun incelenmesi önem arz etmektedir.

Covid 19 salgını ile ilgili akademik ilgi de hızlı bir şekilde artışa geçti. Sosyal bilimlerin çeşitli alanlarından araştırmacılar salgının toplum üzerindeki etkilerini hızlı bir şekilde raporlamaya başladılar. Salgının Türk toplumu⁹ ve sosyal yaşam¹⁰, eğitim¹¹, bireylerin psikolojik durumları¹²

7 C.D. Corley, D.J Cook, A.R. Mikler, K.P. Singh, “Using Web and Social Media for Influenza Surveillance”, *Advances in Computational Biology*, Cilt 680, (2010), Springer: New York, s.559-564, (Erişim Tarihi: 13.12.2020).

8 Örneğin salgının erken dönemlerinde yapılan programlarda, salgının özel bir ırkı hedef aldığı, Türklere çok da zarar vermeyeceği, salgından korunmak için maske kullanımının gereksiz olduğu gibi pek çok dezenformasyon TV kanallarından ‘konunun uzmanları’ tarafından ifade edildi.

9 S. Bostan, R. Erdem, Y.E. Öztürk, T. Kılıç ve A. Yılmaz, “The Effect of COVID-19 Pandemic on the Turkish Society”, *Electron J Gen Med*, 17/6 , (2020), (Erişim Tarihi: 13.12.2020).

10 Ç. Üstün, S. Özçiftçi, “COVID-19 Pandemisinin Sosyal Yaşam ve Etik Düzen Üzerine Etkileri: Bir Değerlendirme Çalışması”, *Anatolian Clinic the Journal of Medical Sciences* (Special Issue on COVID 19), 25 (2020), s.142-153, (Erişim Tarihi: 13.12.2020).

11 A. Bozkurt, “Koronavirüs (Covid-19) pandemi süreci ve pandemi sonrası dünyada eğitime yönelik değerlendirmeler: Yeni normal ve yeni eğitim paradigması”, *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6 /3, (2020), s.112-142, (Erişim Tarihi: 13.12.2020).

12 Y. Bozkurt, Z. Zeybek, R. Aşkın, “COVID-19 Pandemisi: Psikolojik Etkileri ve Terapötik Müdahaleler”, *İstanbul Tıcare Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* , 19/37, (2020), s. 304-318, (Erişim Tarihi: 13.12.2020).

ve günlük yaşamları¹³ ve benzeri alanlardaki etkilerini inceleyen araştırmalar ortaya çıkan yeni durumun anlaşılması ve gelecek çalışmalara öncelik etmeleri açısından büyük önem arz etmektedir. İletişim alanında yapılan çalışmalar ise daha çok salgınla ilgili olarak sosyal medya kullanımını mercek altına aldılar. Yurtdışında yapılan çalışmalara örnek olarak Chan ve ark. tarafından Mart 2020'de yayınlanan araştırmada “mevcut COVID-19 pandemisinde, sorumlu ve uygun bir şekilde kullanıldığında, sosyal medyanın önemli bilgilerin yayılımı için hızlı ve etkin bir yol sağlama potansiyeline sahip olduğu”¹⁴ sonucuna ulaşmakta, ancak sağlık konusunda sosyal medya kullanımının risklerine ve sınırlılıklarına da dikkat çekmektedirler. Benzer bulgulara Türkiye'den yapılan çalışmalarda da rastlanmaktadır. Örneğin Aydın, sosyal medyanın dezenformasyonun yayılması üzerindeki etkisini incelediği çalışmasında 2020 Mart ayının ilk haftasında dolaşıma giren salgınla ilgili sahte haber ve söylentilere odaklanmaktadır.¹⁵ Risk iletişimi açısından Covid 19'a odaklanan çalışmalarında Tüzün ve ark. salgına infodeminin eşlik ettiği, ve bunda sosyal medyanın önemli bir rolü olduğu uyarısını yapmaktadırlar.¹⁶

Mevcut çalışmamız da ilk olarak COVID-19 salgınının Türkiye'de görülmeye başlamasıyla birlikte sosyal medyada yapılan paylaşımların dilbilimsel özelliklerini tespit etmeyi ve daha sonra bunların oluşturduğu söylem desenlerini ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Çalışmanın nihai amacı ise sosyal medya, salgın ve risk iletişimi arasındaki etkileşime dair söylem odaklı bir tartışmanın kapısını aralamaktır. Her ne kadar mevcut çalışma bu ilişkiyi tam ve kesin olarak resmetmek konusunda sınırlı olsa da gelecek çalışmalar için bir hazırlayıcı olacaktır. Özellikle yöntem olarak derlem dilbilimi kullanması ve bilgisayar destekli veri toplama ve inceleme araçlarını benimsemesi nedeniyle çalışmanın özgün bir yöntem sunarak Covid 19 salgınının iletişim boyutuna ciddi bir katkı sağlayacağı da düşünülmektedir.

Yukarıda zikredilen amaçlar doğrultusunda ülkemizde en yaygın kullanılan sosyal medya platformlarından birisi olan Twitter'dan elde edilen özel bir derlem, Python programlama dili ile oluşturulan bir yazılım elde edilmiş ve bu özel derlem Wordsmith adlı dilbilim yazılımı kullanılarak nicel incelemeye tabi tutulmuştur.¹⁷ Nicel inceleme sonrasında elde edilen bulgular, derlem dilbilim yöntemleri (*Corpus Linguistics*) ile çözümlenmiş, kelimeler semantik gruplara ayrılmış ve söylem desenleri belirlenmiştir. İlk aşamada Twitter mesajlarında en sık kullanılan

13 O. Gümüşgöl, ve R. Aydoğan, “Yeni Tip Koronavirüs-Covid 19 Kaynaklı Evde Geçirilen Boş Zamanların Ev İçi Rekreatif Oyunlar ile Değerlendirilmesi”, *Spor Eğitim Dergisi*, 4/1, (2020), s.107-114, (Erişim Tarihi: 13.12.2020).

14 A. Chan, C.P. Nickson, J. W. Rudolph, A. Lee,& G.M. Joynt, “Social Media for Rapid Knowledge Dissemination: Early Experience From the COVID-19 Pandemic”, *Anaesthesia*, 75/12, (2020), s.1579-1582, (Erişim Tarihi: 13.12.2020).

15 A. Aydın, “Post-Truth Dönemde Sosyal Medyada Dezenformasyon: Covid-19 (Yeni Koronavirüs) Pandemi Süreci”, *Asya Studies*, 4 /12, (2020), s. 76-90, (Erişim Tarihi: 13.12.2020).

16 H. Tüzün, H. Demirköse, S. Özkan, A. Uğraş Dikmen, M. İlhan, “Covid-19 Pandemisi ve Risk İletişimi”, *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, Özel Sayı, s.1-8, (2020), (Erişim Tarihi: 13.12.2020).

17 Bu çalışma için kullanılan özel derlem 12412 Twitter paylaşımından ve 259.003 kelimededen oluşan bir veri setini kapsamaktadır. Veri seti Python kodlama dili kullanılarak Bilgisayar Mühendisi Buğra Ayan tarafından elde edilmiştir. Veri setini bizimle paylaştığı için kendisine teşekkürü bir borç biliriz.

kelimeler (Bknz. EK 1) ve bunların yakın çevresinde yer alan diğer kelimeler (bağlamli dizinler) dikkate alınarak Covid-19 salgını etrafında oluşan söylemlerin sınırları tespit edilmiştir. Büyük veri (*big data*) yardımıyla Twitter kullanıcılarının COVID-19 salgını ile ilgili mesajları ve bunların ortaya çıkardığı söylem desenleri ilgili dilbilimsel tutumların belirlenmesine ve dolayısıyla salgınla ilgili algıların tespit edilmesinde dayanak oluşturmuştur. Takip eden bölümlerde öncelikle çalışmanın arka planı ve yöntemi açıklanacak, bulgular tematik olarak sunulacak ve son olarak sonuçlar bölümünde bulgulardan elde edilen çıkarımlar ve çalışmanın önemi tartışılacaktır.

2. Sosyal Medya ve Türkiye’de Twitter Kullanımı

Pew İnternet Araştırma Merkezi sosyal medyayı “bloglar ve sosyal ağlar gibi kullanıcılar tarafından yazılmış ve düzenlenmiş içerik etrafında inşa edilen yeni bir Web-erişimli uygulamalar çağına atıfta bulunmak için” geniş kapsamlı bir terim olarak tanımlamaktadır.¹⁸ Kullanıcıların içerik ürettiği ve düzenlediği bu interaktif Web¹⁹ kurumların da paydaşlarıyla iletişim şekillerini etkilemiştir. Sosyal medya araçları kullanıcılara kendi aralarında etkileşim olanağı tanımasının yanı sıra kurumlarla da doğrudan diyalog kurabilme imkânını tanımaktadır.²⁰ Kullanıcıların sadece pasif tüketiciler olarak görülmediği bu yaklaşımda, ortaya çıkan büyük verinin oluşmasında sosyal medya kullanıcıları aktif içerik üreticileri olarak düşünülmektedir. Herhangi bir krizle ilgili bir haberin (yeniden) paylaşarak milyonlarca kişiye ulaşabilme ihtimali kullanıcıların bu potansiyelinin boyutunu ortaya koymaktadır.²¹ Ancak sosyal medya araçları biçim ve işlev açısından birbirlerinden önemli derecede ayrılmaktadır.

We Are Social ve Hootsuite’in 2020 raporuna göre dünyada 3.8 milyar insan sosyal medya kullanıcısıdır.²² Raporun Türkiye ile ilgili bölümünde, Türkiye’de Ocak 2020 itibariyle 54 milyon sosyal medya kullanıcısı olduğu ve bu rakamın nüfusun % 64’üne tekabül ettiği görülmektedir.²³ 2006 yılında kurulan ve bir mikroblog platformu olan Twitter zaman içerisinde en fazla kullanılan sosyal medya platformlarından biri haline geldi.²⁴ 9.6 milyon kullanıcısı

-
- 18 Pew İnternet & American Life Project, Web 2.0., <http://www.pewinternet.org/topics/Web-20>, (Erişim Tarihi: 2010).
- 19 P. Anderson, “All That Glisters Is Not Gold -- Web 2.0 And The Librarian”, *Journal of Librarianship and Information Science*, 39 / 4, (2007), s. 195–198; S. Aghaei, M.A. Nematbakhsh, & H.K. Farsani, “Evolution of the world wide web: From Web I Web 4.0.”, *International Journal of Web*, 1 / 10. (2012).
- 20 McAllister-Spooner, “Fulfilling the dialogic promise: A ten-year reflective survey of dialogic İnternet principles”, *Public Relations Review*, 35/3, (2009), s.320–322; E. J. Sommerfeldt, M.L. Kent & M. Taylor, “Activist practitioner perspectives of website public relations: Why aren’t activist websites fulfilling the dialogic promise?”, *Public Relations Review*, 38 / 2, (2012), s.303–312.
- 21 Veil, Buehner, & Palenchar, “A work-in-process literature review”, s.110-111.
- 22 “Digital 2020 Global Overview Report”, We Are Social, Erişim tarihi:24.04.2020, <https://wearesocial.com/blog/2020/01/digital-2020-3-8-billion-people-use-social-media>.
- 23 “Digital 2020: Turkey”, Datareportal, Erişim tarihi: 24.04.2020, <https://datareportal.com/reports/digital-2020-turkey>.
- 24 “Social media update 2014”, Pew Research Center, Erişim tarihi: 24.04.2020, <https://www.pewresearch.org/internet/2015/01/09/social-media-update-2014/>.

ile Twitter Türkiye’de en sık ziyaret edilen ilk 20 sayfa arasında yer almaktadır.²⁵ Bir sosyal medya platformu olarak Twitter özellikle güncel konularda gündem takip etme ve gündem oluşturma amaçları ile kullanılmaktadır. Başlangıçta kullanıcılarını 140 kelime ile sınırlandıran Twitter, daha sonra 2017 yılında dillerdeki karakterlerin çeşitliliğini yansıtmak amacıyla ve kullanıcılardan gelen talepleri dinleyerek en fazla yazılabilecek kelime sınırını 280 kelimeye çıkardı. Twitter yöneticilerinden Aliza Rozen ifade ettiği üzere, kullanıcılar başlangıçta sınırın kalkmasıyla 280 kelimelik kotonun tamamını kullanmışlardır. Ancak zaman içerisinde “kullanıcı davranışları normale geri dönmüş, yani daha kısa mesajlar yazılmış ve Twitter’ın diğer sosyal medya platformlarından farklılaştığı en önemli özelliği olan kısalık ya da özlü olmak (İngilizce: brevity) korunmuştur.”²⁶ Ülkemizde de Twitter özellikle veri madenciliği, duygu analizi (sentiment analysis) ve halkla ilişkiler uygulamalarının etkisinin ölçüldüğü çalışmalarda veri kaynağı olarak kullanılmaktadır. Bunun yanı sıra siyasal iletişim kampanyalarının²⁷ ve kurumsal iletişim stratejilerinin etkinliğinin ölçüldüğü çalışmalarda²⁸ da Twitter en önemli sosyal medya veri kaynaklarından biri olmuştur. Sağlık iletişimi ve özellikle risk iletişimi alanında ise giderek artan sayıda çalışma sosyal medya ve Twitter’ı veri kaynağı olarak kullanmakta ve bunların kişilerarası ve kurumsal iletişimdeki artan rollerine vurgu yapmaktadır.²⁹ Ayrıca, bu makalenin de kendisinden üretildiği Covid 19 salgını ile ilgili bağımsız bir projeden elde edilen verinin bir kısmı yabancı basın kuruluşlarının Twitter hesaplarından yaptıkları Covid 19 salgını ile ilgili paylaşımları risk iletişimi açısından incelemektedir.³⁰

3. Derlem Dilbilim

‘Derlem’ (İngilizce: *Corpus*) genel anlamda “elektronik olarak depolanan ve erişilen metinler koleksiyonu” olarak tanımlanmaktadır.³¹ Ekseriyetle dil çalışmalarında kullanılan

-
- 25 “Turkey Social Media”, Translatemedia, Erişim tarihi: 24.04.2020, <https://www.translatemedia.com/translation-services/social-media/turkey-social-media/>.
- 26 “Tweeting Made Easier”, Son Güncelleme: 7 Kasım 2017, https://blog.twitter.com/official/en_us/topics/product/2017/tweetingmadeeasier.html.
- 27 Örnekler için bkz. Y. Devren, *Seçim Kampanyalarında Geleneksel Medya, İnternet ve Sosyal Medyanın Kullanımı*, Ankara: Başlık Yayın Grubu, 2011; M.G. Genel, “Siyasal İletişim Kampanyalarında Sosyal Medyanın Kullanımı (12 Haziran 2011 Seçimleri “Twitter” Örneği)”. *TOJDAC*, 2/4, (2012), s. 23-31.
- 28 Örnekler için bkz. S. Sayılanoğlu, “Kurumsal İletişim Bağlamında Belediyelerde Kurumsal Twitter Hesabı Kullanımı”, *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 3/2, 2018, s. 389-406; M.Z. Sobacı, N. Karkin, “The Use of Twitter by Mayors in Turkey: Tweets For Better Public Services?”, *Government Information Quarterly Journal*, 30/4, (2013), s.417-425; A. Tarhan, “Büyükşehir belediyelerinin sosyal medya uygulamalarına halkla ilişkiler modellerinden bakmak”, *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, Sayı 35 /Güz, (2012), s. 76-97.
- 29 Örnekler için bkz. P. Vardarlıer, C. Öztürk, “Sağlık İletişiminde Sosyal Medya Kullanımının Rolü”, *Sosyolojik Düşün*, 5/1, (2020), s.1-18; B. Mendi, “Role of Social Media in Health Communication: Current Practices in the World and Turkey”, *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi*, 11/44, (2015), s.275-290.
- 30 Efe, İbrahim, Turgay Yerlikaya, Kevser Hülya Akdemir, “Pandemi Sürecinde Yabancı Medya Ajanslarının Twitter Paylaşımlarının İçerik Analizi: Bbc Türkçe, Dw Türkçe Ve Independent Türkçe Örnekleri”, *Erciyes İletişim Dergisi*, (2021), Cilt:8, Sayı: 1 (Yayın Aşamasında).
- 31 S. Hunston, *Corpora In Applied Linguistics*, Cambridge: Cambridge University Press, 2002, s. 2.

derlem, son yıllarda eğitim, siyaset ve medya alanlarındaki çalışmalarda da giderek artan bir şekilde kullanılan bir araç haline gelmiştir. Derlem Dilbilim³² (DD) “gerçek hayattaki dil kullanımına dayalı örneklerin incelenmesi”³³ şeklinde tanımlanmaktadır. Bu minvalde derlem özellikle söylem analizi ile birlikte, eğitimden, siyasi bilimlere ve medya çalışmalarına uzanan geniş bir yelpazede çeşitli dil kullanımlarının incelenmesinde başvurulan bir yöntem olarak kullanılabilir.

Genel olarak Baker³⁴ söylem analizinde derlem temelli bir söylem analizi kullanmanın avantajlarını şu şekilde açıklamaktadır: ilk olarak; derlem dilbilim araştırmacı tarafınlığını, tam olarak olmasa da en azından bilişsel önyargılarımıza bir sınırlama getirerek azaltır.³⁵ İkincisi; Derlem Dilbilim (DD) araştırmacının söylemin birikimli etkisiyle başa çıkmasını sağlar ve bu sayede bir cümlenin ve metnin tekilliğini aşarak haber üreticileri tarafından okuyuculara sunulan ‘dünya gerçekliği’ hakkındaki büyük resmi görmelerini sağlar.³⁶ Üçüncü olarak, DD bir konuda baskın söyleme, yani gerçekliği temsil etmenin genel geçer yoluna karşı çıkan örnekleri ortaya çıkarabilir.³⁷ Dördüncü olarak, farklı analiz yöntemleri ve çok fazla veri kullanılmasını sağlayarak DD araştırmacının konuya daha kapsamlı olarak yaklaşmasını sağlamaktadır.³⁸ Son olarak, derlem programları özellikle büyük bir gazete arşivi içerisinde, araştırmacının dikkatinden kaçabilecek söylemlerin ifşa edilmesinde de kullanışlıdır.³⁹ Bu minvalde makalede kullanılan derlem araçları şunlardır: kelime sıklıkları (word frequencies) ve bağlamli dizinler (concordance).

3.1. Kelime Sıklıkları

‘Sıklık’ derlem analizinin en temel ve merkezi kavramlarından biridir.⁴⁰ Diller kurallarla işler ve bir dilin kullanıcıları ne tür bir dil kullanacağı hususuna bilinçli kararlar verir. Tek dilli bir toplumda bile ‘sosyal diller’ dediğimiz farklı dil kullanımları söz konusudur. Gee⁴¹ sosyal dilleri sosyal olarak önem arz eden farklı kimlikleri (örneğin, bir avukat olarak ya da doktor olarak konuşmak ya da yazmak) ifade etmemizi sağlayan ve sosyal olarak anlamlı uygulamalarda ya da eylemlerde bulunmamızı sağlayan dil kullanım çeşitleri olarak tanımlamaktadır.

32 İngilizcesi *Corpus Linguistics* olarak bilinmektedir.

33 T. Mcenery & A. Wilson, *Corpus Linguistics: And Introduction*, (2nd Ed.), Edinburgh: Edinburgh University Press, 2001, s. 1.

34 P. Baker, *Using Corpora In Discourse Analysis*, London: Continuum, 2006, s. 10-17.

35 Baker, *Using Corpora In Discourse Analysis*, s. 12.

36 Baker, *Using Corpora In Discourse Analysis*, s. 13.

37 Baker, *Using Corpora In Discourse Analysis*, s. 14.

38 Baker, *Using Corpora In Discourse Analysis*, s.15.

39 P. Baker, “Representations Of Islam In British Broadsheet And Tabloid Newspapers 1999-2005”, *Journal Of Language And Politics*, Cilt: 9, (2010). s.310-338, s. 312.

40 Baker, *Using Corpora In Discourse Analysis*, s. 47.

41 J. P. Gee, *An Introduction To Discourse Analysis Theory And Method*, Oxon: Routledge, 2011, s. 28.

3.2. Bağlı Dizinler

Bir ‘bağlı dizin’ basitçe belirli bir anahtar kelimenin bir derlem içerisinde yer alma şekillerini gösteren liste olarak tanımlanabilir.⁴² Bu anahtar kelimeye ayrıca KWIC, yani ‘bağlı içerisindeki kelime’ anlamına gelen ‘keyword in context’ de denir. Anahtar kelime genellikle birkaç kelime sağa birkaç kelimedede sola doğru olacak şekilde bir bağlı içerisinde gösterilir. Sıklık listeleri bir metnin ya da derlemin odak noktalarını belirlemekte faydalı iken, bağlı dizinler bu kelimelerin daha derinlemesine incelenmesi için kullanılmaktadır. Bağlı dizinler bir ya da bir grup anahtar kelime ve bu kelimelerin kullanım desenleri hakkında araştırmacıya daha fazla bilgi sağlamaktadır.

4. Risk İletişimi ve Semantik Gruplandırma

Çalışmada sıklık analizinin ardından en sık kelimelerin geçtiği paylaşımların bağlı dizinleri (concordance) gözden geçirilerek derinleştirildi. Elde edilen bulgular, kelimeler arasındaki benzerlikler ve semantik yakınlıkları dikkate alınarak aşağıdaki gruplara ayrıldı. Semantik gruplandırma yapılırken “Risk İletişimi” alan yazını da dikkate alındı. Burada kısaca hatırlatmak gerekirse, Risk iletişimi olarak adlandırabileceğimiz bir dizi kuram krizlerin ve yüksek endişe içeren durumların olağan iletişim kurallarını nasıl dönüştürdüğünü anlamamızı sağlarken⁴³ aynı zamanda bu tür durumların oluşturdukları zorluklarla başa çıkmak için bir dizi ilke de önermektedir.⁴⁴ Gamhewage risk iletişiminin daha önce topluma sağlık riskleri ve olayları hakkında bilgi aktarılması olarak görüldüğünü ancak yeni iletişim ve teknolojileri nedeniyle bu düşüncenin çarpıcı bir şekilde dönüştüğünü savunmaktadır.⁴⁵ Bu dönüşümde etkili olan 3 temel unsur ise, (1) uzmanların ve otoritelerin artık daha az güvenilir olması ve gerçek ve algılanan tehdidin artık sağlık ve risk iletişiminin merkezinde yer alması, (2) halkın sağlık tavsiyesi için açık erişimli çevrimiçi kaynaklara ve sosyal ağlara başvurusu ve son olarak (3) medyanın işleyiş biçimi ve vatandaş gazeteciliğinin yükselişi ile açıklamaktadır.⁴⁶ Bu çalışmada kullandığımız özel derlem ve incelemesi sosyal medyada Covid 19 salgını ile ilgili risk faktörlerinin ve yürütülen risk iletişim stratejilerinin kullanıcılar tarafından nasıl algılandığına dair önemli ipuçları vermektedir.

42 Baker, *Using Corpora In Discourse Analysis*, s. 71.

43 Covello, Sandman, “Risk communication: evolution and revolution”, *Solutions to an Environment in Peril*, der. A. Wolbarst, Baltimore: John Hopkins University Press, 2001: 164–178; National Research Council 1989.

44 National Research Council 1989, 1996; V.T. Covello, D.B. McCallum, M.T. Pavlova, “Principles and Guidelines for Improving Risk Communication”, *Effective Risk Communication: the Role and Responsibility of Government and Nongovernment Organizations*, der. V.T. Covello, D.B. McCallum, M.T. Pavlova, New York: Plenum Press, 1989, s.3–16.

45 Gamhewage G. 2014. “An Introduction to Risk Communication.” Erişim adresi: <https://www.who.int/risk-communication/introduction-to-risk-communication.pdf?ua=1> Erişim tarihi: 23.04.2020.

46 Gamhewage, G. 2013. “Communication of risk to patients and public.” EU Scientific Seminar 2013, Radiation induced longterm health effects after medical exposure, Luxembourg, 19 November 2013

Derlem Dilbilim Bulguları

Derlem analizinde kullanılan veri seti 27-28 Mart 2020 tarihlerinde “Covid19” ve “Coronavirus” ifadelerinin geçtiği ilgili paylaşımları içermektedir. Sadece iki günlük bir tarih aralığındaki paylaşımları içeren bu çalışmanın kısıtlılığını kabul etmekle birlikte, çalışmanın ilk aşamasındaki amacımız açısından, diğer bir ifadeyle salgınla ilgili söylemlerin belirlenmesi ve Twitter’da kullanıcıların konuyla ilgili olarak oluşturdukları gündemin genel bir resmini çekmek için bu tarih aralığının ve elde edilen verinin bir öngörü sağladığı kanaatindeyiz. Tüm tarihleri kapsayan bir veri seti ise hem konunun daha etraflıca incelenmesi hem de diyakronik olarak yaşanan değişimlerin belirlenebilmesi için daha kapsamlı bir projenin konusu olabilir.

Yukarıda bahsedilen yöntemle elde edilen veri seti öncelikle metin formatına dönüştürülerek NVİVO programı ile tahlil edildi. En sık kullanılan kelimeler (Ekler: Tablo 6) semantik kategorilere ayrılarak incelenmiştir ve sonuçlar bu kategorilere göre sunulacaktır. Söz konusu derlemede en sık geçen kelimelerin bulutu aşağıda yer almaktadır.

Figür 1. Koronavirüs Kelime Bulutu

Kelime sıklık listesine daha yakından baktığımızda göze çarpan ilk kategori *hashtag*lerdir. Türkçeye konu etiketi olarak çevirebileceğimiz bu Twitter özelliği # işareti ile başlayan bir kelime ya da ifadeyi anlatmaktadır. Konu etiketleri etkileşimi artırmak için kullanılmakta ve diğer kullanıcılara belirli bir konuda Twitter’da arama yapma kolaylığı sağlamaktadır.⁴⁷ Konu etiketleri aynı zamanda belirli bir konuda eş zamanlı bir sohbet başlatmak ya da katılmak için

47 Muñoz-Expósito, M.Á. Oviedo-García and M. Castellanos-Verdugo, “How to measure engagement in Twitter: advancing a metric”, *Internet Research*, 27/5, (2017), s. 1122-1148.

sıkça kullanılmaktadır.⁴⁸ İncelediğimiz veri setinde en sık kullanılan konu etiketleri aşağıda yer almaktadır.

Tablo 1: En Sık Kullanılan 10 Konu Etiketi		
Konu Etiketi	Sayı	Ağırlıklı Yüzdesi (%)
#covid	8410	3,35
#vaka5698	1208	0,48
#coronavirus	1117	0,44
#evdekal	967	0,38
#suyasabunadokun	940	0,37
#corona	895	0,36
#acilohal	558	0,22
#covid19	521	0,21
#covid19	359	0,14
#stayhome	271	0,11

Konu etiketlerini de kendi içinde iki gruba ayırmak mümkündür. Bunlardan ilki Coronavirus ile ilgili adlandırmaları içermektedir. Bu kategorideki konu etiketlerinin etkileşimi artırmak için beraber kullanıldığı görülmektedir. #vaka5698 konu etiketi 27 Mart 2020 tarihinde Türkiye’de tespit edilen vaka sayısıdır. Bu konu etiketinin bir gün sonra güncel rakamlar açıklanana kadar kullanıldığı görülebilir. En sık kullanılan ikinci konu etiketi grubunu alınacak tedbirlerle ilgili konu etiketleri oluşturmaktadır: #evdekal, #suyasabunadokun, #acilohal, #stayhome. Etkileşimi artırmak için kullanılan diğer temel sembol “mention” yani “bahsetme” anlamına gelen “@” işaretidir. Covid derleminde ilk 100 kelime arasına giren iki bahsetme bulunmaktadır:

Tablo 2: En Sık Kullanılan “Mention”Lar		
Konu Etiketi	Sayı	Ağırlıklı Yüzdesi (%)
@drfahrettinkoca	302	0,12
@rterdogan	246	0,10

Aşağıdaki tablo Covid derleminde konu etiketleri, bahsetmeler ve dilbilgisel ifadeler çıkarıldıktan sonra ilk 100 içerisinde yer alan sözcükleri listelemektedir.

48 MHyunjung Park, H. Bryan Reber & Myoung-Gi Chon, “Tweeting as Health Communication: Health Organizations’ Use of Twitter for Health Promotion and Public Engagement”, *Journal of Health Communication*, 21/ 2, (2016) , s.188-198.

Tablo 3: İlk 100'deki Sözcükler		
Konu Etiketi	Sayı	Ağırlıklı Yüzdesi (%)
vaka	864	0,34
çıkma	684	0,27
yasağı	646	0,26
sokağa	644	0,26
gün	564	0,22
sayısı	562	0,22
sağlık	532	0,21
evde	527	0,21
covid19	523	0,21
virüs	406	0,16
karantina	391	0,16
test	378	0,15
yoğun	322	0,13
bugün	310	0,12
toplam	309	0,12
mart	297	0,12
pozitif	288	0,11
corona	283	0,11
devam	273	0,11
gönüllü	272	0,11
iyi	272	0,11
ilan	268	0,11
allah	265	0,11
ölüm	263	0,10
hasta	259	0,10
türkiye	253	0,10
büyük	244	0,10
erdoğan	234	0,09
devlet	233	0,09
bilim	232	0,09
bakanı	231	0,09
insan	212	0,08
dünya	206	0,08

Bu kelimelerin önemli bir bölümü günlük Covid vaka sayılarıyla ilgilidir. Bunların aktarımında kullanılan sözcükler gün, sayısı, Covid19, yoğun, toplam, mart, ölüm, hasta, pozitif

vb., günlük vaka sayıları, yoğun bakımda yatanları, ölüm sayıları ile ilgilidir. Diğer önemli bir semantik kategori ise alınan tedbirlerle ilgilidir. Örneğin aşağıdaki bağlamlı dizinlerde görüleceği üzere karantina ve gönüllü kelimeleri sıkça beraber kullanılmaktadır.

- #Covid_19 önlemlerini açıkladı: 1-**Gönüllü karantina**. 2-Rehavet ve panik
- #COVID19 #Covid_19 #CoronaviriusTürkiye #vaka7286 **Gönüllü Evinde Kal Dedi** ya İşte
- farkında mıyız ? #Covid_19 #suyasabunadokun“**Gönüllü karantina**” uygulaması an itibari ile

Bu iki kategori dışında yukarıdaki tabloda göze çarpan bir diğer ifade “Allah” sözcüğüdür. Bu sözcüğün bağlam dizinlerine bakıldığında aşağıdaki örneklerde görüldüğü gibi (1) dua, (2) bela okuma, (3) çaresizlik (4) hiciv ve eleştiri bağlamında kullanıldığını görebiliriz.

- @AliYerlikaya Bu saatten sonra sendeyiz **Allah** yardımcın olsun... #Covid_19 #Vaka5698#corona
- şimdide başımıza covid 19 çıkardın **Allah** belanızı versin faiz lobi türkiyenin
- bilinçsiz insan kaynıyo bukadarmı körsünüz?!**Allah** bildiği gibi yapın! #Valilik #vaka5698
- 19 harf.... Çek besmele sığın **Allah** aEriyoruz bitiyoruz işimiz dualara kalmış
- yakalanmıorsa ve insan meleklerden ustunse **allah** ibadet eden kulina covid19 vermez

Son olarak, yukarıdaki listede göze çarpan diğer bir semantik kategori de sosyal aktörlerle ilgilidir. “Sağlık bakanı” ve “Erdoğan” sözcükleri bu kategoride yer alır ve en sık kullanılan ilk 100 sözcük arasındadır. Sonraki bölümlerde sıklık tablosu dikkate alınarak hazırlanan semantik gruplandırma ve ilgili analizler sunulmaktadır.

4.1. Bilgilendirme / Yanlış bilgilendirme (Dezenformasyon)

En sık kullanılan kelimelere bakıldığında salgının adının ve vaka sayılarının üst sıralarda yer aldığı görülmektedir. İletişimin ve sosyal medyanın başat amaçlarından biri bilgi vermek/ edinmek olduğu için bu bulgu şaşırtıcı değildir. Ancak bu kelimelere yakından bakmak kullanımları hakkında daha fazla iç gözü edinmemizi sağlayacaktır. İlk olarak, “covid*⁴⁹” kelimesi ile derlemde yapılan bağlamlı dizin (*concordance*) araması sonucunda 13.112 bağlamlı dizin (satr) elde edilmiş ve manuel olarak taranmıştır. Aşağıdaki örneklerde de görüleceği gibi, kelimenin geçtiği paylaşımların önemli bir bölümü Covid 19 salgını hakkında genel ve özel bilgilendirme yapmayı amaçlamaktadır. Genel bilgilendirmeler salgının seyri ve vaka sayıları hakkında güncel bilgileri kapsarken, özel bilgilendirmeler özellikle kullanıcıların ve yakınlarının hastalıkla ilgili belirtilerinin (semptomlarının) paylaşımını kapsamaktadır.

49 * işareti kelimenin sonuna eklendiğinde, program o kelimenin tüm ekli hallerini getirmektedir.

dikkatli olun. Hepinize esenlikler diliyorum. #Covid_19 Çin'de ilk Covid19 vakasına #drfahrettinkoca #suyasabunadokun #Covid_19 almanya yeni 8122 vaka açıklamış kaybetti. Samimi arkadaşlarımdan biri covid19 testinin pozitif çıkmasıyla karantinaya çok üstünde yoğun bakımda tedavi gören Covid-19 hastası var. #Corona #virus #suyasabunadokun #EvdeKal İtalya'da covid-19 nedeniyle sağlık çalışanların yaklaş #HayatEveSigar Ustam senin belirtiler covid19 gibi ishal ses bozulması aman dikkat @yenisafakwriter @drfahrettinkoca #Covid_19 #coronavirus 11,533 yeni esenlikler diliyorum. #Covid_19 Çin'de ilk Covid19 vakasına görülünce Çin Devlet . 5 gün içinde bir süre hastanedeydim covid-19 şüphesi sebebiyle ve sonuç negatif #EVESİĞMIYOR. Dağıtılmış olsa bile eğer Covid-19 varsa ateş düşmez parasetamol ile.

Figür 2. Bilgilendirme Amaçlı Covid Bağlı Dizinleri

Bilgilendirme amaçlı paylaşımların önemli bir bölümü dünyada ve Türkiye’de Covid 19’un seyri hakkında bilgi verirken, önemli bir kısmı da bireylerin hastalıkla ilgili tecrübelerini kapsamaktadır. Bu noktada risk iletişimi açısından Twitter’da yapılan bilgilendirme amaçlı paylaşımlar hem bilginin daha hızlı paylaşımına katkıda bulunmakta hem de hastalığın belirtilerinin tespiti açısından önemli bir veri seti oluşturmaktadır. Bilgilendirme paylaşımlarında test ve vaka sayılarının öne çıktığı, verinin toplandığı tarih itibarıyla (28 Mart 2020) vaka sayısının (#vaka5698) yer aldığı hashtaglerin ve Sağlık Bakanının (@drfahrettinkoca) bahsedildiği (*mention*) paylaşımlar şaşırtıcı değildir. Bu noktada bilgilendirme paylaşımlarının önemli bir bölümünün virüsün mahiyetini, nasıl ortaya çıktığını ve dünyaya etkisinin ne olacağı üzerine bilgileri, tahminleri ve komplo teorilerini kapsadığını söylemekte fayda vardır.

4.2. Tedbir

En sık kullanılan kelimeler arasına dikkati çeken diğer önemli bir semantik grup alınan/ alınacak olan tedbirlerle ilgilidir. Salgının erken safhalarında yaygın karantina yöntemi kullanılarak mümkün olduğu kadar az insanın dışarı çıkması sağlanmıştır. Buna paralel olarak tedbirle ilgili kelimeler paylaşımlarda sıkça kullanılmış ve bununla ilgili paylaşımlarda benzer konu etiketleri (hashtag) yer almıştır: #evdekal, #suyasabunadokun, #acilohal, #stayhome.

#koronavirüs #Covid_19 pic.twitter.com/iHZT1vBPT1 Corona virüsünden korunmak için elimizde çok büyük bir #EvdeKal Covid-19 veya en çok bilinen ismi ile #corona bizim ciddiye alınmaz ve gerekli tedbirlere, #EvdeKalTürkiye #EvdeKal #Covid_19 #coronavirüs #Corona #koronavirüs Lütfen evde kal pic.twitter.com/ Kendinize evde steril ve sık bir Maske yapabilirsiniz. Corona virüsü ENGEL değildir...! #coronavirüsü #Covid_19 pic.twitter.com/ #vaka5698 #Covid_19 #coronavirüs #Corona Kısmi ohal ya da kısmi sokaga çıkma yaşağı vakti pic.twitter.com/RC0DHBGGhA Gönüllü ölümü önerdi #Covid_19 Gönüllü karantinaya aldık kendimizi sizde alın ellerinizin temiz olduğundan emin olun! " - Bob Marley #Covid_19 #suyasabunadokun #coronavirüs #COVID19 Konuşmasını bekleyeceğim hiç aklıma gelmezdi... #Covid_19 Yasak gelmeli net bunun dışında alınmış olan açık öğretim sınavları ertelensin ! #AcİOHAL #Covid_19 #Corona Bir ihtimal daha var O da ölmek mi dersin? Söyle Kolonya, dua, sabır, gönüllü karantina #Covid_19 #Corona #Koronavirüs Mikrobu gönüllü olarak yaymamayı

Figür 3. Tedbir Amaçlı Covid Bağlı Dizinleri

Ayrıca bu kategoride yer alan paylaşımlarda alınan tedbirlerin yanı sıra alınması istenen tedbirlerin de ifade edildiği görülmektedir. Bir anlamda dayanışma içeren bu tür paylaşımlardaki tedbir davetleri bazen bir çağrı bazen de bir sitem olarak ortaya çıkmaktadır. Özellikle salgının henüz başlarında karantina tedbirleri sertleşmemişken, kullanıcıların gönüllü karantina davetleri bu iyi niyetli çağrının en önemli örneklerindedir.

4.3. Tehlike / Tehdit

Risk iletişiminde en belirgin risk algısı unsurlarının başında tehlike ve tehdit algıları gelmektedir. Bu nedenle tüm dünyayı tehdit eden bir patojen, yani Covid 19 ile ilgili internette yer alan bilginin (bunun önemli bir kısmını komplo teorileri ve yanlış bilgilendirme olduğu düşünülürse) ne kadar etkili olabileceği açıktır. Bu çalışmada kullanılan Türkçe derlemde de tehlike ve tehdit ile ilgili risk algısı, yapılan paylaşımlardaki kelimelerden yola çıkılarak tespit edilebilir. Aşağıdaki bağlamli dizinler bu duyguları yansıtan kelimelerin yer aldığı örneklerden rastgele seçilmiştir.

... pic.twitter.com/sq4yBiWPRc Bunaldım artkkk #Covid_19 yeterrr!!!! Tüm dünya , küresel güçler emin olun ##coronavirüs mutasyona uğradı... Artık #Covid_19 daha hızlı ve seri öldürecek! Bundan sonra biraz daha delireyim, evdeyim delirdikçe delireyim #Covid_19 #deliriyorum Piknik bizim kırmızı çizgimizdir. İçinde yaşadığım ülke zavallı ada kendine bile yetemiyor. Covid-19 bizi öldürmezse ekonominin bizi öldüreceği kesin bir genç, hiçbir kronik rahatsızlığı olmamasına rağmen Covid-19 nedeniyle yaşamını kaybetti. Herkesi! Ülke olarak ne kadar kötü bir durumdayız.Covid_19 corona suphepsiyle bir çok insan hayatını kaybetti peki ya yiyecek diye ben evimde ruh hastası olacağım #Corona #Covid_19 #coronavirüs Sayın bakanım covid 19 (corona) yayıldı.10 günde 100 bini bulacak durumda şu anda. Şu covid-19 kabusundan sağ salım çıkalım bi şey . #Covid_19 Yarınımı aldın bugünümüzü öldürüyorsunuz covid-19 <https://twitter.com/sertvurgular/status/> 3 tanesinin 1'i SARS, diğeri MERS ve şimdiki zalim da CoVid-19 hastalığına yol açıyor. Dün bir film izledim çok

Figür 4. Tehlike/tehdit algısı içeren bağlamli dizinler

Yukarıdaki bağlamlı dizinlerden de anlaşılacağı üzere tehlike ve tehdit algısının yer aldığı paylaşımlar salgının gidişatı ve insanlar üzerindeki etkileri ile ilgili olumsuz tahminleri ve bireylerin karamsarlık ve benzeri psikolojik durumlarını ifade ettikleri durumları kapsamaktadır. Bu olumsuz duyguların ifade edildiği paylaşımlarda ad aktarımlarının, teşbih ve mübalağa yöntemlerinin sıklıkla kullanıldığı söylenebilir. Yukarıdaki bağlamlı dizinlerde de görüldüğü üzere “öldürüyorsun” ve “zalım” ifadeleri ile insanlara ait özellikler virüse atfedilmektedir.

4.3 Güven / Endişe

Risk iletişimde güven/güvensizlik ve buna bağlı olarak ortaya çıkan endişe algısı olumsuz duygular arasında en baskın olanlardandır. Çalışmamız için elde edilen derlemde de Covid 19 ile ilgili paylaşımlarda dikkat çeken en önemli semantik kategorilerden birisi bu duyguların ifade eden kelimelerden oluşmaktadır.

bi haberim var bu sene bayram olmayacak! #Covid_19 #Corona 2 yıldır suriyelilere bakan devlet, kendi #coronatuerkiye #CumhurbaşkanıErdoğan #Covid_19 #Corona Akıl sağlığımızda elden gidiyor. #Covid_19 sorun yaşamıyormuşuz..... yaşamıyorMUŞUZ #Covid_19 #Corona Virüsler Ülke Nufusu artmaması için Allah düşünüp güzel kararlar alınsın... #coronavirus #Covid_19 #Corona Ölü vakka sayısı istedikleri gibi çoğalamayınca arkadaş. Kimse bunu neden sorgulamıyor bu memlekette? Corona test kiti kart test diye fatura ediliyor.YAZIKLAR 92 daha neyi bekliyorsunuz!!!!?? #Covid_19 #coronavirus #Corona # Can veriyoruz güvenliğimiz için sokağa çıkma @saglikbakanligi #Covid_19 #coronavirusturkey #Corona Sıkıntından sağlarımı kestim - sıra bileklerimde. #Covid_19 # pic.twitter.com/tDG1aWl2fb #corona konusunda gerçeklere sanırım ölünce ulaşacağız.. olabilir. pic.twitter.com/3mKvZpAfMt Sonumuz ne olacak? Corona olsun olmasın durumumuz çok vahim peki ya Valla #AcilOHAL Kararımı Ne Alınacaksa Alınsın!!! #Covid_19 Virüsünden Sonra Durumumuz Hiç İyi Değil!!!

Figür 5. Güven(sizlik)/endişe algısı içeren bağlamlı dizinler

Bu semantik kategorideki paylaşımların önemli bir bölümü, salgına karşı duyulan çaresizlik ve güvensizlik hislerinin yansıması olarak görülürken, konuyla ilgili komplo teorilerinin oluşturduğu endişe algısının da yaygın bir şekilde paylaşımlara yansıdığı yukarıdaki örneklerde görülebilir. Ayrıca güvensizlik ve endişe duygularının hakim olduğu paylaşımlarda siyasal eleştirinin de yer aldığı anlaşılmaktadır.

4.4. Dayanışma / Yardım

Bu kategoride yer alan paylaşımlar Covid 19 salgını karşısında alınacak/alınması gereken tedbirleri ve dayanışmanın gerekliliğine olan inancı yansıtan mesajları içermektedir. Genellikle olumlu ve ümit vermeyi amaçlayan paylaşımların oluşturduğu bu semantik gruptaki örnekler aşağıda gösterilmektedir.

kurallarına uyarak hastalığın yayılma hızını yavaşlatabiliriz. #corona #Covid_19 pic.twitter.com/tRzqWHzgNm Sağlık tizlikle alınan kararlar uygulanacak. #Covid19 #Korona #Corona her şerde vardır bir hayır bu şerrin sonunda da sonra bize SELAMET ver ALLAH'IM...AMİNN.. #Covid_19 #Corona Allahım sen ülkemizi koru izmirde çünkü bizim #EvdeKalTürkiye #Covid_19 pic.twitter.com/bsteSZ73Qv Corona virüsüne karşı Türkiye'nin mükemmel önlemleri vs! Arkadaşlar suanda taşeron vasfı ile gönüllü corona virüs testi yapan biyologların desteğe ihtiyacı var #coronavirus Kalanlara Sağ kalanlara Kalakalanlara ... #Covid_19 "Yarın elbet elbet bizimdir. Gün doğmuş, gün : "Hiçbir musibetin bizden büyük olmadığı anlamıyla Covid-19 hastalığıyla mücadelemizi kararlılıkla tartışmaya kapalı. #bugünlergeçecek #umudunukaybetme #Covid_19 #coronaturkiye Ekonomimiz büyüyor, ülkemiz bizden almaya kadirdir. Evde kalıp dua edeceğiz inşallah #Covid_19 Allah'ım onca bela yormadı bunların yordduğu : "Neoliberalizm öldürür, dayanışma yaşatır." #vaka5698 #Covid_19 http://www.kolektifler4.net/kolektifin-sesi/

Figür 6. Dayanışma algısı içeren bağlamlı dizinler

4.5. Mizah

Mizahın günlük hayattaki yeri düşünüldüğünde bu semantik kategoride yer alan paylaşımların net olarak olumlu ya da olumsuz duyguların yansıması olarak değerlendirilmemesi gerektiği söylenebilir. Bu paylaşımların önemli bir bölümü halkın virüs karşısındaki duyarsızlığına duyulan kızgınlığını, virüsün yaygınlığı karşısında duyulan çaresizliği ve en önemlisi eğlenme amaçlı içerikleri yansıtmaktadır.

Grafiğe bak $y = x^2$ Gezin gezin arkadaşlar bize bişey olmaz corona morona sökmez bize biz makineyiz biz silah gibiyiz Türkiye simülasyonuna erken yaşta veda edicem sanırım. Corona'dan ölürsem son twiti buydu diye okursunuz. /SeXjVwWURD Rehavete kapılmak yok...ayağa pas yapıp corona'yi oyalıyoruz uzun top yapmıyoruz garanti .com/sehirekrantv/status/1243584663278534656 ... Corona corona dediğin nedir ki gülüm, ben senin için bilemem. #Covid_19 Meslek liseleri in, üniversiteler out. #Covid_19 Masal saati başladı haydi çocuklar televizyon #Covid_19 Yarın,bugünden daha da kötü olacak galiba... #Covid_19 Seninle covid-19 bile olurum ahajsjahhaa ay ileri sarabilir miyiz? #Covid_19 #suvasabunadokun Ulan Corona bizi eve hapsedtin kendin Dünya Turundasın #RİZE İzmir gelsin , İzmir'i verin #coronavirus #Covid_19 Necip Fazıl'ın şiirini duyan Covid19 şok. en iyi distütopik romanı Covid-19, yazarı da Çin asıllı Corona. O kadar iyi ki; gerçekten öldürüyor. .twitter.com/73UdcFsVfo Gönüllü karantina başlatıldıİşimdi corona düşünsün .#Covid_19 #gönüllükorona

Figür 7. Mizah algısı içeren bağlamlı dizinler

Ayrıca mizah kategorisinde alınan tedbirlerin de eleştirildiği ve bu eleştirilerin siyasi eleştirilere eklenildiği söylenebilir. Yukarıdaki örneklerde altıncı satırda yer alan paylaşım Covid 19 ile ilgili yapılan resmi açıklamalara ve bununla ilgili televizyon haberlerine yöneltildiği anlaşılmaktadır. Mizahın siyasi eleştiri aracı olarak kullanılmasıyla ilgili literatür oldukça geniş olsa da kriz iletişimi bağlamında ne tür bir etkisinin olduğu ile ilgili ayrıntılı çalışmalar henüz yapılmamıştır. Mizah kategorisinde yer alan paylaşımlarda ironi sıklıkla başvurulan bir yöntemdir. Koronavirüse insani özellikler yüklenen paylaşımlarda ise ('corona düşünsün' ve 'corona bizi eve hapsedtin kendin dünya turundasın' vb.) patetik yanlıgı denilen, cansız nesnelere ve doğaya insani özelliklerin yüklenmesi anlamına gelen söz sanatının icra edildiği gözlemlenmektedir. Mizah, sanat-edebiyat alanındaki kullanımının dışında, gündelik hayatta zorluklarla başa çıkmanın en eğlenceli yollarından biri olarak kabul edilmektedir. Makale kapsamında yapılan araştırma sonucuna göre sosyal medyada mizah, salgın konusunda insanların salgının oluşturduğu olumsuz atmosferle başa çıkmada kullandığı en önemli yöntem olmuştur.

5. Sonuç

Giderek daha fazla insanın sosyal medyayı sağlık hakkında bilgi edinmek ve edindikleri bilgilerle sağlıkları konusunda kararlar almak amacıyla kullandıkları bilinmektedir.⁵⁰ Son dönemlerde sosyal medyada sıkça karşılaşılan ve sonrasında gündelik hayatta yaygınlaşan aşırı karşıtlığı, internet ortamında yayılan bilgilerinin toplumun sağlıkları hakkındaki kararları üzerinde ne kadar etkili olabileceğinin en somut örneklerindedir. Bu nedenle tüm dünyayı tehdit eden bir patojenin, yani Covid 19 ile ilgili internette yer alan bilgilerin kişiler üzerinde ne kadar etkili olabileceği açıktır. Bu bilginin önemli bir kısmının komplo teorileri ve yanlış bilgilendirmeden (infodemi) oluştuğu düşünüldüğünde bu etkinin her zaman olumlu olmayacağı aşikârdır.

Dünyada Covid-19'un hızla yayılmasıyla beraber Covid-19 ile ilgili haberler Türkiye'de de 2020 yılının başından itibaren sosyal medya ve medya aracılığı ile toplumla paylaşılmış ve bu haberler toplum psikolojisini çeşitli şekillerde etkilemiştir. Şubat ayının ilk haftasında Sağlık Bakanlığı ve Sağlık Bakanı Fahrettin Koca sosyal medya hesaplarından yeni Koronavirüs ile ilgili bilgilendirici videolar ve infografikler paylaşmaya başlamışlardır. Erken dönemdeki bu paylaşımlar virüsün ne olduğuna ve alınacak tedbirlerin açıklanmasına yöneliktir. Bunların bir kısmı sosyal medyada yer alan birtakım yanlış bilgilendirmelere (örneğin tuzlu su ile ağız yıkamanın virüsü önlediği) cevap olarak hazırlanmıştır. Devam eden günlerde hem Sağlık Bakanı Dr. Fahrettin Koca'nın kişisel hesabından hem de Sağlık Bakanlığı'nın kurumsal hesabından yapılan konuyla ilgili yapılan paylaşımlar toplumu Covid 19 konusunda bilgilendirmiş ve merak edilen konulara cevap vermiştir. İlk vakanın görülmesinin ardından ise bilim kurulu toplantılarından çıkan kararlar ve Covid 19'un ülkedeki seyri hakkındaki gelişmeler ilgili hesaplar aracılığı ile düzenli olarak aktarılmıştır.

Bu bağlamda sosyal medyanın haber alma ve bilgi paylaşımı açısından önemini bilen kurumlar ve haber kaynakları sosyal medyayı etkin bir şekilde kullanmıştır. Ayrıca bir süredir iletişim alışkanlıkları değişen insanlar salgın süresince, özellikle karantina dönemlerinde haber almak, paylaşmak ve eğlenmek için sosyal medyaya daha fazla yönelmişlerdir. Bu nedenle bu çalışma Covid 19 salgınının erken safhasında Twitter'da konu ile ilgili yapılan paylaşımların dilbilimsel özelliklerini ve söylem desenini ortaya çıkarmaya çalışmıştır. Bulgular risk iletişimi literatürü dikkate alınarak Twitter'ın risk iletişiminde nasıl bir rol oynadığının anlaşılması için yorumlanmıştır. Salgının erken evrelerinde Twitter'da Covid 19 ile ilgili yapılan paylaşımlardan müteşekkil bir derlem oluşturulmuştur. Bu derlem öncelikle sıklık analizine ve ardından risk iletişimi literatüründe yer alan ve bu çalışmanın bulgularından elde edilen semantik kategorilere ayrılarak incelenmiştir.

Elde edilen derlem incelendiğinde Twitter'da Covid-19 temalı paylaşımların en fazla bilgilendirme içerikli olduğu görülmektedir. Bu semantik kategoride yer alan paylaşımlar hem

50 A. Kata, "A Postmodern Pandora's Box: Anti-Vaccination Misinformation on the Internet", *Vaccine*, 28, (2010), s. 1709–1716, (Erişim Tarihi: 13.12.2020).

salgının gidişatı ile ilgili haberleri hem de bireylerin sağlık durumları ile ilgili güncellemeleri içermektedir. Salgınla ilgili alınan ya da alınması istenen önlemlerin yer aldığı paylaşımlar tedbir kategorisi altında incelenmiştir. Diğer önemli bir semantik kategoride yer alan paylaşımlarda salgınla ilgili tehdit ve tehlike algılarının aktarıldığı tespit edilmiştir. Güven/endişe kategorisindeki paylaşımlar ise kullanıcıların salgınla ilgili alınan tedbirlere ve dolayısıyla resmi kurumlara olan güven algılarını yansıtırken, aynı zamanda alınan tedbirlerin yetersizliği ve oluşan korku ortamına atıf yapmaktadır. Dayanışma/yardım kategorisindeki paylaşımlar kullanıcıların temennilerini ve salgına dair olumlu düşüncelerini ifade etmektedir. Son olarak, sosyal medya kullanımının en önemli gayelerinden birisi olan 'eğlendirme' işlevinin bu çalışma kapsamında incelenen paylaşımların da önemli amaçlarından biri olduğu tespit edilmiştir.

Bu makalenin girişinde bahsettiğimiz üzere risk iletişimine yönelik yaklaşım yeni iletişim ve teknolojilerindeki dönüşüm nedeniyle değişmektedir. Gamhewage'nin açıkladığı gibi⁵¹ bu dönüşümde en dikkat çeken unsurlar insanların sağlık otoritelerine dair kaybettikleri güvenin yerini çevrimiçi ve sosyal ağların alması ve yeni medya olanakları ile herkesin internette edindikleri bilgileri kolaylıkla paylaşabilmesidir. Dönüşümdeki bu sorunlarla birlikte risk iletişimi sağlık krizlerinin denetlenmesinde ve yönetilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu noktada halka ilişkiler riskin yönetilmesinde kritik bir rol üstlenmiştir.⁵² Ayrıca Tirkkonen ve Luoma-aho⁵³ sosyal medyanın gerçek zamanlı diyalogun güven inşa etmeye ve halkı eyleme geçirmeye katkı sağlayacağına inanmaktadır. Ancak, Batı Nil Virüsü salgınında risk iletişimini inceleyen literatür kriz dönemlerinde korku, güvensizlik ve öfke gibi güçlü olumsuz duyguların etkili iletişime engel olduğunu hatırlatmaktadır.⁵⁴ Nitekim Covid 19 gibi yüksek düzeyde belirsizliğin ve endişenin hakim olduğu uluslararası sağlık krizlerinde sosyal medyada dolaşan yanıltıcı haberler (dezenformasyon/infodemi) sağlıklı bir kriz iletişiminin önündeki engellerin başında gelmektedir. Bu durumlarda risk iletişimi belirsizliği kabul ederek ve güven inşa ederek topluma değer kazandırabilir⁵⁵ ve kurumların halkla ilişkilerine halka önemli mesajları ulaştırmada ve olumsuz duygularla baş edebilmede ciddi anlamda destek olabilmektedir.

51 Gamhewage, 2013.

52 McKie, D., & Heath, R. L. "Public relations as a strategic intelligence for the 21 st century: Contexts, controversies and challenges", *Public Relations Review*, 42, (2016), 298–305.

53 Tirkkonen, P., & Luoma-aho, V. "Online authority communication during an epidemic: a Finnish example", *Public Relations Review*, 37, (2011), 172–174.

54 Covello, Sandman, "Risk communication: evolution and revolution", *Solutions to an Environment in Peril*, ed. A. Wolbarst, Baltimore: John Hopkins University Press, (2001): 164–178.

55 Palenchar, M. J., & Heath, R. L. "Strategic risk communication: Adding value to society", *Public Relations Review*, 33, (2007), 120–129.

EKLER

EK 1: Covid 19 Derleminde en sık kullanılan ilk 100 kelime			
N	Word	Freq.	%
1	COVID	9104	3,52
2	COM	3809	1,47
3	TWİTTER	3471	1,34
4	BİR	2637	1,02
5	PİC	2628	1,01
6	BU	2587	1,00
7	VE	2438	0,94
8	CORONA	1405	0,54
9	CORONAVİRUS	1401	0,54
10	HTTPS	1313	0,51
11	DE	1286	0,50
12	İÇİN	1282	0,49
13	EVDEKAL	1276	0,49
14	DA	1268	0,49
15	NE	1154	0,45
16	SUYASABUNADOKUN	1067	0,41
17	ÇOK	927	0,36
18	VAKA	904	0,35
19	DAHA	886	0,34
20	İLE	861	0,33
21	VAR	833	0,32
22	STATUS	809	0,31
23	SOKAĞA	726	0,28
24	ACİLOHAL	718	0,28
25	SAĞLIK	716	0,28
26	YOK	715	0,28
27	KADAR	700	0,27
28	ÇIKMA	684	0,26
29	AMA	663	0,26
30	YASAĞI	646	0,25
31	Kİ	613	0,24
32	GİBİ	600	0,23
33	EVDE	590	0,23
34	GÜN	579	0,22

35	TÜRKİYE	567	0,22
36	SAYISI	562	0,22
37	EN	557	0,22
38	Mİ	523	0,20
39	O	517	0,20
40	HER	511	0,20
41	DEĞİL	483	0,19
42	DİYE	477	0,18
43	YA	475	0,18
44	KARANTİNA	472	0,18
45	BİZ	470	0,18
46	OLARAK	468	0,18
47	ALLAH	459	0,18
48	BEN	451	0,17
49	VİRÜS	447	0,17
50	A	425	0,16
51	DRFAHRETTİKOCA	421	0,16
52	YENİ	414	0,16
53	ŞU	410	0,16
54	TEST	395	0,15
55	OLAN	394	0,15
56	BUGÜN	392	0,15
57	SON	389	0,15
58	KENDİ	381	0,15
59	KORONAVİRÜS	379	0,15
60	MI	379	0,15
61	SONRA	379	0,15
62	NASIL	375	0,14
63	ARTIK	366	0,14
64	TÜM	366	0,14
65	ERDOĞAN	345	0,13
66	YOĞUN	343	0,13
67	STAYHOME	341	0,13
68	TOPLAM	332	0,13
69	GÖNÜLLÜ	328	0,13
70	OLSUN	321	0,12
71	CORONAVİRUSTURKEY	320	0,12
72	LÜTFEN	318	0,12

73	EVDEHAYATVAR	317	0,12
74	MART	317	0,12
75	Bİ	314	0,12
76	CUMHURBAŞKANI	310	0,12
77	RTERDOGAN	309	0,12
78	ŞEY	309	0,12
79	WWW	303	0,12
80	RİZE	300	0,12
81	KORONA	299	0,12
82	DAN	294	0,11
83	OLDU	294	0,11
84	İTALYA	293	0,11
85	POZİTİF	288	0,11
86	İYİ	283	0,11
87	ÖLÜM	282	0,11
88	ŞİMDİ	282	0,11
89	DÜNYA	279	0,11
90	DEVAM	277	0,11
91	BİLİM	272	0,11
92	İLAN	268	0,10
93	HASTA	263	0,10
94	SOKAGACIKMAYASAGİGELSİN	263	0,10
95	BİLE	262	0,10
96	BİZİM	261	0,10
97	HERKES	261	0,10
98	DEVLET	252	0,10
99	NEDEN	251	0,10
100	KİŞİ	250	0,10

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The authors have no conflict of interest to declare.

Grant Support: The authors declared that this study has received no financial support.

Kaynakça/References

- Aghaei, S., Nematbakhsh, M. A., & Farsani, H. K. (2012). Evolution of the world wide Web: From Web I Web 4.0. *International Journal of Web*, 3(1), 1-10.
- Aliza, R. (2017, 7 Kasım). "Tweeting Made Easier", Erişim adresi: https://blog.twitter.com/official/en_us/topics/product/2017/tweetingmadeeasier.html
- Anderson, P. (2007). All that glisters is not gold -- Web 2.0 and the librarian. *Journal of Librarianship and Information Science*, 39(4), 195–198.
- Aydın, A. (2020). Post-Truth dönemde sosyal medyada dezenformasyon: Covid-19 (yeni koronavirüs) pandemisi süreci. *Asya Studies*, 4(12), 76-90.
- Baker, P. (2006). *Using corpora in discourse analysis*. London, UK: Continuum.
- Baker, P. (2005). Representations of Islam in British broadsheet and tabloid newspapers 1999-2005. *Journal of Language And Politics*, 9, 310-338.
- Bostan, S., Erdem, R., Öztürk, Y.E., Kılıç, T. ve Yılmaz, A. (2020). The Effect of Covid-19 pandemic on the Turkish society. *Electron Journal of General Medicine*, 17(6), 1-8.
- Bozkurt, A. (2020). Koronavirüs (Covid-19) pandemi süreci ve pandemi sonrası dünyada eğitime yönelik değerlendirmeler: Yeni normal ve yeni eğitim paradigması. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 112-142.
- Bozkurt, Y., Zeybek, Z., Aşkın, R. (2020). Covid-19 pandemisi: psikolojik etkileri ve terapötik müdahaleler. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(37), 304-318.
- Chan, A., Nickson, C.P., Rudolph, J.W., Lee, A. & Joynt, G.M. (2020). Social media for rapid knowledge dissemination: early experience from the Covid-19 pandemic. *Anaesthesia*, 75(12), 1579–1582.
- Content is king by Bill Gates. (2010, 31 Mayıs). Erişim adresi: <https://www.craigbailey.net/content-is-king-by-bill-gates/>
- Corley, C., Cook, D., Mikler, A. ve Singh, K. (2010). Using web and social media for influenza surveillance. *Advances in Computational Biology*, 680, 559-564.
- Covello, V., McCallum, D. ve Pavlova, M. (1989). Principles and guidelines for improving risk communication. Covello, V., McCallum, D., Pavlova, M. (ed) *Effective risk communication: the role and responsibility of government and nongovernment organizations* içinde (s. 3-16). New York: Plenum Press.
- Covello, S. (2001). Risk communication: evolution and revolution. Wolbarst, T. (ed), *Solutions to an environment in peril*, içinde (s. 164–178). Baltimore: John Hopkins University Press.
- Covello, S. (1998). Risk perception, risk communication, and EMF exposure: Tools and techniques for communicating risk information. Matthes R. ve diğerleri (ed). *Risk perception, risk communication, and its application to EMF exposure: Proceedings of the world health organization/ICNRP International Conference* içinde (s.179-214). Vienna: International Commission on Non-Ionizing Radiation Protection.
- Devren Y. (2011). *Seçim kampanyalarında geleneksel medya, internet ve sosyal medyanın kullanımı*, Ankara: Başlık Yayın Grubu.
- Digital 2020: Turkey. (2020, 18 Şubat), Erişim Adresi: <https://datareportal.com/reports/digital-2020-turkey>
- Digital 2020 Global Overview Report. (2020, 30 Ocak), Erişim Adresi: <https://datareportal.com/reports/digital-2020-global-digital-overview>

- Efe, İ, Yerlikaya, T, Akdemir K.H. (2021). Pandemi sürecinde yabancı medya ajanslarının twitter paylaşımlarının içerik analizi: BBC Türkçe, DW Türkçe ve Independent Türkçe örnekleri. *Erciyes İletişim Dergisi*, 8(1), 87-112.
- Expósito, M. M., Oviedo-García, M.A. and Castellanos-Verdugo, M. (2017). How to measure engagement in Twitter: advancing a metric. *Internet Research*, 27(5), 1122-1148.
- Fischhoff, B. (1995). Risk perception and communication unplugged: 20 years of progress. *Risk Anal*, 15(2), 137-145.
- Gamhewage, G. (2014). *An Introduction to Risk Communication*. Erişim adresi: <https://www.who.int/risk-communication/introduction-to-risk-communication.pdf?ua=1>
- Gamhewage, G. (2015, November). *Risk Communication*. EU Scientific Seminar 2013’de sunulan bildiri, Luxembourg: Publications Office of the European Union. Erişim Adresi: https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/seminar_proceedings_radiation_protection_series_nderg_rp182.pdf
- Gee, J. P. (2011). *An introduction to discourse analysis theory and method*, Oxon: Routledge.
- Genel, M.G. (2012). Siyasal iletişim kampanyalarında sosyal medyanın kullanımı: 12 Haziran 2011 seçimleri “Twitter” örneği. *The Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 2(4), 23-31.
- Gümüşgül, O. ve Aydoğan, R. (2020), Yeni tip koronavirüs-Covid 19 kaynaklı evde geçirilen boş zamanların ev içi rekreatif oyunlar ile değerlendirilmesi. *Spor Eğitim Dergisi*, 4(1), 107-114.
- Hunston, S. (2002). *Corpora in applied linguistics*, Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Kata, A. (2010). A postmodern pandora’s box: anti-vaccination misinformation on the internet. *Vaccine*, 28, 1709-1716.
- Mcenery, T. & Wilson, A. (2001). *Corpus linguistics: and introduction*, (2nd Ed.), Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Mcallister, S. M. (2009). Fulfilling the dialogic promise: A ten-year reflective survey of dialogic internet principles. *Public Relations Review*, 35(3), 320-322.
- McKie, D. & Heath, R. L. (2016). Public relations as a strategic intelligence for the 21 st century: Contexts, controversies and challenges. *Public Relations Review*, 42, 298-305.
- Mendi, B. (2015). Role of social media in health communication: current practices in the world and Turkey. *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi*, 11(44), 275-290.
- Özçiftçi, Ü. (2020). Covid-19 pandemisinin sosyal yaşam ve etik düzlem üzerine etkileri: bir değerlendirme çalışması. *Anatolian Clinic the Journal of Medical Sciences* (Special Issue on Covid 19), 25, 142-153.
- Palenchar, M. J. & Heath, R. L. (2007). Strategic risk communication: adding value to society. *Public Relations Review*, 33, 120-129.
- Park, H., Reber, B.H. & Chon, M. (2016). Tweeting as health communication: health organizations’ use of Twitter for health promotion and public engagement. *Journal of Health Communication*, 21(2), 188-198.
- Pew Research Center, Web 2.0., Erişim Adresi: <http://www.pewinternet.org/topics/Web-20>
- Social Media Update 2014, (2020, 24 Nisan), Erişim Adresi: <https://www.pewresearch.org/internet/2015/01/09/social-media-update-2014/>.
- Sayılganoğlu, S. (2018). Kurumsal iletişim bağlamında belediyelerde kurumsal Twitter hesabı kullanımı. *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 389-406.
- Slovic, P. (1987). Perception of Risk. *Science*. 236-280.

- Sobacı, M.Z., Karkin N. (2013). The use of Twitter by mayors in Turkey: Tweets for better public services?. *Government Information Quarterly Journal*, 30(4), 417-425.
- Sommerfeldt, E. J., Kent, M.L. & Taylor, M. (2012). Activist practitioner perspectives of website public relations: Why aren't activist websites fulfilling the dialogic promise?, *Public Relations Review*, 38(2), 303-312.
- Tarhan, A. (2012). Büyükşehir belediyelerinin sosyal medya uygulamalarına halkla ilişkiler modellerinden bakmak. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 35/Güz, 76-97.
- Tirkkonen, P., & Luoma-aho, V. (2011). Online authority communication during an epidemic: A finnish example. *Public Relations Review*, 37, 172-174.
- Tüzün, H., Demirköse, H., Özkan, S., Uğraş Dikmen, A., & İlhan, M. (2020). Covid-19 pandemisi ve risk iletişimi. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, Özel Sayı, 1-8.
- TranslateMedia, Turkey social media. Erişim Adresi: <https://www.translatemedia.com/translation-services/social-media/turkey-social-media/>.
- Vardarlır, P. & Öztürk, C. (2020). Sağlık iletişiminde sosyal medya kullanımının rolü, *Sosyolojik Düşün*, 5(1), 1-18.
- Veil, S. R., Buehner, T., & Palenchar, M. J. (2011). A work-in-process literature review: Incorporating social media in risk and crisis communication. *Journal of Contingencies and Crisis Management*, 19(2), 110-111.

Türkçede İşlek Bir Metaforik Neoloji Öbeği: X+Kafası

X+Kafası: A Much Used Metaphorical Turkish Neologism

Bilge Merve KARADAĞ* , Seda BURNAZ**

öz

Sosyal medyanın yaygın erişilebilirliği sayesinde dilde ortaya çıkan yeni biçimler kısa sürede geniş kitleler tarafından görülüp bir kullanım alanı kazanarak yerini sağlamlaştırmaktadır. Bu biçimlerden oldukça benimsenen ve sıklıkla kullanılanlar genellikle mecazî yeni öğeler, ifadeler ya da diğer bir deyişle metaforik neolojizmler olmaktadır. Mevcut araştırmanın amacı, Türkçede yaygın bir şekilde kullanılan “x+kafası” öbek yapısını ve anlambilimsel özelliklerini analiz etmektir. Bu yapının anlambilimsel açıdan aynılık taşıyan örnekleri Türkçe Ulusal Derlemi’nden faydalanılarak bütüncüye eklenmiş, değişik sosyal medya platformlarındaki görünümlerine değinilmiş ve toplumsal açıdan bu yapının kullanımına dair görüşler eklenmiş olup mevzu bahis yapının tek başına kullanımıyla bağlam içinde kullanımı arasındaki farklar bir anket ile ölçülmüştür. **Anahtar kelimeler:** Söz öbekleri, Metaforik neolojizm, Türk dili, Derlem dilbilim, Metafor

ABSTRACT

Widespread access to social media ensures that new and emergent coinages are noticed by population masses, attain domains of usage, and strengthen their place within a language. Of such new linguistic constructs, metaphorical neologisms are usually most adopted and frequently used. The present study aims to examine the x + head phrase structure widely used in Turkish and to evaluate its semantic properties. Examples semantically identical to this structure are included in the linguistic database through the Turkish National Corpus. The appearance of such phrases was observed on different social media platforms. Additionally, the opinions of people were sought on the use of this structure in social interactions. Further, the differences between the usage of the mentioned structure on its own and its use within a context were measured via a survey. **Keywords:** Phrases, Metaphorical neologisms, Turkish language, Corpus linguistics, Metaphor

*(Doktora Öğrencisi), İstanbul Üniversitesi,
Dilbilimi Araştırmaları Programı, İstanbul Türkiye
**İstanbul, Türkiye

ORCID: B.M.K. 0000-0002-4792-2876 ;
S.B. 0000-0002-7716-8413

Sorumlu yazar/Corresponding author:
Bilge Merve KARADAĞ,
İstanbul Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları
Enstitüsü, Türkiyat Araştırmaları Doktora
Programı, İstanbul, Türkiye
E-posta: blgkaradag@gmail.com

Başvuru/Submitted: 28.12.2020
Revizyon Talebi/Revision Requested:
24.05.2021
Son Revizyon/Last Revision Received:
01.06.2021
Kabul/Accepted: 02.06.2021

Atıf/Citation: Karadağ, B. M. Ve Burnaz, S.
(2021). Türkçede işlek bir metaforik neoloji
öbeği: X+kafası. *Dilbilim Dergisi - Journal of
Linguistics*, 36, 83-104.
<https://doi.org/10.26650/jol.2021.849022>

EXTENDED ABSTRACT

Metaphor discharges a significant function when a neology is processed. This study intended to interpret the Turkish neologism *x+kafası* and evaluate the metaphorical value of this structure.

Expressions are sometimes produced instantaneously in societies, and sometimes, they become widespread within the language community in which they are generated. Such neologisms can be constructed as a single word or as a phrase (a bundle). The present study focuses on coinages established using the *x+kafası* structure. Phrases such as *American dream* and *youth dream* can be cited as examples similar to this structure.

These structures were conceptualized and studied for the first time in Turkish as “phraseical neology” (Emecan, 1998, p. 42). Metaphorical neologisms are accepted as efforts by speakers to amplify the expressive power of language forms. They emerge in language usage as *ad hoc* (instantaneous) or *hapax* (disposable) productions, as explained in the sections that follow. When the usage of such expressions becomes sustained, and they consolidate their place in a language, they become constructs that find widespread use within the language community and are added as lexical entries into dictionaries.

The appearance of the phrase *x+kafası* is frequently encountered in Turkish. This construct is analyzed in this study as a metaphorical neologism by examining the Turkish National Corpus and social media environments, separating such phrases from non-neologisms. The concepts neologism, metaphor, metaphorical neologism, and *hapax legomena* are defined, and their relations with each other are explained. The intelligibility of the *x+kafası* pattern in the language community is measured via a questionnaire administered to a total of 54 people.

1. Giriş

Yeni bir oluşumun konuşma topluluğuna yayılıp yayılmadığını ve muhtemelen dilde kalıcı hale gelip gelmediğini hangi faktörler belirler ve ne ölçüde etkiler? Belirli bir esnada Türk diline giren pek çok sözcüğün bir kısmı neredeyse hiç fark edilmeden dile karışırken bu sözcüklerden bazıları ise unutulup ansızın kaybolana kadar halk arasında büyük bir popülerlik elde eder. Bu sözcüklere yeni söz ya da neolojizm denmektedir. Makalenin “Metaforik Neolojizm” başlıklı ikinci kısmında detaylı biçimde ele alınan kavram en basit tanımıyla yeni sözcük demektir. Dolayısıyla sözlüksel bir zenginlik kaynağı olan neolojizmler hem eş zamanlı hem art zamanlı bakış açısına göre dil kullanımının ve gelişiminin asıl unsurlarıdır. Sözlük yazarları, dil kurumları ve dilbilimcilerin ortak ilgi alanı olmasına rağmen neolojizmler her bir alanda farklı teorik kuramlarla incelenirler. Sözlük bilimciler yeni sözlerden hangilerinin sözlüklere dâhil edileceğine karar vermek için kendi alanlarının ölçütleriyle sözcükleri incelerken dilbilimciler yeni sözcükleri takip etmenin yanı sıra, dilsel davranışlar, biçim ve anlam tanımı ve diğer dilbilimsel fenomenlerle olan ilişkiler ile ilgilenirler. Crystal “hangi neolojizmlerin kalacağını ve hangilerinin gideceğini söylemenin hiçbir yolu olmadığını” savunmaktadır (1995, s. 132). Günlük etkileşimlerde bir iletişim aracı olarak dilin önemi göz önünde alındığında yeni sözlere duyulan ihtiyaç gerektiği gibi sürekli ortaya çıkar (Aitchison, 1991, s. 118). Bu ihtiyaç en açık biçimde topluma yeni nesnelere veya kavramlar eklendiğinde ya da bunlar değiştiğinde ve asıl isimleri yetersiz kaldığında ortaya çıkmaktadır (Aitchison, 1991, s. 118). Dil topluluğunun hissettiği neolojizm üretme ihtiyacı sıklıkla dilde olan örneğin sözlüksel bir boşluğu doldurmak gibi anlamsal ihtiyaçla iç içe geçmekle birlikte yeni sözlerin toplumda kullanılmaya başlanmasının tek güdülenme sebebi sadece yeni olguları isimlendirme arzu değil yazınsal, biçimsel kaygılar, kendini daha iyi ifade edebilme, kısa ve özlü konuşma isteği de bu süreçte rol oynamaktadır. Tahiroğlu, Akalın ve Özkan (2014, s. 2) “yeni sözlerin günümüz internet ortamında yaşanan dinamik metin süreçleriyle ilişkisinin belirlenmesi ve toplumun hangi kavramları benimsediği dil sosyolojisi açısından son derece önemlidir” demektedir.

Toplumda bazen anlık olarak üretilen, bezen de üretildiği dil topluluğunda yaygınlaşarak kullanımda tutunan ifadeler tek bir sözcükten oluşabildiği gibi bir öbek de olabiliyor. Araştırma bu öbeklerden “X+kafası” yapısında kurulan neolojizmlere odaklanmaktadır. Bu yapıya benzer olarak “Amerikan rüyası, gençlik rüyası, vb.” ifadeleri gösterebilir. Bu yapılar Türkçede ilk defa “deyişsel neoloji” (Emecan, 1998, s. 42) olarak kavramlaştırılmış ve üzerinde çalışılmıştır. Konuşurun dildeki biçimlerin anlatım gücünü artırma çabası olarak kabul edilen metaforik neolojizmler ileriki bölümlerde açıklanacağı üzere “ad hoc” yani anlık ya da “hapax” yani tek kullanımlık üretim olarak dil kullanımında ortaya çıkmaktadır. Bu ifadeler kullanımda tutunduğu, dilde yerini sağlamlaştırdığı zaman sözlüklere bile girebilecek kadar yaygın kullanıma sahip birer yapı olacaktır. Bu çerçevede Türkçede sık sık karşılaşılan “X + kafası” söz öbeğinin metaforik neolojizm olarak görünüşleri Türkçe Ulusal Derlemi ve sosyal medya ortamları incelenerek neolojizm olmayan kullanımlardan ayrıştırılarak saptanmıştır.

Bu amaçla neolojizm, metafor, metaforik neolojizm, hapax legomena, kavramları ve birbiriyle olan ilişkileri açıklanmıştır. Dil topluluğunda X+kafası kalıbının anlaşılabilirliği ise toplam 54 kişi üzerinde uygulanan bir anket ile ölçülmüştür.

2. Metaforik Neolojizm

“Metaforik neolojizm” terimi Türkçe alanyazında çeşitli şekillerde ifade edilebilmektedir. “Neology” sözcüğü İngilizceye Fransızcadan geçmiştir. Clauzure, terimin aydınlanma çağı olarak nitelendirilen 18. yüzyılda Fransızcadan (Clauzure, 2003, s. 208) alıntılındığını aktarmaktadır. Yani aslen Fransızca olarak ortaya çıkan terim, Türkçeye geldiğinde bu bölümde belirtildiği üzere pek çok farklı isim altında tanımlanmıştır. Aynı durum metafor terimi için de geçerlidir. Retorik alanında metafor olarak adlandırılan terim, tarihsel açıdan bakıldığında Türkçede aslen mecaz sözcüğünün karşılığı olsa da eğretileme, değişmece gibi isimlendirmelere de rastlanmaktadır. Araştırma boyunca neolojizm, yeni öge, yeni sözcük terimleri birbiriyle aynı anlama gelecek biçimde, aynı şekilde mecaz ve metafor terimleri de aralarında fark gözetmeksizin kullanılmıştır. Bunun yanı sıra farklı kaynaklarda geçen deyimisel, deyişsel sözcükleri de metaforik ve mecazi sözcükleriyle bir tutulmuştur.

İngilizcede “neologism” olarak adlandırılan kavram, Türkçede güncel olarak “yeni öge” terimiyle karşılanmıştır. Yeni öge, *Dilbilim Sözlüğü*nde biçimbilim alanına ait bir terim olarak “dildeki türetme kurallarına uygun olarak yaratılmış olan yeni birimlerin adı. Yeni olma, ya dilde o güne değin bulunmayan bir göstergenin ortaya çıkışını (dizimsel yeni öge) ya da eski bir gösterenle yeni anlamı (anlamsal yeni öge) birleştirmeyi içerir; örn. çevreci, vergi iadesi, kamu ortaklığı Türkçe’de 1980 sonrasında kullanılmaya başlanan yeni öğelerdendir” (İmer, Kocaman, & Özsoy, 2011, s. 270) şeklinde tanımlanmıştır. Aynı terim Vardar’ın *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*’nde “yeni oluşturulmuş ya da bir süre unutulduktan sonra yeniden kullanılmaya başlanmış, bir başka dilden ya da bir ağızdan yeni alınmış anlamlı birimlerle yeni bir anlam edinmiş, aynı türden birimlere verilen ad. Türevlerle bileşik yapımlar yeni sözcüklerin en sık rastlanan türleridir. Sözdizimsel düzlem gibi sözlüksel düzlem de özdönüşüm kuralları olan üretici bir düzenek içerir. Üretim süreci kimi durumlarda kurallara uyar, kimi durumlardaysa kuralları değiştirerek yeni kurallar yaratır” (Vardar, 2002, s. 223) açıklaması yeni sözcük madde başının yanında yer almaktadır. *A Glossary of Corpus Linguistics*’te neolojizmler, “yeni bir kelimeye ya da hali hazırda mevcut bir kelimeye (söz öbeğine) yeni bir anlam verilmesi. Neolojizmler genellikle buluş ya da yeni fikirleri adlandırmak için kullanılırlar. Derlem tabanlı yaklaşımlar özellikle neolojizmleri tanımlamada oldukça faydalıdır. Örneğin, Renouf (1993) yeni kelime biçimlerini ve bilindik kelimelerin bulunduğu yeni bağlamları ayıklayan teknikler kullanarak 2.5 milyon kelime içeren *Times Gazetesi* derlemine çözümleyerek 5374 neolojizm bulmuştur” (Baker, Hardie, & McEnery, 2006, s. 121) olarak tanımlanmaktadır. Her iki alan yazında da yeni ögenin tek bir birim olabileceği gibi bir öbek olabileceği de kabul görmektedir. Şafak (2018, s. 8-9) anlam daralması, anlam genişlemesi, anlam kayması ve

çokanlamlılık gibi olguların neolojizm kapsamına girmediğini belirtmektedir. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı'nın *Tez Merkezi*'nde (YÖK, 2020) "neologism" sözcüğü ili alakalı toplam 32 kayıt bulunmakla beraber bunların tümü dil ve dilbilim ile alakalı olmamaktadır. Bu kaynaklar içinden Emecan (1994), Şahin (2015) ve Akata (2016) mevcut çalışmayla benzer bir biçimde neolojizm konusundan faydalanan çalışmalar olmaktadır.

Metaforlar her dilde söylem, biliş, tarih, toplum ve kültür araştırmalarında konu alınan önemli kavramlardır. Metafor konusunda *Dilbilim Sözlüğünde* bir kayıt bulunmamaktadır. Bu sözcük aslında günümüzde doğrudan metafor olarak kullanılsa da klasik belagat tarihimizde yeri olan önemli bir terim olarak "mecaz" adı altında karşımıza çıkmaktadır. Orak'ın kitabında (2013, s. 125) mecazî anlam, "bir lafz, ma'nâ-yı mâ-vuz' ialehin gayrında istimal olunmasıdır". Vardar, metafor sözcüğünü *Dilbilim Terimleri Sözlüğünde* eğretilime olarak madde başı yapmış ve (2002, s. 89-90) "düzdeğişmeceye karşıt olarak, dizisel bağıntılar düzleminde, ortak anlam birimcikler kapsadıklarından aralarında eşdeğerlik ilişkisi kurulan anlamlı öğelerden birini öbürü yerine ve karşılaştırma yapılmasını sağlayan sözcükleri (örn. gibi) kaldırarak kullanma sonucu oluşan değişmece. Örneğin "yaşamın ilkbaharı" sözünde, gençlik çağını belirten ilkbahar eğretilime ürünüdür" diye tanımlamıştır. "Mecaz, bir kelimenin kendi gerçek (temel) anlamı dışında, başka bir anlam için kullanılmasıdır. Mecazda kelime ile o kelimenin gösterdiği anlam arasındaki ilişki hakikatin dışındadır. Bir kelimenin hakiki (gerçek/temel) anlamı değil de mecaz anlamının kastedilmesi için bu iki anlam arasında bir ilişki bulunması lazımdır. Kelimenin hakiki anlamının anlaşılmasına karine-i mânia adı verilen akla dayalı (akli) bir engel vardır." (Saraç, 2009, s. 108). Mecazların dil ve zihin araştırmalarında oynadığı önemli rolü vurgulayan Pinker, "düşüncelerimiz ile dilimiz arasındaki uyumsuzluk yüzünden hayal kırıklığına uğradığımızda bu işten vazgeçmez, yenilip sinmeyiz, bunun yerine başka bir dile geçeriz. Yeni terimler uydurur (neolojizmler) (kuark, klon, mem, derin miman), argo icat eder (internette sörf yapmak, çöp e-posta, hayvanlaşmak, deli doktoru, haşlamak), başka dillerden faydalı kelimeler alır (Uoie de vivre, schleimel, angst, machismo) ya da yeni metaforlar yaratırız (zamanı boşa harcamak, kabına sığmamak, sınırları alt üst etmek)" demiş ve aslında "Dilsel Görecelik" veya diğer ismiyle *Sapir-Whorf hipotezinin* (Whorf, 1956) ana fikri olan "dilde var olmayan düşüncede var olamaz" görüşünün geçerliliğini yitirdiğini ortaya koymuştur. Lakoff ve Johnson (Lakoff & Johnson, 1980) metaforlar üzerine yazdıkları kitapta bunların sadece belâgat anlayışımızdaki gibi edebi söz sanatları değil aynı zamanda düşüncenin gözlemlenebildiği en temel alan olduğunu savunmuşlardır. Günlük deneyime dayanan metaforlar soyut kavramları anlamak için kullanılmaktadır. Örneğin "en kötüsünü atlattık, kötü günler arkamızda kaldı, Perşembe cumadan önce gelir" gibi tümcelerden zaman olgusunun sıklıkla uzamsal terimlerle anlaşıldığı gözlemlenmektedir.

Metaforik neolojizm terimi Türkçe alan yazında sadece (Tutar, 2018) kaynağında kullanılmaktadır. Bunun yanı sıra Emecan Türkçede "deyişsel neoloji" (Emecan, 1998, s. 42) olarak adlandırılan kavramı açıklamaktadır. Buna göre deyişsel neoloji, konuşurun dildeki

biçimlerin anlatım gücünü artırma çabasıdır. Bölümün en başında belirtildiği üzere bu konuda Türkçe alan yazında farklı terim karşılıkları bulunmaktadır ve araştırmacıların referans aldığı kaynağa göre kullanılmaktadır.

3. Hapax Legomena Ulamı

Bir önceki bölümde ...+kafası söz öbeğinin metaforik kullanımlarının özellikleri Türkçe alan yazında verilen tanımlar üzerinden gösterilmiştir. Bu konuda incelenen örnekler geçmeden önce hapax legomena terimine değinmek gerekmektedir. Bu terim daha çok tarihsel dilbilim ya da Türkoloji araştırmalarında yazılı metinlerde tek bir defa kullanıldığı ve başka bir yerde bir görünümü daha olmayan sözcükleri tanımlamada kullanılmaktadır. Bu terimin ne Dilbilim Sözlüğünde ne de Dilbilim Terimleri Sözlüğünde tanımı vardır. Collins İngilizce sözlükte hapax madde başının tanımı isim kategorisinde belirli bir yazarın çalışmasında ya da metinde yalnızca bir kez görünen sözcük (Collins Online Dictionary: Definitions, 2020) olarak tanımlanmaktadır. İlginç bir şekilde Türkçede olduğu gibi İngilizcede de hapax terimi başka terimlerle birlikte gösterilmektedir. Yine Collins sözlüğünde hapax terimiyle alakalı diğer madde başlarından hapax legomenona bakıldığında bunun “nonce word” terimi için kullanılan başka bir terim olduğu saptanmaktadır. Buna göre nonce word “tek bir vesileyle ortaya çıkan bir kelime” olarak tanımlanmaktadır. Kamm yeni sözcüklerin nonce words ve neolojizmler olarak bölünebileceklerini, “nonce word”ün kısa süreli bir kolaylık olarak icat edildiğini söylemektedir. Ona göre Edward Lear’ın runcible sözcüğü bir nonce word olmaktadır, stagflasyon (stagflation) sözcüğü 1970’lerde yapılan ekonomi tartışmalarında güçsüz gelişme ve yüksek enflasyon olgusunu karşılamak için üretilen bir neologizm olmaktadır (Kamm, 2015, s. 145). Yani nonce word ya da hapaxın kullanım alanı genişlediğinde neolojizm olmaktadır. Şafak (2018, s. 27-28) tek kullanımlık yeni sözcüklerle alakalı iki ihtimal olduğunu, bunlardan birincisinde icat edilen bir sözcüğün sırasıyla önce hapax, sonra neolojizm, ortak kullanım, ortak kullanımdan çıkış, eski yapısal şekline dönüş ve son olarak da kelimenin kaybolması aşamalarından geçtiğini, ikinci ihtimalde de hapax, neolojizm, yeni sözcüğün sözcüksel (leksikal) açıdan uyumlaşması, tematik sözlüklere giriş, genel sözlüklere giriş gibi aşamalardan geçerek kalıcı hale geldiklerini ve sözlük dağarcığında yer aldıklarını belirtmektedir. Buna örnek olarak “leğenboard” sözcüğü gösterilmektedir. Bir habere dikkat çekmek için icat edilen sözcük zamanla diğer medyalarda kullanılarak ortak kullanıma girmiş fakat zamanla tekrar unutulmuştur. Köseoğlu’nun bu duruma karşı yaklaşımı “Belli bir durum karşısında o anda, hemen ve tesadüfi olarak oluşturulan, diğer adıyla “ad-hoc” yapımlardır. ... Geleneksel yapımlar gibi dilin tüm kullanıcıları tarafından bilinen ve kullanılan yapımlar değildir” (2010, s. 14) şeklindedir. Yani bir ifade bir metinde (sözlü/yazılı) anlık olarak üretilmiş ve anlamı genel olarak bağlamda anlaşılıyorsa “ad-hoc” yani anlık oluşumdur. İleriki bölümlerde X+kafası yapısıyla ilgili olarak hem hapax hem de neolojizm örneklerine yer verilmiştir. Belki bu örneklerden bazıları ileride sözlüklere girecek kadar güçlü neolojizmler olacaktır.

4. “X + kafası” söz öbeğinin metaforik neolojizm olarak görünümü

X + kafası yapısı Türkçede bir tamlama biçimidir. Bu yapıda ilk söz ek almamış bir isim, ikinci söz –sİ iyelik biçimciği almıştır ve böylece geleneksel Türkçe dilbilgisinde belirtisiz isim tamlaması olarak nitelenen yapıyı oluşturmuşlardır. *Türkçe Ulusal Derleminde* (TUD- TNCv3) (Aksan & ve diğer, 2012) “kafası” sözcüğü standart yazılı ve sözlü sorgulamada tarandığında 667 metinde 5445 toplam sayı ile derlenmektedir. Bu sonuçlar -1/1 olarak eşdizimlilik sonuçlarına dönüştürüldüğünde isim+kafası yapısında ilk beşe giren deyişsel kullanım tümce görünümü de ekli olarak Tablo 1’de listelenmiştir. Bu yapıdan en sık gözlemlenen eşdizimliliğe sahip olduğu ortaya çıkan “Türk kafası” ifadesinin Türkçe Ulusal Derlemin sorgusunun tümce görünümünde sadece zihniyete bir gönderme yaptığı saptansa da Hıncal Uluç bu ifadenin tarihi ve deyimsel anlamını kendi köşesinde,

“İspanyollar için Türk Kafası “Şamar oğlanı” demektir, mesela.. İngilizler ise “Türk Kafası”nı göz önünde kullanan millettir. Londra ve Manchester gibi büyük şehirlerde dolaşırsanız, bine yakın “Türk Kafası” tabelası görürsünüz, barların kapısında... Haçlı Seferleri’nden elinde bir Türk kellesi ile dönen herkese, İngiliz devleti bir bar açma ruhsatı armağan etmişti, o zaman.. Haçlı seferlerinin çoğunu daha Kudüs’e varmadan önleyenler, Anadolu’daki Türkler olduğu için, Türk kellesi getiren ödüllendiriliyordu, yani..” (Uluç, 2019) olarak açıklamaktadır.

Tablo 1: TUD’de İsim + Kafası Yapısında Gözlenen Eşdizimlilik Değeri En Yüksek Olan İlk Beş İfade

Sözcük	Yazılı-sözlü metinlerdeki toplam sayı	Gözlenen eşdizimlilik değeri	Künye	Tümce görünümü
Türk	43390	4	W-XI45E1C-5070-1	Bizim Türk kafası bunu “En moda kıyafetlerimizi giyip İstinye Park’da dolaşyoruz.” olarak anlamasına şaşardım desem yalan olur.
			W-RD03A0A-0200-3	“Ah, bu kafa, bu Türk kafası! ..” demekle iktifa etmişti.
			W-RA16B4A-0104-4	İşte bu Türk kafası , Zelha.
			W-KE05E1B-3299-2	Yani ‘ Türk Kafası ’.
batı	10662	3	W-TI45F1D-4682-2	Baigent’in ulaştığı deliller doğrultusunda, krallık içinde krallık yaşatan bir grubun ince ve kişisel amaç güden tasarıları ve hatırı sayılır nüfuzuyla tüm Hristiyan dünyasını kışkırttığı fikrinin bu kadar önemli bir tarihsel olayı sosyo-ekonomik analizlerle açıklamaya çalışan Batı kafası için bir hayli yıpratıcı olduğunu da belirtmek gerek.

			W-UI45F1D-4705-3	Hele disorder (çok hatalı olarak bozukluk diye tercüme ediliyor; bâri düzensizlik denseydi) kelimesi tam Batı Kafası işidir; yâni bir (pro-faşizan) düzen (order) var, dışına çıktın mı da düzen-dışı (disordered) oluyorsun! Mecbursan (obligation) da, zaruri misin (necessity)? Bence hayır.
			W-IE39E1B-2837-1	İşte o zaman Gürsel tarihi sözünü söyledi: " Batı kafası ile otomobil yaptık.
Avrupa	18844	3	W-DA16B3A-2667-1	* Avrupa Kafası (1946),
			S-ADABIA-0264-1	Başkası sette olsa bilmem ne olsa porno bile çeksek ki benim asla öyle bi niyetim olamaz sevgilim varken, ama işte bu fazla oluyo, hani, hiç beklemediğimiz Buzda Dans'ta ki partnerim Julia-culya bile, hani alman,rus- hani Avrupa kafası filan dedik ama son dört ayda bildiğiniz kadırgalıya bağladı yani.
			W-SE39C0A-0220-2	Daha doğrusu 18'inci asırdan beri hem Rusya halkı hem Balkan halkları "Avrupa medeniyeti", " Avrupa kafası " deyimlerini en çok telaffuz eden toplumlardır ama bilhassa Balkan halkları bu vadide çok yol almış sayılmazlar.
Matematik	2422	3	W-HA16B3A-0781-1	Canım bende matematik kafası yokmuş ama, başka kafa varmış.
			W-OE09C2A-1533-2	Selanik'te başlayıp, Manastırda sürdürdüğü askeri okullar Ona, Batıyı öğrenebileceği bir dil, Fransızca ile, bilimi ve mesleğini uygulayabileceği bir matematik kafası kazandırdı.
			W-JI37C3A-0091-3	Kimi neşeli ve esprilidir; kiminde matematik kafası vardır.
sansür	427	3	W-CG22C3A-0622-1	Doğru üstüne pazarlıklar kurar sansür kafası .
			W-CG22C3A-0622-2	Bir sansür kafası yaratır.
			W-CG22C3A-0622-3	Bu sansür kafası ters yönde de işler.

Tablo 1'deki görünümle birden fazla ve farklı metinlerde görüldüğü için birer metaforik neolojizm olarak değerlendirilmektedir. Bu öbek yapının Ekşi Sözlük ve Onedio platformlarında rastlanan kullanımına göre X + kafasının genellikle iki ya da üç sözcükten oluştuğu belirlenmektedir. Ekşi sözlüğe benzer bir yapıda kurulan dio'nun beta sürümünde (Onedio, 2020) “sanal ortamda aşk olur mu?” başlığına yazılan “Manitacılık olur. Böyle ne sevgilin var ne de yalnızlık çekiyorsun kafası” (mercann, 2020) (bkz. resim 1) yorumunda görüldüğü üzere pek çok sözcükten oluşan ifadeler de konuşurlar tarafından oluşturulmaktadır. Bu kişiye özel kullanımlar sadece bir yerde bir kere kullanıldığı için neolojizm olma yolunda birer hapax olarak değerlendirilmektedir.

al Ortamda Aşk Olur Mu?

mercann • 1.5.2020 • 0:24

Manitacılık olur. Böyle ne sevgilin var ne de yalnızlık çekiyorsun kafası..

← Yanıtla ❤️ 2 🍷 0 ↗️

[Tüm yanıtları gör](#)

Resim 1. “...+kafası” kalıbında bir hapax öbeği örneği

Ekşi Sözlükte “Kafası” (Sözlük, 2006) sözcüğü tek başına arandığında kendisine ait bir kaydının (entry) var olduğu saptanmaktadır. Entryler platformun kullanıcıları tarafından oluşturulurlar ve bu başlıkların altına yine kullanıcılar tarafından yorumlar yazılır. #kafası kaydına ait iki sayfada 18 yorum bulunmaktadır. Resim 2’de ekşi sözlükte #kafası için yazılan ilk entry gösterilmektedir. Entry’i yazan kullanıcı bu terimin ortaya çıkmasını narkotik kültürüne bağlamaktadır. Kullanıcı ya da yazar burada sırasıyla “anne kafası, Hollywood kafası, sözlük kafası alkol kafası, narkotik kafası” örneklerini bu kalıba örnek göstermektedir.

kafası

şükela: tümü | bugün

1 2 »

"x kafası", "y kafası" olarak kullanılan ve kadıköy soundu ve dilinden türkçemize armağan güzel bir kalıp. bir önceki "x modu", "y modu"na yeni ve gelişkin bir alternatif.

örnek olarak şöyle kullanılır

- abi dün gece arkadaşta kaldım sabah cep telefonuna bir baktım. annem 30 cevapsız çağrı, 50 sms atmış. merak etmiş
- **anne kafası** işte

- çünkü film çok güzeldi de yine sonunda iyi niyetli mesaja bağladılar, herkes birbirini sevsine getirdiler.
- **hollywood kafası** abi.

- bir entry girdim hemen kötülemişler.
- **sözlük kafası** abi.

tahmin ediyorum narkotik kültürün bu terimin ortaya çıkmasında payı büyüktür. psikoaktif uyarıcıların kişilik ve düşünce yapısını değiştirmesinin farkına (ve farkındalığına) varan kişiler, kısa süreliğine içlerinde bambaşka dinamiklerle düşünen kişileri fark etmişler, bilinci duraklatan **alkol kafasının** aksine bu tecrübelerini hatırlayarak kendilerine "geri döndüklerinde" başka birisi gibi olmanın farkını da idrak etmişlerdir. dünyanın da kendi kafalarından ibaret olmadığı zımnî mesajını içeren bu kalıbın lüzumunu farketmiş olacaktıkları "kafası" kalıbı ve kullanımı ortaya çıkmış. narkotik kafası işte.

Resim 2. Ekşi Sözlük'te #kafası maddebaşına yazılan ilk tanım (otisabi, 2006)

Aynı entryde bu kalıpla birlikte çeşitli yazarların "Kadıköy soundu" kalıbını da kullandıkları gözlemlenmektedir ki bu da araştırılmaya değer bir yapı olmaktadır. Aynı şekilde moodu (modu), felsefesi, konsepti gibi öteki kelimelerin yerine geçen joker kelime olduğu, soru şeklinin "hangi kafalardasın sen, neyin kafasını yaşıyorsun" olduğu belirtilmektedir. 18 entryde yazarlarca verilen öteki örnekler tablo 2'de gösterilmektedir. Bu kalıpla alakalı sözcükler resim 3'te gösterilmektedir

Tablo 2: Ekşi Sözlükte Kafası Entrysine Yazılan Örnekler
ot kafası
şimdi bu işe yönetmen kafasıyla bakarsak...
burası da tasarım kafası
"işte insanlar eğlence kafasında burda, esas adam şurdan geliyor, işte selam melam kafası, utanmaz tavırlar bilmem ne, sigarasını yakıyor ama ... değil kafasında. anlatabildim mi?"
gençlerin dilinden anlıyoruz, onlar gibi konuşuyoruz kafası...
"tutmaz bu, biter biter..." derken televizyonda levent erden'in altında istanbul kafası yazdığını görmemle birlikte hakkındaki tüm umutlarımın suya düştüğü kalıp.

alakalı başlıklar

ağza kürekle vurma hissi uyandıran kelimeler

türkçede en kıl olunan ifade

dünya istanbul'dan nasıl yönetilirizi konuşuyor

cenk taner

türkiye'de en çok nefret edilen klişe sözler

Resim 3. Ekşi sözlükte kafası entrisiyle alakalı başlıklar

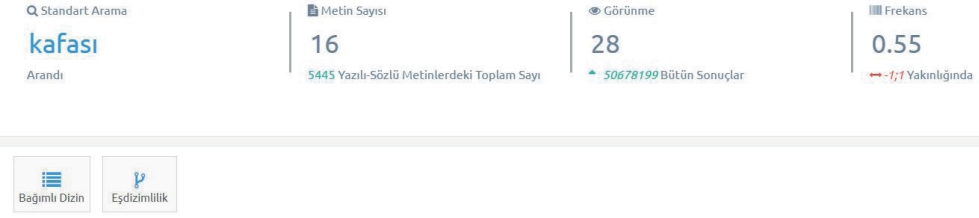

Resim 4. SpaceX'in İnsanlı Uzay Görevi başlığına (zeynebio, 2020) "Off bu astronot kafası asla anlayamayacağım bir kafa" yorumu yapılmıştır

Çevrimiçi sözlük yazarları X+kafası kalıbının reklam metni yazarları, narkotik kültürü ve Kadıköy ağzı gibi sebeplerden kaynaklandığını düşünmektedir. Türkçe Ulusal Derleminde zaman bakımından sorgulama yapılabilen en eski tarih 1989 yılı olmaktadır. Bu yazılımda "kafası" sözcüğünün yazılı ve sözlü standart sorgulamasında 1989 ve 1990 yıllarında hangi kalıplarda kullanıldığı Tablo 2'de gösterilmiştir. Bu sözcük toplam 16 metinde 28 kez görülmektedir. Bunlardan sadece altı görünüm araştırma konusu olan metaforik neolojizm kategorisine girmektedir. Dolayısıyla bu kalıbın işlek bir biçimde amaca ve verilmek istenilen mesaja göre değiştirilebilen, sanılandan daha eski bir kalıp olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 3: 1989 Ve 1990 Arası "Kafası" Sözcüğünün Yazılı Ve Sözlü Standart Sorgulamasındaki Görünümü	
Künye	Öbek
W-CG22C3A-0622-23	Sansür kafası yaratır.
W-CG22C3A-0622-22	Sansür kafası ters
W-CG22C3A-0622-21	Sansür kafası. Böyle
W-CA16B3A-1003-15	Ortaçağ kafası diye
W-CA16B3A-1003-14	Ortaçağ kafası
W-CA16B3A-1003-13	"Tanzimat Kafası" gerek

Yazılı ve Sözlü Sorgu

Filtreler

Yıllar : 1988:1990

Resim 5. 1989 ve 1990 arası “kafası” sözcüğünün yazılı ve sözlü standart sorgulamasının sonucu

X+kafası öbeğinin yaygın kullanımı genel internet ağındaki sözlük platformlarından görüldüğü üzere sosyal medya kullanıcıları arasında olumsuz düşüncelere yol açtığı gibi gazete yazarlarının da dikkatini çekmiştir. Bu durum Hürriyet Gazetesi yazarı Ahmet Hakan’ın bir köşe yazısında gündeme getirilmektedir. Hakan Nasrullah Kadı Camisi’yle ilgili “Hakkaniyetli Bir Yazı” başlıklı yazısı içinde “kafası da kafası” isimli bir alt başlık açmış ve “HER şeyin sonuna “kafası” getiren tipler var. Bu tiplerin konuşma tarzı aşağı yukarı şöyle bir şey: Abi şimdi dün akşam erken saatte gittik balıkçıya... Tam meze kafası... Sonra birden politik muhabbet açıldı. İçimizden biri AK Partili... Her şeyi savunuyor, üstelik provokatif... Tam Melih Gökçek kafası... Nasıl sıkıldım anlatamam. Eve gitmek istiyorum. Dizi izleyeceğim. Bendeki tam “Dark” kafası... Öbürlerindeki ise Lucca kafası... Böyle konuşanlara... Öyle bir kafa atmak istiyorum ki” (Hakan, 2020) demiştir.

Türkçe Ulusal Derleminde sorgulama yapılabilen en yakın tarih 2013 yılıdır. TUD’de “kafası” sözcüğünün yazılı ve sözlü sorgulamada 2012 ve 2013 yıllarında hangi kalıplarda kullanıldığı Tablo 4’te gösterilmiştir. Bu sözcük toplam 6 metinde 16 kez görülmektedir. Bunlardan sadece üçü metaforik neolojizm anlamında kullanılmıştır.

Tablo 4: 2012-2013 Yılları Arası “Kafası” Sözcüğünün Yazılı Ve Sözlü Standart Sorgulamasındaki Görünümü		
Künye	Öbek	Sözcük Geçiş Bilgileri
W-YI45F1C-5071-12	TRT kafası her	Can Bonomo'nun Eurovision şarkısının açıklandığı gece TRT stüdyolarına davetliydim. Şarkıyı stüdyoda canlı canlı dinledim. İnanılmaz bir atmosferdi. Can Bonomo o kadar heyecanlıydı ki anlatamam. TRT kafası her yerdeydi tabii ki. Protokolde İzzet Altınmeşe, Muazzez Ersoy, Belkıs Akkale gibi isimler diziliyken arkada lay lay göbek atan sosyal medya tayfası vardı. Şarkıyı sonradan
W-YI45F1D-4819-13	Sarhoş kafası işte	ciyuv öter mi diye merak ettik ama bir şey olmadı. Kocaman bir Guinness bardağım oldu böylece ama içi boş olarak ne işime yarayacak, orasını bilemedim. Sarhoş kafası işte deyip geçelim:)) Böylece sabahlara kadar mekân mekân gezerek şahane bir kutlama yapmıştım. Ama çok yoruldu, ben artık öyle tıklım tıklı yerlerde; bas bas müzik
W-YI45F1C-5071-11	2023 kafası yaşamak	Temah sahne şovunu da göstermeden geçmeyeyim dedim. Ulan günde 100 milyon dolar kazanıyon, yapabileceğin en iyi show orana burana demir bileklikler takıp Uzay Yolu 2023 kafası yaşamak mı? Ayrıca günden güne yakışıklılaşıyor mu bu bebe, yoksa ben mi fenalardayım Gecenin akıllarda kalan detayları ise: Taylor Swift'in sırt dekoltesindeki dev fermuar, Hayden

5. Toplumda X+kafası kalıbının anlaşılabilirliği

Araştırma boyunca x+kafası öbeğinin farklı görünümleri incelenmiştir. Bu öbeğin olumlu ve olumsuz olguları tarif etmek için kullanıldığı saptanmıştır. Yani, “kafası” sözcüğü her duyguya uyan, anlambilimsel açıdan hep iyi ya da hep kötü çağrışımlar içermeyen bir sözcük olmaktadır. Bu öbek hakkında daha fazla bilgi ortaya çıkarmak amacıyla bir anket düzenlenmiştir.

Bu ankette 54 Türkçe konuşuruna x+kafası yapısından örneklerle verilip fikirleri alınmıştır. Ankette sırasıyla aşağıdaki sorular sorulmuştur:

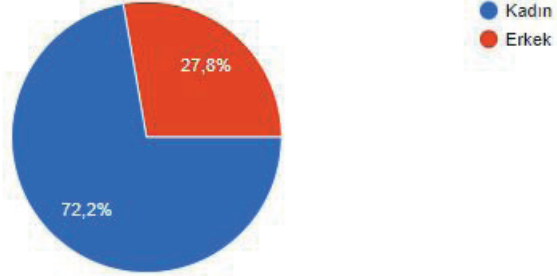
1. Cinsiyetin nedir? (Kadın/Erkek)
2. Hangi yaş aralığındasın? (18-24, 25-34, 35-44, 45-64, 65+)
3. Sosyal medya platformlarını kullanıyor musun? (Evet/Hayır)
4. Aşağıdaki söz ile alakalı (- anne kafası işte) aklıma ilk gelen şey nedir? Bu söz sence neye karşılık olarak söylenmiştir? Herhangi bir fikrin yok ise bilmiyorum yaz. (uzun metin yanıtı)
5. Aşağıda bir önceki sözün hangi bağlamda kullanıldığı gösterilmektedir. “Anne kafası” sözüyle ilgili cevabın bu bağlama benziyor mu? Önceki soruda bilmiyorum yazdıysan şimdi verilen bağlam hakkında ne düşünüyorsun? (- abi dün gece arkadaşta kaldım sabah cep telefonuna bir baktım. Annem 30 cevapsız çağrı, 50 sms atmış. Merak etmiş – anne kafası işte). (uzun metin yanıtı)
6. Sence “matematik kafası” sözü aşağıdaki tümcelerden hangisinde kullanılamaz?
 - a) -Canım bende matematik kafası yokmuş ama başka kafa varmış.
 - b) -Askeri okullar ona mesleğini uygulayabileceği bir matematik kafası kazandırdı.
 - c) -Kimi neşeli ve esprilidir; kiminde matematik kafası vardır.
 - d) -Matematik kafası bunu “En moda kıyafetlerimizi giyip dolaşıyoruz.” olarak anlar.
7. Önceki sorularda örneklendirilen “...+kafası” söz öbeğine benzer ifadelerle daha önce karşılaştın mı? Bunları yazar mısın? Daha önce karşılaşmadıysan “bilmiyorum” yaz. (uzun metin yanıtı)

Anket ile elde edilen verilerin ilk çözümlemesine göre

- Sorulara 54 katılımcı yanıt vermiştir
- Bu gurubun %72.2’si kadın, %27.8’i erkektir.

Cinsiyetin nedir?

54 yanıt

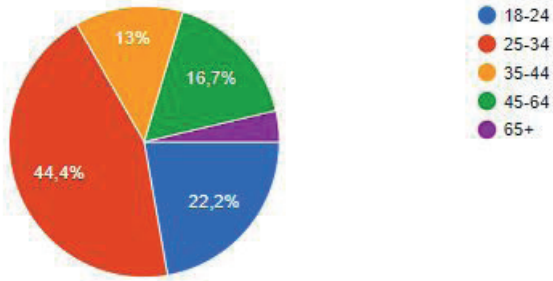

Resim 6. Ankette sorulan birinci sorunun yanıtlarının istatistik görünümü

- Yaş aralığı göz önünde bulundurulduğunda
 - o 18-24 yaş arası % 22.2,
 - o 25-34 yaş arası % 44.4,
 - o 35-44 yaş arası % 13
 - o 45-64 yaş arası % 16.7
 - o 65 yaş üstü % 3.7 olmaktadır.

Hangi yaş aralığındasın?

54 yanıt

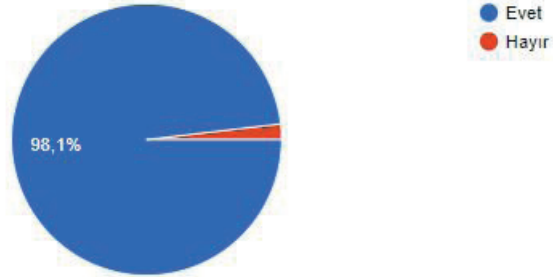

Resim 7. Ankette sorulan ikinci sorunun yanıtlarının istatistik görünümü

- Katılımcıların % 98.1'i sosyal medya platformlarını kullanmakta. % 1.9'u kullanmamaktadır.

Sosyal medya platformlarını kullanıyor musun?

54 yanıt

Resim 8. Ankette sorulan üçüncü sorunun yanıtlarının istatistik görünümü

Tablo 5: Ankette Sorulan Dördüncü Ve Beşinci Soruların Anonimleştirilmiş Uzun Metin Yanıtları	
4. soru cevapları (anonimleştirilmiş)	5. soru cevapları (anonimleştirilmiş)
Bilmiyorum	Benziyor
Korumacı	Benziyor.
Bilmiyorum	Evet benziyor
Çocuğun başına bir şey gelmesinden çok tedirgin olan bir kişiye söylenmiş olabilir.	Benziyor
Tüm gün çocuk uyusun diye bekleyip uyuyunca özleyen insana denebilir.	Evet
Eski kafa, evhamlı düşünce	Evet benziyor
Annelerin ortak özelliklerini yansıtan bir söylem	Evet
Anne tutuculuğu	Benziyor anne tutuculuğu buna eş değer
Her şeyin önce kötü yönünü düşünen	Evet, aynen
Annelerin genel olarak ortak zihniyet ve düşünce yapısından bahsetmektedir. Çok şüpheli olmak bunlardan biri olabilir	Benziyor. Sürekli şüpheli ve düşünceli olması. Merak etmesi.
Erkenden yat	Merak. Evet
Koruma refleksi	Koruma arzusu ve kaygı
Gelenekçi söylemler. Aşırı evham endişe korku karşısında ve herhangi bir olay karşısında annelerimizin koruma içgüdüleriyle bazen abartılı bazen haklı tepkileri	Doğru düşünmüşüm. Sadece annenin yapacağı söyleyeceği bir şey karşılık deniyor.
Sadece annelerin düşüreceği bir şey söylenmiştir	Annelerin evlatlarına karşı hassasiyetlerinin evlatlar nezdinde karşılığı...
Anne eleştirisi	Benzemiyor
Şefkat	Pek benzemiyor
Bir annenin bakış açısıyla değerlendirme	Benzer

Çocuklarını aşırı koruma psikolojisindeki anne	Meraklanan bir anne
Koruyucu, denetleyici ve her yeni olasılıkta en kötü durumu düşünerek evladını korumak isteyen anne tasviri. Elbette ki bu koruma güdüsü, evham yapmaya da yol açabiliyor.	Neredeyse tamamen benziyor.
Eski usul	Anneler hakkında genelleme
Aşırı düşünmek	Cevabım benziyor.
Nereye bu saatte?	Her kızın anne olduktan sonraki değişimi
Her şeyin iyisini düşünmesi ve sürekli merak etmesi.	Anne kafası
Annelerin düşünme tarzı. Onlara dair şeyler.	Aklı bende kalmıştır
Her konuda karışma	Dolaylı yoldan bağlantılı
Anne tacizine	Birebir aynı
Kendi yaşadıklarını yaşayacağımızı düşünüyor	Bu açıklama önce ki soru cevabımı kapsıyor
Merhametli olmasına	Bağlama benzemiyor, aynıdır.
Çocuk annesinin beğenmediği düşüncesi için söylemiştir	Doğru
Annenin sürekli evlatlarını düşündüğünü	Evet benziyor
Korumacı	Anne genellikle fazla düşünüyor
Çocuğu için fazla evhamlı olmak	Evet
Sokakta geç saatlere kadar durma	Annenin çocuğunu merak etmesi anlatılmış.
Koruyucu	Bu cümle içinde bu “anne kafası” kullanılmaz ki. Ahlaki açıdan hiç kullanılmaz, onu demiyor. Lisanımız açısından kullanılmaz. Bir önceki cevabımdan daha yumuşak bir cevap verebilirim. Yani yukarıda tek başına daha sert bu ifade, burada ise ondan daha yumuşak.
Bilen -karışan Annelik duygusu	Farklı düşünceler olduğu için benziyor
Annelerin davranış ve fikirleri kendisiyle uyuşmayan gençlerin kullandığı ifade.	Hemen hemen
Sadece annelerin anlayabilmesi	Bu da diğer yaygın bir durum
Annemin siyah saçı ilk aklıma geldi	İçtenlik
Merak etme, sahiplenme	Ana yüreği
Annelerin klasik düşüncesi	
Annenin düşüncesini mecazen anlatmıştır.	
İtici bir ifade. Anne zihniyetine atfedilen bir “beğenmeme” ifadesidir fakat daha önce (elhamdülillah) kullanmadığım ve karşılaşmadığım için beni çirkin bir şeyle karşı karşıdaki tavra soktu.	
Fikir uyuşmazlığı	
Bir konuda annenin düşüncesinin çocuklarından farklı olduğu zaman çocukların kullandığı sözdür	
Annelerin klişeleşmiş sözleri	
Ergenlerin düşüncesini anlayamamaları	

Kendi doğrularını dayatma	
Tedbir	
Duygusal içten gelen duygular	
Bilmiyorum	
Korumacı ve eski kafa	

Katılımcılara sorulan altıncı soruda “matematik kafası” öbeği TUD’nde saptanan görünümüleri ile bir bağlam sunularak gösterilmesine rağmen, cevapların hepsine uymaktadır. Buna rağmen katılımcıların büyük çoğunluğu derlemede başka bir ifadenin tümce görünümü olan cevap seçebilmiştir. Örneğin “ikoncan kafası”nı anlamayan bir “matematik kafası” da en moda kıyafetlerini giyip dolaşan bir gurubu yanlış anlayabilecektir.

Sence "matematik kafası" sözü aşağıdaki tümcelerden hangisinde kullanılamaz?

54 yanıt

Resim 9. Ankette sorulan altıncı sorunun yanıtlarının istatistik görünümü

Katılımcılara sorulan en son soru bu ifadeler hakkında daha önceden sahip olunan ortak bilgiyi ölçmeye yöneliktir. Buna göre katılımcıların belleğinde daha önceden var olan “X+kafası” ifadeleri Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6: Ankette Sorulan Yedinci Sorunun Yanıtlarının Anonimleştirilmiş Uzun Metin Görünümü	
Alkol kafası, öğrenci kafası	Evet karşılaştım. Kardeşim çok rahat bir insandır. Onun hakkında konuşurken aman Berkcan kafası o kadar olmaz dediğim olur.
Öğrenci kafası, mühendis kafası aklıma gelen örnekler.	Duydum ama hangi kelimeyle olduğunu hatırlamıyorum.
Neyin kafası	Evet. Matematik kafasına sahibim diyen çok insan vardır
Çocuk kafası, ergen kafası, öğrenci kafası	Memur kafası, öğrenci kafası
Öğretmen kafası, esnaf kafası, ticaret kafası, sözel kafası, sayısal kafası, doktor kafası, müdür kafası, memur kafası, ÖĞRENCİ İŞLERİ KAFASI 😊	Sözselci kafası, Karadeniz kafası

Kadın kafası. Erkek kafası. Öğretmen kafası. Öğrenci kafası.	Baba kafası, sporcu kafası, gibi
Daha çok sözelci kafası, öğrenci kafası ifadeleri ile karşılaştım. Kimi zaman bakış açısını gösterirken kimi zaman eleştiri ifade eden bir ifade...	Karşılaşmadım
Öğrenci kafası	Anneler koruyup kollayıp merak ettiği için çocuklar daha rahat davranır oluşan düşünce ayrılıklarında ise anne kafası sözü ortaya çıkar
Esnaf kafası, ticaret kafası, sözel kafası	Ergen kafası
Çocuk kafası Yaz kafası Cahil kafası	Köylü kafası, öğretmen kafası, erkek kafası
Evet	Alkol kafası, gezgin kafası, tatil kafası
At kafası. Alkol kafası. Dans kafası. Ergen kafası.	Bilmiyorum. Karşılaşmadım
Karşılaştım.	Bu neyin kafası, girişimci kafası
Bu neyin kafası, girişimci kafası,	Malt kafası
Ergen kafası, alkol kafası, patron kafası	Erkek kafası, kadın kafası
At kafası Yaşlı kafası Çocuk kafası	Bu neyin kafası? Gençlik kafası
Evet, karşılaştım ancak pek sık kullandığım terimler değil.	

Yukarıdaki tabloya göre katılımcıların en çok karşılaştığı yapı yedi kere cevaplara eklenen “öğrenci kafası” öbeğidir.(bkz. Tablo 7) bunu beş adet ile “bu neyin kafası/neynin kafası” ve “sözel/sözelci kafası”, dört adet “öğretmen kafası”, “ergen kafası”, “alkol kafası”, üç adet “erkek kafası”, “çocuk kafası”, iki adet “gençlik kafası”, “esnaf kafası”, “memur kafası”, “ticaret kafası”, “at kafası”, “girişimci kafası”, “kadın kafası” ifadeleri takip etmektedir. Diğer öbekler bir kere örnek gösterilmiştir. Farklı katılımcılar tarafından verilen örnekler arasında sıklıkla rastlanılan öbekler en sık rastlanılan neolojizm örnekleri olmaktadır.

Örnek verilme sayısı	Öbek yapı	Örnek verilme sayısı	Öbek yapı
7	Öğrenci kafası	1	Yaz kafası
5	Bu neyin kafası/neynin kafası	1	Cahil kafası
5	Sözel/sözelci kafası	1	Dans kafası
4	Öğretmen kafası	1	Patron kafası
4	Ergen kafası	1	Yaşlı kafası
4	Alkol kafası	1	Malt kafası
3	Erkek kafası	1	Berkcan kafası

3	Çocuk kafası	1	Matematik kafası
2	Gençlik kafası	1	Karadeniz kafası
2	Esnaf kafası	1	Baba kafası
2	Memur kafası	1	Sporcu kafası
2	Ticaret kafası	1	Anne kafası
2	At kafası	1	Köylü kafası
2	Girişimci kafası	1	Gezgin kafası
2	Kadın kafası	1	Tatil kafası
1	Sayısal kafası	1	Mühendis kafası
1	Doktor kafası	1	Öğrenci işleri kafası
1	Müdür kafası		

Bu anket ile birlikte 54 katılımcıdan “x+kafası” yapısında toplam 69 örnek dönüt olarak elde edilmiştir. Öğrenci, sözelci, öğretmen, ergen ve alkol sözcükleri ile kurulan öbek yapıların farklı yaş guruplarından ve kimliklerden insanların verdiği örnekler içinde bulunması bunların sıklıkla kullanıldıklarına işaret etmektedir. Dolayısıyla bunlar hapax aşamasını geçmiş birer deyişsel neolojizmdir.

Sonuç

Araştırmada “X+kafası” söz öbeği yapısı kullanım ve anlam bakımından incelenmiştir. İngilizce ve Türkçe alan yazında neolojizm kavramına dair bilgiler incelenmiş olup konuyla alakalı diğer dilbilim kavramları mevzu bahis öbeği tanımlamaları ve kapsamaları açısından değerlendirilmiştir.

“X+kafası” ifadesinin Türkçede 24 yıllık kullanım geçmişi Türkçe Ulusal Derlemi’nde incelendiğinde ilk olarak 1989 tarihine dair sorgulamada saptanan öbek öncelikle “sansür, ortaçağ, tanzimat” gibi somut ve herkesçe anlam alanı bilinen sözcüklerle kurulmaktayken 2013 tarihine dair sorgulamada “TRT, sarhoş, Uzay Yolu 2023” gibi anlamı sadece belirli bir söylem gurubu tarafından tahmin edilebilecek yani bir bağlam ve ortak yaşantı olmadan zor anlaşılabilir bir ifade şekline dönüşmüştür. Türkçe Ulusal Derlemi’nin sunduğu son tarihin 2013 olması sebebiyle Ekşi Sözlük ve Onedio gibi popüler sosyal medya platformlarında “kafası” sözcüğü ile kurulan metaforik ifadeler taranmıştır. Bu platformlarda x+kafası öbeğinin “Böyle ne sevgin var ne de yalnızlık çekiyorsun kafası” gibi oldukça uzun fakat tek kullanımlık yapılarda ortaya çıktığı saptanmıştır.

Görüldüğü üzere X+kafası öbeği oldukça Türkçede oldukça işlek bir metaforik neolojizm oluşturma biçimi haline gelmiştir. Örneğin “Bundaki de tam Hollywood kafası” ifadesi kullanıldığında konuşur, dinleyicinin zihninde bir çerçeve oluşturmakta yani metafor yaratmaktadır. Emecan’ın deyişsel neoloji kavramından yola çıkılarak x+kafası yapısını yansıtan kavrama metaforik neoloji terimi uygun bulunmuştur. Bu çerçevede ele alınan öbeğin önce bir deyiş

olarak kalıplaştığı ve günümüzde de konuşurların ürettiği sözlerde birer hapax olarak ortaya çıkıp kullanım alanı genişlediğinde birer neolojiye dönüştükleri saptanmıştır. “Öğrenci, sözelci, öğretmen, ergen ve alkol” sözcükleri ile kurulan öbek yapıların farklı yaş guruplarından ve kimliklerden insanların verdiği örnekler içinde bulunması bunların sıklıkla kullanıldıklarına işaret etmektedir. Dolayısıyla bunlar hapax aşamasını geçmiş birer metaforik neolojizmdir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The authors have no conflict of interest to declare.

Grant Support: The authors declared that this study has received no financial support.

Kaynakça/References

- Akata, H. Z. (2016). Genel Ağ (İnternet) Dili Kullanımında Yeni Ögeler. *Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi*. Ardahan: Ardahan Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aksan, Y., & diğer. (2012). Construction of the Turkish National Corpus (TNC). *In Proceedings of the Eight International Conference on Language Resources and Evaluation (LREC 2012)*. İstanbul. 06 25, 2020 tarihinde <http://www.lrec-conf.org/proceedings/lrec2012/papers.html> adresinden alındı
- Baker, P., Hardie, A., & McEnery, T. (2006). *A Glossary of Corpus Linguistics*. Edinburgh: Edinburgh University.
- Clazure, É. (2003). Le terme neologism dans le monde anglo-saxon: origine et évolution. J.-F. Sablayrolles içinde, *L'Innovation Lexicale* (s. 207-223). Paris: Honoré Champion Éditeur.
- Collins Online Dictionary: Definitions, T. a. (2020, 07 01). *Collins Online Dictionary: Definitions, Thesaurus and Translations*. 07 1, 2020 tarihinde Collins Online Dictionary | Definitions, Thesaurus and Translations: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/hapax> adresinden alındı
- Emecan, N. (1994). Türkçe'nin yeni öğelerinin incelenmesi -Bir sözlükçe denemesi- . *Yayımlanmış doktora tezi*. Ankara, Türkiye: Ankara Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Emecan, N. (1998). *1960'ın Günümüze Türkçe Bir Sözlük Denemesi*. İstanbul: Yapı Kredi.
- Hakan, A. (2020, Haziran 27). Nasrullah Kadı Camisi'yle İlgili Hakkaniyetli Bir Yazı. <https://www.hurriyet.com.tr>
- İmer, K., Kocaman, A., & Özsoy, S. A. (2011). *Dilbilim Sözlüğü*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi.
- Kamm, O. (2015). *Accidence Will Happen: The Non-Pedantic Guide to English Usage*. London: Weidenfeld & Nicolson.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). *Metaphors We Live By*. Chicago: University of Chicago.
- Mercann. (2020). dio yorumu: Sanal Ortamda Aşk Olur Mu? [Elektronik forum yorumu] . Erişim adresi <https://dio.onedio.com/dio/1010771?t=dio>
- Orak, K. Y. (2013). *Belâgat Geleneğimiz ve Belâgat-i Lisân-ı Osmânî*. İstanbul: Kitabevi.
- Otisabi. (2006, 14 Temmuz). Re: kafası [Elektronik forum yorumu]. Erişim adresi <https://eksizozluk.com/kafasi--946907>
- Saraç, M. A. (2009). *Klâsik Edebiyat Bilgisi-Belâgat*. İstanbul: Gökkuşbe.

- Ekşi Sözlük. <https://eksisozluk.com/kafasi--946907?p=1> Erişim Tarihi 14 Temmuz 2020
- Şafak, Z. (2018). Fransızca ve Türkçede Akıllı Telefon Bağlamında Yeni Sözcük Kullanımına (Neolojizm) Yapısal Bir Yaklaşım. *yayımlanmış yüksek lisans tezi*. Tekirdağ: Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Fransız Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.
- Şahin, N. (2015, Mayıs). Türlerin Dili: Yazılı Basındaki Haber Metinleri Üzerine Sözcük Özellikleri ve Çok Sözcüklü Birimler Bakımından Bir İnceleme. *Yayımlanmış yüksek lisans tezi*. Ankara: Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tutar, H. (2018). Örgütsel Davranış Kongreleri Bildirilerinde “Metaforik Neolojizm” Sorunu Üzerine Eleştirel Bir İnceleme. *İşletme Bilimi Dergisi*, 6(3), 1-38.
- Uluç, H. (2019, Haziran 15). Paris’te bir sultan ve Türk Kafası. <https://www.sabah.com.tr>
- Vardar, B. (2002). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Whorf, B. L. (1956). *Language, Thought And Reality: Selected Writings Of Benjamin Lee Whorf* (Cilt 42). Massachusetts: MIT.
- YÖK. (2020). *YÖK Ulusal Tez Merkezi*. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi: <https://tez.yok.gov.tr/>
- Zeynebio. (2020, 30 Mayıs). Dio yorumu: SpaceX insanlı Uzay Görevi [Elektronik forum yorumu]. Erişim adresi <https://dio.onedio.com/dio/1061977?t=dio>

TANIM

İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi'nin yayını olan Dilbilim Dergisi, açık erişimli, hakemli, yılda iki kere yayınlanan, çok dilli bilimsel bir dergidir. 2009 yılında kurulmuştur.

AMAÇ VE KAPSAM

Dilbilim Dergisi, esas olarak sosyal bilimler ve beşeri bilimler alanlarında dilbilim ile ilgili konuların incelendiği, araştırıldığı bir platform sağlar. Derginin amacı dilbilim konusunda kaliteli makaleler yayınlamak alana ilişkin bilgiye katkıda bulunmaktır. Derginin hedef kitlesini akademisyenler, araştırmacılar, profesyoneller, öğrenciler ve ilgili mesleki, akademik kurum ve kuruluşlar oluşturur.

Dilbilim Dergisi'nin kapsamı dilbilim, göstergebilim, edebiyat, çeviri çalışmaları ve öğrenme bilimleri ve ilgili alanlardan oluşur. Dergi, Türkçe, Fransızca ve İngilizce araştırma, derleme, kısa bildiri makaleleri yayımlar.

EDİTORYAL POLİTİKALAR VE HAKEM SÜRECİ

Yayın Politikası

Dergiye yayınlanmak üzere gönderilen makalelerin içeriği derginin amaç ve kapsamı ile uyumlu olmalıdır. Dergi, orijinal araştırma niteliğindeki yazıları yayınlamaya öncelik vermektedir.

Daha önce yayınlanmamış ya da yayınlanmak üzere başka bir dergide halen değerlendirmede olmayan ve her bir yazar tarafından onaylanan makaleler değerlendirilmek üzere kabul edilir.

Ön değerlendirmeyi geçen yazılar iThenticate intihal tarama programından geçirilir. İntihal incelemesinden sonra, uygun makaleler Editör tarafından orijinaliteleri, metodolojileri, makalede ele alınan konunun önemi ve derginin kapsamına uygunluğu açısından değerlendirilir.

Bilimsel toplantılarda sunulan özet bildiriler, makalede belirtilmesi koşulu ile kaynak olarak kabul edilir. Editör, gönderilen makale biçimsel esaslara uygun ise, gelen yazıyı yurtiçinden ve / veya yurtdışından en az iki hakemin değerlendirmesine sunar, hakemler gerek gördüğü takdirde yazıda istenen değişiklikler yazarlar tarafından yapıldıktan sonra yayınlanmasına onay verir.

Makale yayınlanmak üzere dergiye gönderildikten sonra yazarlardan hiçbirinin ismi, tüm yazarların yazılı izni olmadan yazar listesinden silinemez ve yeni bir isim yazar olarak eklenemez ve yazar sırası değiştirilemez. Yayına kabul edilmeyen makale, resim ve fotoğraflar yazarlara geri gönderilmez.

Açık Erişim İlkesi

Dilbilim Dergisi- Journal of Linguistics dergisinin tüm içeriği okura ya da okurun dahil olduğu kuruma ücretsiz olarak sunulur. Okurlar, ticari amaç haricinde, yayıncı ya da yazardan izin almadan dergi makalelerinin tam metnini okuyabilir, indirebilir, kopyalayabilir, arayabilir ve link sağlayabilir.

Dilbilim Dergisi- Journal of Linguistics dergisinin makaleleri açık erişimlidir ve Creative Commons Atıf-GayrıTicari 4.0 Uluslararası (CC BY-NC 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.tr>) olarak lisanslıdır.

İşleme Ücreti

Derginin tüm giderleri İstanbul Üniversitesi tarafından karşılanmaktadır. Dergide makale yayını ve makale süreçlerinin yürütülmesi ücrete tabi değildir. Dergiye gönderilen ya da yayın için kabul edilen makaleler için işleme ücreti ya da gönderim ücreti alınmaz.

Hakem Süreci

Daha önce yayınlanmamış ya da yayınlanmak üzere başka bir dergide halen değerlendirmede olmayan ve her bir yazar tarafından onaylanan makaleler değerlendirilmek üzere kabul edilir. Gönderilen ve ön kontrolü geçen makaleler iThenticate yazılımı kullanılarak intihal için taranır. İntihal kontrolünden sonra, uygun olan makaleler baş editör tarafından orijinallik, metodoloji, işlenen konunun önemi ve dergi kapsamı ile uyumluluğu açısından değerlendirilir. Baş editör, makaleleri, yazarların etnik kökeninden, cinsiyetinden, uyruğundan, dini inancından ve siyasi felsefesinden bağımsız olarak değerlendirir. Yayına gönderilen makalelerin adil bir şekilde çift taraflı kör hakem değerlendirmesinden geçmelerini sağlar.

Seçilen makaleler en az iki ulusal/uluslararası hakeme değerlendirmeye gönderilir; yayın kararı, hakemlerin talepleri doğrultusunda yazarların gerçekleştirdiği düzenlemelerin ve hakem sürecinin sonrasında baş editör tarafından verilir.

Hakemlerin değerlendirmeleri objektif olmalıdır. Hakem süreci sırasında hakemlerin aşağıdaki hususları dikkate alarak değerlendirmelerini yapmaları beklenir.

- Makale yeni ve önemli bir bilgi içeriyor mu?
- Öz, makalenin içeriğini net ve düzgün bir şekilde tanımlıyor mu?
- Yöntem bütünlüklü ve anlaşılır şekilde tanımlanmış mı?
- Yapılan yorum ve varılan sonuçlar bulgularla kanıtlanıyor mu?
- Alandaki diğer çalışmalara yeterli referans verilmiş mi?
- Dil kalitesi yeterli mi?

Hakemler, gönderilen makalelere ilişkin tüm bilginin, makale yayınlanana kadar gizli kalmasını sağlamalı ve yazar tarafında herhangi bir telif hakkı ihlali ve intihal fark ederlerse editöre raporlamalıdır. Hakem, makale konusu hakkında kendini vasıflı hissetmiyor ya da zamanında geri dönüş sağlaması mümkün görünmüyorsa, editöre bu durumu bildirmeli ve hakem sürecine kendisini dahil etmemesini istemelidir.

Değerlendirme sürecinde editör hakemlere gözden geçirme için gönderilen makalelerin, yazarların özel mülkü olduğunu ve bunun imtiyazlı bir iletişim olduğunu açıkça belirtir. Hakemler ve yayın kurulu üyeleri başka kişilerle makaleleri tartışamazlar. Hakemlerin kimliğinin gizli kalmasına özen gösterilmelidir.

Yayın Etiği ve İlkeler

Dilbilim Dergisi- Journal of Linguistics, yayın etiğinde en yüksek standartlara bağlıdır ve Committee on Publication Ethics (COPE), Directory of Open Access Journals (DOAJ), Open Access Scholarly Publishers Association (OASPA) ve World Association of Medical Editors (WAME) tarafından yayınlanan etik yayıncılık ilkelerini benimser; Principles of Transparency and Best Practice in Scholarly Publishing başlığı altında ifade edilen ilkeler için: <https://publicationethics.org/resources/guidelines-new/principles-transparency-and-best-practice-scholarly-publishing>

Gönderilen tüm makaleler orijinal, yayınlanmamış ve başka bir dergide değerlendirme sürecinde olmamalıdır. Her bir makale editörlerden biri ve en az iki hakem tarafından çift kör değerlendirmeden geçirilir. İntihal, duplikasyon, sahte yazarlık/inkar edilen yazarlık, araştırma/ veri fabrikasyonu, makale dilimleme, dilimleyerek yayın, telif hakları ihlali ve çıkar çatışmasının gizlenmesi, etik dışı davranışlar olarak kabul edilir.

Kabul edilen etik standartlara uygun olmayan tüm makaleler yayından çıkarılır. Buna yayından sonra tespit edilen olası kuraldışı, uygunsuzluklar içeren makaleler de dahildir.

Araştırma Etiği

Dilbilim Dergisi- Journal of Linguistics araştırma etiğinde en yüksek standartları gözetir ve aşağıda tanımlanan uluslararası araştırma etiği ilkelerini benimser. Makalelerin etik kurallara uygunluğu yazarların sorumluluğundadır.

- Araştırmanın tasarlanması, tasarımın gözden geçirilmesi ve araştırmanın yürütülmesinde, bütünlük, kalite ve şeffaflık ilkeleri sağlanmalıdır.
- Araştırma ekibi ve katılımcılar, araştırmanın amacı, yöntemleri ve öngörülen olası kullanımları; araştırmaya katılımın gerektirdikleri ve varsa riskleri hakkında tam olarak bilgilendirilmelidir.
- Araştırma katılımcılarının sağladığı bilgilerin gizliliği ve yanıt verenlerin gizliliği sağlanmalıdır. Araştırma katılımcıların özerkliğini ve saygınlığını koruyacak şekilde tasarlanmalıdır.

YAZARLARA BİLGİ

- Araştırma katılımcıları gönüllü olarak araştırmada yer almalı, herhangi bir zorlama altında olmamalıdır.
- Katılımcıların zarar görmesinden kaçınılmalıdır. Araştırma, katılımcıları riske sokmayacak şekilde planlanmalıdır.
- Araştırma bağımsızlığıyla ilgili açık ve net olunmalı; çıkar çatışması varsa belirtilmelidir.
- Deneysel çalışmalarda, araştırmaya katılmaya karar veren katılımcıların yazılı bilgilendirilmiş onayı alınmalıdır. Çocukların ve vesayet altındakilerin veya tasdiklenmiş akıl hastalığı bulunanların yasal vasisinin onayı alınmalıdır.
- Çalışma herhangi bir kurum ya da kuruluştan gerçekleştirilecekse bu kurum ya da kuruluştan çalışma yapılacağına dair onay alınmalıdır.
- İnsan ögesi bulunan çalışmalarda, "yöntem" bölümünde katılımcılardan "bilgilendirilmiş onam" alındığının ve çalışmanın yapıldığı kurumdan etik kurul onayı alındığı belirtilmesi gerekir.

Yazarların Sorumluluğu

Makalelerin bilimsel ve etik kurallara uygunluğu yazarların sorumluluğundadır. Yazar makalenin orijinal olduğu, daha önce başka bir yerde yayınlanmadığı ve başka bir yerde, başka bir dilde yayınlanmak üzere değerlendirilmediği konusunda teminat sağlamalıdır. Uygulamadaki telif kanunları ve anlaşmaları gözetilmelidir. Telifle bağlı materyaller (örneğin tablolar, şekiller veya büyük alıntılar) gerekli izin ve teşekkürle kullanılmalıdır. Başka yazarların, katkıda bulunanların çalışmaları ya da yararlanılan kaynaklar uygun biçimde kullanılmalı ve referanslarda belirtilmelidir.

Gönderilen makalede tüm yazarların akademik ve bilimsel olarak doğrudan katkısı olmalıdır, bu bağlamda "yazar" yayınlanan bir araştırmanın kavramsallaştırılmasına ve dizaynına, verilerin elde edilmesine, analizine ya da yorumlanmasına belirgin katkı yapan, yazının yazılması ya da bunun içerik açısından eleştirel biçimde gözden geçirilmesinde görev yapan birisi olarak görülür. Yazar olabilmenin diğer koşulları ise, makaledeki çalışmayı planlamak veya icra etmek ve / veya revize etmektir. Fon sağlanması, veri toplanması ya da araştırma grubunun genel süpervizyonu tek başına yazarlık hakkı kazandırmaz. Yazar olarak gösterilen tüm bireyler sayılan tüm ölçütleri karşılamalıdır ve yukarıdaki ölçütleri karşılayan her birey yazar olarak gösterilebilir. Yazarların isim sıralaması ortak verilen bir karar olmalıdır. Tüm yazarlar yazar sıralamasını Telif Hakkı Anlaşması Formunda imzalı olarak belirtmek zorundadırlar.

Yazarlık için yeterli ölçütleri karşılamayan ancak çalışmaya katkısı olan tüm bireyler "teşekkür / bilgiler" kısmında sıralanmalıdır. Bunlara örnek olarak ise sadece teknik destek sağlayan, yazıma yardımcı olan ya da sadece genel bir destek sağlayan, finansal ve materyal desteği sunan kişiler verilebilir.

Bütün yazarlar, araştırmanın sonuçlarını ya da bilimsel değerlendirmeyi etkileyebilme potansiyeli olan finansal ilişkiler, çıkar çatışması ve çıkar rekabetini beyan etmelidirler. Bir yazar kendi yayınlanmış yazısında belirgin bir hata ya da yanlışlık tespit ederse, bu yanlışlıklara ilişkin düzeltme ya da geri çekme için editör ile hemen temasa geçme ve işbirliği yapma sorumluluğunu taşır.

Editör ve Hakem Sorumlulukları

Baş editör, makaleleri, yazarların etnik kökeninden, cinsiyetinden, uyruğundan, dini inancından ve siyasi felsefesinden bağımsız olarak değerlendirir. Yayına gönderilen makalelerin adil bir şekilde çift taraflı kör hakem değerlendirmesinden geçmelerini sağlar. Gönderilen makalelere ilişkin tüm bilginin, makale yayınlanana kadar gizli kalacağını garanti eder. Baş editör içerik ve yayının toplam kalitesinden sorumludur. Gereğinde hata sayfası yayınlamalı ya da düzeltme yapmalıdır.

Baş editör; yazarlar, editörler ve hakemler arasında çıkar çatışmasına izin vermez. Hakem atama konusunda tam yetkiye sahiptir ve dergide yayınlanacak makalelerle ilgili nihai kararı vermekle yükümlüdür.

Hakemlerin araştırmayla ilgili, yazarlarla ve/veya araştırmacının finansal destekçileriyle çıkar çatışmaları olmamalıdır. Değerlendirmelerinin sonucunda tarafsız bir yargıya varmalıdırlar. Gönderilmiş yazılara ilişkin tüm bilginin gizli tutulmasını sağlamalı ve yazar tarafında herhangi bir telif hakkı ihlali ve intihal fark ederlerse editöre raporlamalıdırlar. Hakem, makale konusu hakkında kendini vasıflı hissetmiyor ya da zamanında geri dönüş sağlaması mümkün görünmüyorsa, editöre bu durumu bildirmeli ve hakem sürecine kendisini dahil etmemesini istemelidir.

Değerlendirme sürecinde editör hakemlere gözden geçirme için gönderilen makalelerin, yazarların özel mülkü olduğunu ve bunun imtiyazlı bir iletişim olduğunu açıkça belirtir. Hakemler ve yayın kurulu üyeleri başka kişilerle makaleleri tartışamazlar. Hakemlerin kimliğinin gizli kalmasına özen gösterilmelidir. Bazı durumlarda editörün kararıyla, ilgili hakemlerin makaleye ait yorumları aynı makaleyi yorumlayan diğer hakemlere gönderilerek hakemlerin bu süreçte aydınlatılması sağlanabilir.

YAZILARIN HAZIRLANMASI

Dil

Türkçe, İngilizce ve Fransızca makaleler yayınlanır. Gönderilen makalelerde makale dilinde öz ve İngilizce öz olmalıdır. Türkçe ve Fransızca makalelerde ayrıca İngilizce geniş özet istenebilir. Ancak makale İngilizce ise, İngilizce geniş özet istenmez.

Yazıların Hazırlanması ve Yazım Kuralları

Aksi belirtilmedikçe gönderilen yazılarla ilgili tüm yazışmalar ilk yazarla yapılacaktır. Makale gönderimi online olarak <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iudilbilim> sayfasından erişilen <http://dergipark.gov.tr/> login üzerinden yapılmalıdır. Gönderilen yazılar, makale türünü belirten ve makaleyle ilgili detayları içeren (bkz: Son Kontrol Listesi) Kapak Sayfası; yazının elektronik formunu içeren Microsoft Word 2003 ve üzerindeki versiyonları ile yazılmış elektronik dosya ve tüm yazarların imzaladığı Telif Formu eklenerek gönderilmelidir.

1. Yazılar **Makale Şablonu** kullanılarak hazırlanmalıdır. Makale ana metninde, çift taraflı kör hakemlik süreci gereği, yazarın / yazarların kimlik bilgileri yer almamalıdır.
2. Yayınlanmak üzere gönderilen makale ile birlikte yazar bilgilerini içeren **Kapak Sayfası** gönderilmelidir. Kapak Sayfasında, makalenin başlığı, yazar veya yazarların bağlı oldukları kurum ve unvanları, kendilerine ulaşılabilecek adresler, cep, iş ve faks numaraları, ORCID ve e-posta adresleri yer almalıdır (bkz. Son Kontrol Listesi).
3. Giriş bölümünden önce 180-200 kelimelik çalışmanın kapsamını, amacını, ulaşılan sonuçları ve kullanılan yöntemi kaydeden makale dilinde öz ve İngilizce öz yer almalıdır. Türkçe ve Fransızca makalelerde özlerin yanısıra 600-800 kelimelik İngilizce geniş özet sunulması tercih edilir. Makale İngilizce ise İngilizce geniş özet istenmez. Özlerin altında çalışmanın içeriğini temsil eden, 5'er adet anahtar kelime yer almalıdır.
4. Çalışmaların başlıca şu unsurları içermesi gerekmektedir: Makale dilinde başlık, öz ve anahtar kelimeler; İngilizce başlık, öz ve anahtar kelimeler; geniş özet, ana metin bölümleri, kaynaklar, tablolar ve şekiller.
5. **Makale Türleri:**

Araştırma Makaleleri: Orijinal araştırma makaleleri derginin kapsamına uygun konularda önemli, özgün bilimsel sonuçlar sunan araştırmaları raporlayan yazılardır. Orijinal araştırma makaleleri, Öz, Anahtar Kelimeler, İngilizce Geniş Özet, Giriş, Yöntem, Bulgular, Tartışma, Sonuçlar, Kaynaklar bölümlerinden ve Tablo, Grafik ve Şekillerden oluşur.

Öz: Makale dilinde başlık ve İngilizce başlık öz'lerin üzerinde yer almalıdır. Araştırma yazılarında Türkçe ve İngilizce özler 180-200 kelime arasında olmalı ve çalışmanın amacı, yöntemi, ana bulguları ve sonuçlarını ifade etmelidir. Ayrıca Türkçe ve Fransızca makaleler için özlerden sonra 600-800 kelimelik İngilizce özet sunulması tercih edilir.

Giriş: Giriş bölümünde konunun önemi, tarihçe ve bugüne kadar yapılmış çalışmalar, hipotez ve çalışmanın amacından söz edilmelidir. Hem ana hem de ikincil amaçlar açıkça belirtilmelidir. Sadece gerçekten ilişkili kaynaklar gösterilmeli ve çalışmaya ait veri ya da sonuçlardan söz edilmemelidir. Giriş bölümünün sonunda çalışmanın amacı, araştırma soruları veya hipotezler yazılmalıdır.

Yöntem: Yöntem bölümünde, veri kaynakları, çalışmaya katılanlar, ölçekler, görüşme/değerlendirmeler ve temel ölçümler, yapılan işlemler ve istatistiksel yöntemler yer almalıdır. Yöntem bölümü, sadece çalışmanın planı ya da protokolü yazılırken bilinen bilgileri içermelidir; çalışma sırasında elde edilen tüm bilgiler bulgular kısmında verilmelidir.

Bulgular: Ana bulgular istatistiksel verilerle desteklenmiş olarak eksiksiz verilmeli ve bu bulgular uygun tablo, grafik ve şekillerle görsel olarak da belirtilmelidir. Bulgular yazıda, tablolarda ve şekillerde mantıklı bir sırayla önce en önemli sonuçlar olacak şekilde verilmelidir. Tablo ve şekillerdeki tüm veriyi yazıda vermemeli, sadece önemli noktaları vurgulanmalıdır.

Tartışma: Tartışma bölümünde o çalışmadan elde edilen veriler, kurulan hipotez doğrultusunda hipotezi destekleyen ve desteklemeyen bulgular ve sonuçlar irdelenmeli ve bu bulgu ve sonuçlar literatürde bulunan benzeri çalışmalarla kıyaslanmalı, farklılıklar varsa açıklanmalıdır. Çalışmanın yeni ve önemli yanları ve bunlardan çıkan sonuçları vurgulanmalıdır. Giriş ya da sonuçlar kısmında verilen bilgi ve veriler tekrarlanmamalıdır.

Sonuçlar: Çalışmadan elde edilen sonuçlar belirtilmelidir. Sonuçlar, çalışmanın amaçları ile bağlantılı olmalıdır, ancak veriler tarafından yeterince desteklenmeyen niteliksiz ifadeler ve sonuçlardan kaçınılmalıdır. Yeni hipotezler gerektiğinde belirtilmeli, ancak açıkça tanımlanmalıdır.

Şekil, Resim, Tablo ve Grafikler: Metin içinde kullanılan fotoğraf, plân, harita vb. materyallerin ".jpg / .tiff" uzantılı kayıtları gönderilecek dokümanlara eklenmelidir. Bu tür belgelerin baskı tekniğine uygun çözünürlükte (en az 300 piksel) ve sayfa alanını aşmayacak büyüklükte olmasına dikkat edilmelidir. Fotoğraf ve levhaların 10 sayfa aşmamasına dikkat edilmeli ve metin içinde parantezle atıfta bulunulan resim, harita veya diğer ekler makalenin sonuna eklenmelidir.

Derleme: Yazının konusunda birikimi olan ve bu birikimleri uluslararası literatüre yayın ve atıf sayısı olarak yansıtmış uzmanlar tarafından hazırlanmış yazılar değerlendirmeye alınır. Yazarları dergi tarafından da davet edilebilir. Derleme yazısı, başlık, öz, anahtar kelimeler, İngilizce geniş özet (Türkçe makaleler için), ana metin bölümleri ve kaynaklardan oluşmalıdır.

- Referanslar derginin benimsediği American Psychological Association (APA) 6 stiline uygun olarak hazırlanmalıdır.
- Kurallar dâhilinde dergimize yayınlanmak üzere gönderilen çalışmaların her türlü sorumluluğu yazar/yazarlarına aittir.

Referans Stili ve Formatı

Dilbilim Dergisi, metin içi alıntılama ve kaynak gösterme için APA (American Psychological Association) kaynak sitilinin 6. edisyonunu benimser. APA 6. Edisyon hakkında bilgi için:

- American Psychological Association. (2010). Publication manual of the American Psychological Association (6th ed.). Washington, DC: APA.
- <http://www.apastyle.org/>

Kaynakların doğruluğundan yazar(lar) sorumludur. Tüm kaynaklar metinde belirtilmelidir. Kaynaklar aşağıdaki örneklerdeki gibi gösterilmelidir.

Metin İçinde Kaynak Gösterme

Kaynaklar metinde parantez içinde yazarların soyadı ve yayın tarihi yazılarak belirtilmelidir.

Birden fazla kaynak gösterilecekse kaynaklar arasında (;) işareti kullanılmalıdır. Kaynaklar alfabetik olarak sıralanmalıdır.

Örnekler:

Birden fazla kaynak;

(Esin ve ark., 2002; Karasar 1995)

Tek yazarlı kaynak;

(Akyolcu, 2007)

İki yazarlı kaynak;

(Sayiner ve Demirci 2007, s. 72)

Üç, dört ve beş yazarlı kaynak;

Metin içinde ilk kullanımda: (Ailen, Ciambune ve Welch 2000, s. 12–13) Metin içinde tekrarlayan kullanımlarda: (Ailen ve ark., 2000)

Altı ve daha çok yazarlı kaynak;

(Çavdar ve ark., 2003)

Kaynaklar Bölümünde Kaynak Gösterme

Kullanılan tüm kaynaklar metnin sonunda ayrı bir bölüm halinde yazar soyadlarına göre alfabetik olarak numaralandırılmadan verilmelidir.

Kaynak yazımı ile ilgili örnekler aşağıda verilmiştir.

Kitap

a) Türkçe Kitap

Karasar, N. (1995). *Araştırmalarda rapor hazırlama* (8.bs). Ankara: 3A Eğitim Danışmanlık Ltd.

b) Türkçeye Çevrilmiş Kitap

Mucchielli, A. (1991). *Zihniyetler* (A. Kotil, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.

c) Editörlü Kitap

Ören, T., Üney, T. ve Çölkesen, R. (Ed.). (2006). *Türkiye bilişim ansiklopedisi*. İstanbul: Papatya Yayıncılık.

d) Çok Yazarlı Türkçe Kitap

Tonta, Y., Bitirim, Y. ve Sever, H. (2002). *Türkçe arama motorlarında performans değerlendirme*. Ankara: Total Bilişim.

e) İngilizce Kitap

Kamien R., & Kamien A. (2014). *Music: An appreciation*. New York, NY: McGraw-Hill Education.

f) İngilizce Kitap İçerisinde Bölüm

Bassett, C. (2006). Cultural studies and new media. In G. Hall & C. Birchall (Eds.), *New cultural studies: Adventures in theory* (pp. 220–237). Edinburgh, UK: Edinburgh University Press.

g) Türkçe Kitap İçerisinde Bölüm

Erkmen, T. (2012). Örgüt kültürü: Fonksiyonları, öğeleri, işletme yönetimi ve liderlikteki önemi. M. Zencirkıran (Ed.), *Örgüt sosyolojisi kitabı* içinde (s. 233–263). Bursa: Dora Basım Yayın.

h) Yayımcının ve Yazarın Kurum Olduğu Yayın

Türk Standartları Enstitüsü. (1974). *Adlandırma ilkeleri*. Ankara: Yazar.

Makale

a) Türkçe Makale

Mutlu, B. ve Savaşer, S. (2007). Çocuğu ameliyat sonrası yoğun bakımda olan ebeveynlerde stres nedenleri ve azaltma girişimleri. *İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, 15(60), 179–182.

b) İngilizce Makale

de Cillia, R., Reisigl, M., & Wodak, R. (1999). The discursive construction of national identity. *Discourse and Society*, 10(2), 149–173. <http://dx.doi.org/10.1177/0957926599010002002>

c) Yediden Fazla Yazarlı Makale

Lal, H., Cunningham, A. L., Godeaux, O., Chlibek, R., Diez-Domingo, J., Hwang, S.-J. ... Heineman, T. C. (2015). Efficacy of an adjuvanted herpes zoster subunit vaccine in older adults. *New England Journal of Medicine*, 372, 2087–2096. <http://dx.doi.org/10.1056/NEJMoa1501184>

d) DOI'si Olmayan Online Edinilmiş Makale

Al, U. ve Doğan, G. (2012). Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü tezlerinin atıf analizi. *Türk Kütüphaneciliği*, 26, 349–369. Erişim adresi: <http://www.tk.org.tr/>

e) DOI'si Olan Makale

Turner, S.J. (2010). Website statistics 2.0: Using Google Analytics to measure library website effectiveness. *Technical Services Quarterly*, 27, 261–278. <http://dx.doi.org/10.1080/07317131003765910>

f) Advance Online Olarak Yayınlanmış Makale

Smith, J. A. (2010). Citing advance online publication: A review. *Journal of Psychology*. Advance online publication. <http://dx.doi.org/10.1037/a45d7867>

g) Popüler Dergi Makalesi

Semerçioğlu, C. (2015, Haziran). Sıradanlığın rayihası. *Sabit Fikir*, 52, 38–39.

Tez, Sunum, Bildiri**a) Türkçe Tezler**

Sarı, E. (2008). *Kültür kimlik ve politika: Mardin'de kültürlerarasılık*. (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

b) Ticari Veritabanında Yer Alan Yüksek Lisans Ya da Doktora Tezi

Van Brunt, D. (1997). *Networked consumer health information systems* (Doctoral dissertation). Available from ProQuest Dissertations and Theses. (UMI No. 9943436)

c) Kurumsal Veritabanında Yer Alan İngilizce Yüksek Lisans/Doktora Tezi

Yaylalı-Yıldız, B. (2014). *University campuses as places of potential publicness: Exploring the political, social and cultural practices in Ege University* (Doctoral dissertation). Retrieved from Retrieved from: <http://library.iyte.edu.tr/tr/hizli-erisim/iyte-tez-portali>

d) Web'de Yer Alan İngilizce Yüksek Lisans/Doktora Tezi

Tonta, Y. A. (1992). *An analysis of search failures in online library catalogs* (Doctoral dissertation, University of California, Berkeley). Retrieved from <http://yunus.hacettepe.edu.tr/~tonta/yayinlar/phd/ickapak.html>

e) Dissertations Abstracts International'da Yer Alan Yüksek Lisans/Doktora Tezi

Appelbaum, L. G. (2005). Three studies of human information processing: Texture amplification, motion representation, and figure-ground segregation. *Dissertation Abstracts International: Section B. Sciences and Engineering*, 65(10), 5428.

f) Sempozyum Katkısı

Krinsky-McHale, S. J., Zigman, W. B. & Silverman, W. (2012, August). Are neuropsychiatric symptoms markers of prodromal Alzheimer's disease in adults with Down syndrome? In W. B. Zigman (Chair), *Predictors of mild cognitive impairment, dementia, and mortality in adults with Down syndrome*. Symposium conducted at American Psychological Association meeting, Orlando, FL.

g) Online Olarak Erişilen Konferans Bildiri Özeti

Çınar, M., Doğan, D. ve Seferoğlu, S. S. (2015, Şubat). *Eğitimde dijital araçlar: Google sınıf uygulaması üzerine bir değerlendirme* [Öz]. Akademik Bilişim Konferansında sunulan bildiri, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir. Erişim adresi: <http://ab2015.anadolu.edu.tr/index.php?menu=5&submenu=27>

h) Düzenli Olarak Online Yayımlanan Bildiriler

Herculano-Houzel, S., Collins, C. E., Wong, P., Kaas, J. H., & Lent, R. (2008). The basic nonuniformity of the cerebral cortex. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 105, 12593–12598. <http://dx.doi.org/10.1073/pnas.0805417105>

i) Kitap Şeklinde Yayımlanan Bildiriler

Schneider, R. (2013). Research data literacy. S. Kurbanoglu ve ark. (Ed.), *Communications in Computer and Information Science: Vol. 397. Worldwide Communalities and Challenges in Information Literacy Research and Practice* içinde (s. 134–140) . Cham, İsviçre: Springer. <http://dx.doi.org/10.1007/978-3-319-03919-0>

j) Kongre Bildirisi

Çepni, S., Bacanak A. ve Özsevgeç T. (2001, Haziran). *Fen bilgisi öğretmen adaylarının fen branşlarına karşı tutumları ile fen branşlarındaki başarılarının ilişkisi*. X. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi'nde sunulan bildiri, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu

Diğer Kaynaklar

a) Gazete Yazısı

Toker, Ç. (2015, 26 Haziran). 'Unutma' notları. *Cumhuriyet*, s. 13.

b) Online Gazete Yazısı

Tamer, M. (2015, 26 Haziran). E-ticaret hamle yapmak için tüketiciyi bekliyor. *Milliyet*. Erişim adresi: <http://www.milliyet>

c) Web Page/Blog Post

Bordwell, D. (2013, June 18). David Koepp: Making the world movie-sized [Web log post]. Retrieved from <http://www.davidbordwell.net/blog/page/27/>

d) Online Ansiklopedi/Sözlük

Bilgi mimarisi. (2014, 20 Aralık). Vikipedi içinde. Erişim adresi: http://tr.wikipedia.org/wiki/Bilgi_mimarisi

Marcoux, A. (2008). Business ethics. In E. N. Zalta (Ed.), *The Stanford encyclopedia of philosophy*. Retrieved from <http://plato.stanford.edu/entries/ethics-business/>

e) Podcast

Radyo ODTÜ (Yapımcı). (2015, 13 Nisan). *Modern sabahlar* [Podcast]. Erişim adresi: <http://www.radyoodtu.com.tr/>

f) Bir Televizyon Dizisinden Tek Bir Bölüm

Shore, D. (Senarist), Jackson, M. (Senarist) ve Bookstaver, S. (Yönetmen). (2012). *Runaways* [Televizyon dizisi bölümü]. D. Shore (Baş yapımcı), *House M.D.* içinde. New York, NY: Fox Broadcasting.

g) Müzik Kaydı

Say, F. (2009). Galata Kulesi. *İstanbul senfonisi* [CD] içinde. İstanbul: Ak Müzik.

SON KONTROL LİSTESİ

Aşağıdaki listede eksik olmadığından emin olun:

- ✓ Makalenin türünün belirtilmiş olduğu
- ✓ Başka bir dergiye gönderilmemiş olduğu
- ✓ Sponsor veya ticari bir firma ile ilişkisi varsa, bunun belirtildiği
- ✓ İngilizce yönünden kontrolünün yapıldığı
- ✓ Referansların derginin benimsediği APA 6 edisyonuna uygun olarak düzenlendiği
- ✓ Yazarlara Bilgide detaylı olarak anlatılan dergi politikalarının gözden geçirildiği

Telif Hakkı Anlaşması Formu

Daha önce basılmış materyal (yazı-resim-tablo) kullanılmış ise izin belgesi

Kapak sayfası

- ✓ Makalenin kategorisi
- ✓ Makale dilinde ve İngilizce başlık
- ✓ Yazarların ismi soyadı, unvanları ve bağlı oldukları kurumlar (üniversite ve fakülte bilgisinden sonra şehir ve ülke bilgisi), e-posta adresleri
- ✓ Sorumlu yazarın e-posta adresi, açık yazışma adresi, iş telefonu, GSM, faks nosu
- ✓ Tüm yazarların ORCID'leri
- ✓ Finansal destek (varsa belirtiniz)
- ✓ Çıkar çatışması (varsa belirtiniz)
- ✓ Teşekkür (varsa belirtiniz)

Makale ana metni

- ✓ Önemli: Ana metinde yazarın / yazarların kimlik bilgilerinin yer almamış olması gerekir.
- ✓ Makale dilinde ve İngilizce başlık
- ✓ Öz: 180-200 kelime
- ✓ Anahtar Kelimeler: 5 adet makale dilinde ve 5 adet İngilizce
- ✓ Makale ana metin bölümleri
- ✓ Kaynaklar
- ✓ Tablolar-Resimler, Şekiller (başlık, tanım ve alt yazılarıyla)

DESCRIPTION

Journal of Linguistics which is the official publication of Istanbul University, Faculty of Letters is an open access, peer-reviewed, multilingual, scholarly and international journal published biannually. It was founded in 2009

AIM AND SCOPE

Journal of Linguistics provides a forum for studies exploring issues related to linguistics in the fields of social sciences and humanities. Journal aims to contribute to the scientific knowledge in linguistics by publishing high quality articles. The target group of the Journal consists of academicians, researchers, professionals, students, related professional and academic bodies, and institutions.

The scope of Journal of Linguistics includes linguistics, semiotics, literature, translation studies and learning sciences.

EDITORIAL POLICIES AND PEER REVIEW PROCESS

Publication Policy

The subjects covered in the manuscripts submitted to the journal for publication must be in accordance with the aim and scope of the journal. The journal gives priority to original research papers submitted for publication.

Only those manuscripts approved by its every individual author and that were not published before in or sent to another journal, are accepted for evaluation.

Submitted manuscripts that pass preliminary control are scanned for plagiarism using iThenticate software. After plagiarism check, the eligible ones are evaluated by editor-in-chief for their originality, methodology, the importance of the subject covered and compliance with the journal scope.

The editor hands over the papers matching the formal rules to at least two national/international referees for evaluation and gives green light for publication upon modification by the authors in accordance with the referees' claims. Changing the name of an author (omission, addition or order) in papers submitted to the journal requires written permission of all declared authors. Refused manuscripts and graphics are not returned to the author.

Open Access Statement

Journal of Linguistics –Dilbilim Dergisi is an open access journal which means that all content is freely available without charge to the user or his/her institution. Except for commercial purposes,

users are allowed to read, download, copy, print, search, or link to the full texts of the articles in this journal without asking prior permission from the publisher or the author.

The articles in Journal of Linguistics –Dilbilim Dergisi are open access articles licensed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.en>)

Article Processing Charge

All expenses of the journal are covered by the Istanbul University. Processing and publication are free of charge with the journal. There is no article processing charges or submission fees for any submitted or accepted articles.

Peer Review Process

Only those manuscripts approved by its every individual author and that were not published before in or sent to another journal, are accepted for evaluation.

Submitted manuscripts that pass preliminary control are scanned for plagiarism using iThenticate software. After plagiarism check, the eligible ones are evaluated by Editor-in-Chief for their originality, methodology, the importance of the subject covered and compliance with the journal scope. Editor-in-Chief evaluates manuscripts for their scientific content without regard to ethnic origin, gender, citizenship, religious belief or political philosophy of the authors and ensures a fair double-blind peer review of the selected manuscripts.

The selected manuscripts are sent to at least two national/international referees for evaluation and publication decision is given by Editor-in-Chief upon modification by the authors in accordance with the referees' claims.

Editor-in-Chief does not allow any conflicts of interest between the authors, editors and reviewers and is responsible for final decision for publication of the manuscripts in the journal.

Reviewers' judgments must be objective. Reviewers' comments on the following aspects are expected while conducting the review.

- Does the manuscript contain new and significant information?
- Does the abstract clearly and accurately describe the content of the manuscript?
- Is the problem significant and concisely stated?
- Are the methods described comprehensively?
- Are the interpretations and conclusions justified by the results?
- Is adequate references made to other Works in the field?
- Is the language acceptable?

INFORMATION FOR AUTHORS

Reviewers must ensure that all the information related to submitted manuscripts is kept as confidential and must report to the editor if they are aware of copyright infringement and plagiarism on the author's side.

A reviewer who feels unqualified to review the topic of a manuscript or knows that its prompt review will be impossible should notify the editor and excuse himself from the review process.

The editor informs the reviewers that the manuscripts are confidential information and that this is a privileged interaction. The reviewers and editorial board cannot discuss the manuscripts with other persons. The anonymity of the referees is important.

Publication Ethics and Publication Malpractice Statement

Journal of Linguistics –Dilbilim Dergisi is committed to upholding the highest standards of publication ethics and pays regard to Principles of Transparency and Best Practice in Scholarly Publishing published by the Committee on Publication Ethics (COPE), the Directory of Open Access Journals (DOAJ), to access the Open Access Scholarly Publishers Association (OASPA), and the World Association of Medical Editors (WAME) on <https://publicationethics.org/resources/guidelines-new/principles-transparency-and-best-practice-scholarly-publishing>

All parties involved in the publishing process (Editors, Reviewers, Authors and Publisher) are expected to agree on the following ethical principles.

All submissions must be original, unpublished (including as full text in conference proceedings), and not under the review of any other publication synchronously. Each manuscript is reviewed by one of the editors and at least two referees under double-blind peer review process. Plagiarism, duplication, fraud authorship/denied authorship, research/data fabrication, salami slicing/salami publication, breaching of copyrights, prevailing conflict of interest are unethical behaviors.

All manuscripts not in accordance with the accepted ethical standards will be removed from the publication. This also contains any possible malpractice discovered after the publication. In accordance with the code of conduct we will report any cases of suspected plagiarism or duplicate publishing.

Research Ethics

Journal of Linguistics –Dilbilim Dergisi adheres to the highest standards in research ethics and follows the principles of international research ethics as defined below. The authors are responsible for the compliance of the manuscripts with the ethical rules.

- Principles of integrity, quality and transparency should be sustained in designing the research, reviewing the design and conducting the research.

INFORMATION FOR AUTHORS

- The research team and participants should be fully informed about the aim, methods, possible uses and requirements of the research and risks of participation in research.
- The confidentiality of the information provided by the research participants and the confidentiality of the respondents should be ensured. The research should be designed to protect the autonomy and dignity of the participants.
- Research participants should participate in the research voluntarily, not under any coercion.
- Any possible harm to participants must be avoided. The research should be planned in such a way that the participants are not at risk.
- The independence of research must be clear; and any conflict of interest must be disclosed.
- In experimental studies with human subjects, written informed consent of the participants who decide to participate in the research must be obtained. In the case of children and those under wardship or with confirmed insanity, legal custodian's assent must be obtained.
- If the study is to be carried out in any institution or organization, approval must be obtained from this institution or organization.
- In studies with human subject, it must be noted in the method's section of the manuscript that the informed consent of the participants and ethics committee approval from the institution where the study has been conducted have been obtained.

Author Responsibilities

It is authors' responsibility to ensure that the article is in accordance with scientific and ethical standards and rules. And authors must ensure that submitted work is original. They must certify that the manuscript has not previously been published elsewhere or is not currently being considered for publication elsewhere, in any language. Applicable copyright laws and conventions must be followed. Copyright material (e.g. tables, figures or extensive quotations) must be reproduced only with appropriate permission and acknowledgement. Any work or words of other authors, contributors, or sources must be appropriately credited and referenced.

All the authors of a submitted manuscript must have direct scientific and academic contribution to the manuscript. The author(s) of the original research articles is defined as a person who is significantly involved in "conceptualization and design of the study", "collecting the data", "analyzing the data", "writing the manuscript", "reviewing the manuscript with a critical perspective" and "planning/ conducting the study of the manuscript and/or revising it". Fund raising, data collection or supervision of the research group are not sufficient roles to be accepted as an author. The author(s) must meet all these criteria described above. The order of names in the author list of an article must be a co-decision and it must be indicated in the Copyright Agreement Form. The individuals who do not meet the authorship criteria but contributed to the study must take place in the acknowledgement section. Individuals providing technical support, assisting writing, providing a general support, providing material or financial support are examples to be indicated in acknowledgement section.

All authors must disclose all issues concerning financial relationship, conflict of interest, and competing interest that may potentially influence the results of the research or scientific judgment.

INFORMATION FOR AUTHORS

When an author discovers a significant error or inaccuracy in his/her own published paper, it is the author's obligation to promptly cooperate with the Editor to provide retractions or corrections of mistakes.

Responsibility for the Editor and Reviewers

Editor-in-Chief evaluates manuscripts for their scientific content without regard to ethnic origin, gender, citizenship, religious belief or political philosophy of the authors. He/She provides a fair double-blind peer review of the submitted articles for publication and ensures that all the information related to submitted manuscripts is kept as confidential before publishing.

Editor-in-Chief is responsible for the contents and overall quality of the publication. He/She must publish errata pages or make corrections when needed.

Editor-in-Chief does not allow any conflicts of interest between the authors, editors and reviewers. Only he has the full authority to assign a reviewer and is responsible for final decision for publication of the manuscripts in the journal.

Reviewers must have no conflict of interest with respect to the research, the authors and/or the research funders. Their judgments must be objective.

Reviewers must ensure that all the information related to submitted manuscripts is kept as confidential and must report to the editor if they are aware of copyright infringement and plagiarism on the author's side.

A reviewer who feels unqualified to review the topic of a manuscript or knows that its prompt review will be impossible should notify the editor and excuse himself from the review process.

The editor informs the reviewers that the manuscripts are confidential information and that this is a privileged interaction. The reviewers and editorial board cannot discuss the manuscripts with other persons. The anonymity of the referees must be ensured. In particular situations, the editor may share the review of one reviewer with other reviewers to clarify a particular point.

MANUSCRIPT ORGANIZATION

Language

Articles in Turkish, English and French are published. Submitted manuscript must include an abstract both in the article language and in English, and an extended abstract in English is preferred for articles in Turkish and French.

Manuscript Organization and Submission

All correspondence will be sent to the first-named author unless otherwise specified. Manuscript is to be submitted online via <http://dergipark.gov.tr/login> that can be accessed at <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iudilbilim> and it must be accompanied by a Title Page specifying the article category (i.e. research article, review etc.) and including information about the manuscript (see the Submission Checklist). Manuscripts should be prepared in Microsoft Word 2003 and upper versions. In addition, Copyright Agreement Form that has to be signed by all authors must be submitted.

1. Manuscripts should be prepared using the Article Template. Due to double blind peer review, manuscript file must not include any information about the author.
2. A title page including author information must be submitted together with the manuscript. The title page is to include fully descriptive title of the manuscript and, affiliation, title, e-mail address, ORCID, postal address, phone, mobile phone and fax number of the author(s) (see The Submission Checklist).
3. Before the introduction part, there should be an abstract of 180-200 words both in the language of the article and in English. An extended abstract in English between 600-800 words, summarizing the scope, the purpose, the results of the study and the methodology used is preferred to be included following the abstracts for articles in Turkish and French. If the manuscript is in English, extended abstract is not required. Underneath the abstracts, 5 keywords that inform the reader about the content of the study should be specified in the language of the article and in English.
4. The manuscripts should contain mainly these components: title, abstract and keywords; extended abstract, sections, references, tables and figures.

5. **Article Types**

Research Article: Original research articles report substantial and original scientific results within the journal scope. Original research articles are comprised of Abstract, Key Words, Introduction, Methods, Results, Discussion, Conclusion, References and Figures, Tables and Graphics.

Abstract: The abstracts in the language of the article and in English must be between 180- 200 words and state aim, method, result and conclusions of the study. If the article is in Turkish or French an extended abstract of 600-800 words in English is preferred to be included as well following the abstracts.

Introduction: This section must contain a clear statement of the general and specific objectives as well as the hypotheses which the work is designed to test. It should also give a brief account of the reported literature. It should clearly state the primary and secondary purposes of the article. Only, the actual references related with the issues have to be indicated and data or findings related with the current study must not be included in this section.

Methods: This section must contain explicit, concise descriptions of all procedures, materials and methods (i.e. data sources, participants, scales, interviews/reviews, basic measurements, applications, statistical methods) used in the investigation to enable the reader to judge their accuracy, reproducibility, etc. This section should include the known findings at the beginning of the study and the findings during the study must be reported in results section.

Results: The results should be presented in logical sequence in the text, tables, and figures, giving the main or most important findings first. The all the data in the tables or figures should not be repeated in the text; only the most important observations must be emphasized or summarized..

Discussion: The findings of the study, the findings and results which support or do not support the hypothesis of the study should be discussed, results should be compared and contrasted with findings of other studies in the literature and the different findings from other studies should be explained. The new and important aspects of the study and the conclusions that follow from them should be emphasized. The data or other information given in the Introduction or the Results section should not be repeated in detail.

Conclusions: Conclusions derived from the study should be stated.. The conclusions should be linked with the goals of the study but unqualified statements and conclusions not adequately supported by the data should be avoided. New hypotheses should be stated when warranted, but should be labeled clearly as such.

Figures, Tables and Graphics: Figures, tables and graphics materials should be “.jpg, .tiff or .jpeg” format and they should be submitted with the article. These materials should be min. 300 pixels and they must not be bigger than page size. The illustrations should not exceed 10 pages. All illustrations should be labelled and a list of figures with captions, legends, and credits should be provided on a separate page.

Review Article: Reviews prepared by authors who have extensive knowledge on a particular field and whose scientific background has been translated into a high volume of publications with a high citation potential are welcomed. These authors may even be invited by the journal. Review article should contain title, abstract and keywords; body text with sections, and references.

6. References should be in accordance with American Psychological Association (APA) style 6th Edition.
7. Authors are responsible for all statements made in their work submitted to the journal for publication.

REFERENCES

Reference Style and Format

Journal of Linguistics –Dilbilim Dergisi complies with APA (American Psychological Association) style 6th Edition for referencing and quoting. For more information:

- American Psychological Association. (2010). Publication manual of the American Psychological Association (6th ed.). Washington, DC: APA.
- <http://www.apastyle.org>

Accuracy of citation is the author's responsibility. All references should be cited in text. Reference list must be in alphabetical order. Type references in the style shown below.

Citations in the Text

Citations must be indicated with the author surname and publication year within the parenthesis.

If more than one citation is made within the same paranthesis, separate them with (;).

Samples:

More than one citation;

(Esin et al., 2002; Karasar, 1995)

Citation with one author;

(Akyolcu, 2007)

Citation with two authors;

(Sayıner & Demirci, 2007)

Citation with three, four, five authors;

First citation in the text: (Ailen, Ciembrune, & Welch, 2000) Subsequent citations in the text: (Ailen et al., 2000)

Citations with more than six authors;

(Çavdar et al., 2003)

Citations in the Reference

All the citations done in the text should be listed in the References section in alphabetical order of author surname without numbering. Below given examples should be considered in citing the references.

Basic Reference Types

Book

a) Turkish Book

Karasar, N. (1995). *Araştırmalarda rapor hazırlama* (8th ed.) [Preparing research reports]. Ankara, Turkey: 3A Eğitim Danışmanlık Ltd.

b) Book Translated into Turkish

Mucchielli, A. (1991). *Zihniyetler* [Mindsets] (A. Kotil, Trans.). İstanbul, Turkey: İletişim Yayınları.

c) Edited Book

Ören, T., Üney, T., & Çölkesen, R. (Eds.). (2006). *Türkiye bilişim ansiklopedisi* [Turkish Encyclopedia of Informatics]. İstanbul, Turkey: Papatya Yayıncılık.

d) Turkish Book with Multiple Authors

Tonta, Y., Bitirim, Y., & Sever, H. (2002). *Türkçe arama motorlarında performans değerlendirme* [Performance evaluation in Turkish search engines]. Ankara, Turkey: Total Bilişim.

e) Book in English

Kamien R., & Kamien A. (2014). *Music: An appreciation*. New York, NY: McGraw-Hill Education.

f) Chapter in an Edited Book

Bassett, C. (2006). Cultural studies and new media. In G. Hall & C. Birchall (Eds.), *New cultural studies: Adventures in theory* (pp. 220–237). Edinburgh, UK: Edinburgh University Press.

g) Chapter in an Edited Book in Turkish

Erkmen, T. (2012). Örgüt kültürü: Fonksiyonları, öğeleri, işletme yönetimi ve liderlikteki önemi [Organization culture: Its functions, elements and importance in leadership and business management]. In M. Zencirkıran (Ed.), *Örgüt sosyolojisi* [Organization sociology] (pp. 233–263). Bursa, Turkey: Dora Basım Yayın.

h) Book with the same organization as author and publisher

American Psychological Association. (2009). *Publication manual of the American psychological association* (6th ed.). Washington, DC: Author.

Article

a) Turkish Article

Mutlu, B., & Savaşer, S. (2007). Çocuğu ameliyat sonrası yoğun bakımda olan ebeveynlerde stres nedenleri ve azaltma girişimleri [Source and intervention reduction of stress for parents whose children are in intensive care unit after surgery]. *Istanbul University Florence Nightingale Journal of Nursing*, 15(60), 179–182.

b) English Article

de Cillia, R., Reisigl, M., & Wodak, R. (1999). The discursive construction of national identity. *Discourse and Society*, 10(2), 149–173. <http://dx.doi.org/10.1177/0957926599010002002>

c) Journal Article with DOI and More Than Seven Authors

Lal, H., Cunningham, A. L., Godeaux, O., Chlibek, R., Diez-Domingo, J., Hwang, S.-J. ... Heineman, T. C. (2015). Efficacy of an adjuvanted herpes zoster subunit vaccine in older adults. *New England Journal of Medicine*, 372, 2087–2096. <http://dx.doi.org/10.1056/NEJMoa1501184>

d) Journal Article from Web, without DOI

Sidani, S. (2003). Enhancing the evaluation of nursing care effectiveness. *Canadian Journal of Nursing Research*, 35(3), 26-38. Retrieved from <http://cjnr.mcgill.ca>

e) Journal Article with DOI

Turner, S.J. (2010). Website statistics 2.0: Using Google Analytics to measure library website effectiveness. *Technical Services Quarterly*, 27, 261–278. <http://dx.doi.org/10.1080/07317131003765910>

f) Advance Online Publication

Smith, J. A. (2010). Citing advance online publication: A review. *Journal of Psychology*. Advance online publication. <http://dx.doi.org/10.1037/a45d7867>

g) Article in a Magazine

Henry, W. A., III. (1990, April 9). Making the grade in today's schools. *Time*, 135, 28–31.

Doctoral Dissertation, Master's Thesis, Presentation, Proceeding

a) Dissertation/Thesis from a Commercial Database

Van Brunt, D. (1997). *Networked consumer health information systems* (Doctoral dissertation). Available from ProQuest Dissertations and Theses database. (UMI No. 9943436)

b) Dissertation/Thesis from an Institutional Database

Yaylali-Yıldız, B. (2014). *University campuses as places of potential publicness: Exploring the political, social and cultural practices in Ege University* (Doctoral dissertation). Retrieved from Retrieved from: <http://library.iyte.edu.tr/tr/hizli-erisim/iyte-tez-portali>

c) Dissertation/Thesis from Web

Tonta, Y. A. (1992). *An analysis of search failures in online library catalogs* (Doctoral dissertation, University of California, Berkeley). Retrieved from <http://yunus.hacettepe.edu.tr/~tonta/yayinlar/phd/ickapak.html>

d) Dissertation/Thesis abstracted in Dissertations Abstracts International

Appelbaum, L. G. (2005). Three studies of human information processing: Texture amplification, motion representation, and figure-ground segregation. *Dissertation Abstracts International: Section B. Sciences and Engineering*, 65(10), 5428.

e) Symposium Contribution

Krinsky-McHale, S. J., Zigman, W. B., & Silverman, W. (2012, August). Are neuropsychiatric symptoms markers of prodromal Alzheimer's disease in adults with Down syndrome? In W. B. Zigman (Chair), *Predictors of mild cognitive impairment, dementia, and mortality in adults with Down syndrome*. Symposium conducted at the meeting of the American Psychological Association, Orlando, FL.

f) Conference Paper Abstract Retrieved Online

Liu, S. (2005, May). *Defending against business crises with the help of intelligent agent based early warning solutions*. Paper presented at the Seventh International Conference on Enterprise Information Systems, Miami, FL. Abstract retrieved from http://www.iceis.org/iceis2005/abstracts_2005.htm

g) Conference Paper - In Regularly Published Proceedings and Retrieved Online

Herculano-Houzel, S., Collins, C. E., Wong, P., Kaas, J. H., & Lent, R. (2008). The basic nonuniformity of the cerebral cortex. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 105, 12593–12598. <http://dx.doi.org/10.1073/pnas.0805417105>

h) Proceeding in Book Form

Parsons, O. A., Pryzwansky, W. B., Weinstein, D. J., & Wiens, A. N. (1995). Taxonomy for psychology. In J. N. Reich, H. Sands, & A. N. Wiens (Eds.), *Education and training beyond the doctoral degree: Proceedings of the American Psychological Association National Conference on Postdoctoral Education and Training in Psychology* (pp. 45–50). Washington, DC: American Psychological Association.

i) Paper Presentation

Nguyen, C. A. (2012, August). *Humor and deception in advertising: When laughter may not be the best medicine*. Paper presented at the meeting of the American Psychological Association, Orlando, FL.

Other Sources

a) Newspaper Article

Browne, R. (2010, March 21). This brainless patient is no dummy. *Sydney Morning Herald*, 45.

b) Newspaper Article with no Author

New drug appears to sharply cut risk of death from heart failure.(1993, July 15). *The Washington Post*, p. A12.

c) Web Page/Blog Post

Bordwell, D. (2013, June 18). David Koepp: Making the world movie-sized [Web log post]. Retrieved from <http://www.davidbordwell.net/blog/page/27/>

d) Online Encyclopedia/Dictionary

Ignition. (1989). In *Oxford English online dictionary* (2nd ed.). Retrieved from <http://dictionary.oed.com>

Marcoux, A. (2008). Business ethics. In E. N. Zalta (Ed.). *The Stanford encyclopedia of philosophy*. Retrieved from <http://plato.stanford.edu/entries/ethics-business/>

e) Podcast

Dunning, B. (Producer). (2011, January 12). *inFact: Conspiracy theories* [Video podcast]. Retrieved from <http://itunes.apple.com/>

f) Single Episode in a Television Series

Egan, D. (Writer), & Alexander, J. (Director). (2005). Failure to communicate. [Television series episode]. In D. Shore (Executive producer), *House*; New York, NY: Fox Broadcasting.

g) Music

Fuchs, G. (2004). Light the menorah. On *Eight nights of Hanukkah* [CD]. Brick, NJ: Kid Kosher.

SUBMISSION CHECKLIST

Ensure that the following items are present:

- ✓ Confirm that the category of the manuscript is specified.
- ✓ Confirm that “the paper is not under consideration for publication in another journal”.
- ✓ Confirm that disclosure of any commercial or financial involvement is provided.
- ✓ Confirm that last control for fluent English was done.
- ✓ Confirm that journal policies detailed in Information for Authors have been reviewed.
- ✓ Confirm that the references cited in the text and listed in the references section are in with APA 6th.

Copyright Agreement Form

Permission of previous published material if used in the present manuscript

Title page

- ✓ The category of the manuscript
- ✓ The title of the manuscript both in the language of the article and in English
- ✓ All authors’ names and affiliations (institution, faculty/department, city, country), e-mail addresses
- ✓ Corresponding author’s email address, full postal address, telephone and fax number
- ✓ ORCIDs of all authors.
- ✓ Grant support (if exists)
- ✓ Conflict of interest (if exists)
- ✓ Acknowledgement (if exists)

Main Manuscript Document

- ✓ Important: Please avoid mentioning the the author (s) names in the manuscript
- ✓ The title of the manuscript both in the language of the article and in English
- ✓ Abstract (180-200 words)
- ✓ Key words: 5 words
- ✓ Body text sections
- ✓ References
- ✓ All tables, illustrations (figures) (including title, explanation, captions)

COPYRIGHT AGREEMENT FORM / TELİF HAKKI ANLAŞMASI FORMU

Istanbul University
İstanbul Üniversitesi

Journal name: Journal of Linguistics
Dergi Adı: Dilbilim Dergisi

Copyright Agreement Form
Telif Hakkı Anlaşması Formu

Responsible/Corresponding Author Sorumlu Yazar	
Title of Manuscript Makalenin Başlığı	
Acceptance date Kabul Tarihi	
List of authors Yazarların Listesi	

Sıra No	Name - Surname Adı-Soyadı	E-mail E-Posta	Signature İmza	Date Tarih
1				
2				
3				
4				
5				

Manuscript Type (Research Article, Review, Short communication, etc.) Makalenin türü (Araştırma makalesi, Derleme, Kısa bildiri, v.b.)	
--	--

Responsible/Corresponding Author:
Sorumlu Yazar:

University/company/institution	Çalıştığı kurum
Address	Posta adresi
E-mail	E-posta
Phone; mobile phone	Telefon no; GSM no

The author(s) agrees that:
The manuscript submitted is his/her/their own original work, and has not been plagiarized from any prior work, all authors participated in the work in a substantive way, and are prepared to take public responsibility for the work, all authors have seen and approved the manuscript as submitted, the manuscript has not been published and is not being submitted or considered for publication elsewhere, the text, illustrations, and any other materials included in the manuscript do not infringe upon any existing copyright or other rights of anyone. İSTANBUL UNIVERSITY will publish the content under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0) license that gives permission to copy and redistribute the material in any medium or format other than commercial purposes as well as remix, transform and build upon the material by providing appropriate credit to the original work.
The Contributor(s) or, if applicable the Contributor's Employer, retain(s) all proprietary rights in addition to copyright, patent rights; to use, free of charge, all parts of this article for the author's future works in books, lectures, classroom teaching or oral presentations, the right to reproduce the article for their own purposes provided the copies are not offered for sale.
All materials related to manuscripts, accepted or rejected, including photographs, original figures etc., will be kept by İSTANBUL UNIVERSITY for one year following the editor's decision. These materials will then be destroyed.
I/We indemnify İSTANBUL UNIVERSITY and the Editors of the Journals, and hold them harmless from any loss, expense or damage occasioned by a claim or suit by a third party for copyright infringement, or any suit arising out of any breach of the foregoing warranties as a result of publication of my/our article. I/We also warrant that the article contains no libelous or unlawful statements, and does not contain material or instructions that might cause harm or injury.
This Copyright Agreement Form must be signed/ratified by all authors. Separate copies of the form (completed in full) may be submitted by authors located at different institutions; however, all signatures must be original and authenticated.

Yazar(lar) aşağıdaki hususları kabul eder
Sunulan makalenin yazar(lar)ın orijinal çalışması olduğunu ve intihal yapmadıklarını,
Tüm yazarların bu çalışmaya aslı olarak katılmış olduklarını ve bu çalışma için her türlü sorumluluğu aldıklarını,
Tüm yazarların sunulan makalenin son halini gördüklerini ve onayladıklarını,
Makalenin başka bir yerde basılmadığını veya basılmak için sunulmadığını,
Makalede bulunan metnin, şekillerin ve dokümanların diğer şahıslara ait olan Telif Haklarını ihlal etmediğini kabul ve taahhüt ederler.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ'nin bu fikri eseri, Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası (CC BY-NC 4.0) lisansı ile yayınlamasına izin verirler.
Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası (CC BY-NC 4.0) lisansı, eserin ticari kullanım dışında her boyut ve formatta paylaşılmasına, kopyalanmasına, çoğaltılmasına ve orijinal esere uygun şekilde atıfta bulunmak kaydıyla yeniden düzenleme, dönüştürme ve eserin üzerine inşa etme dâhil adapte edilmesine izin verir.
Yazar(lar)ın veya varsa yazar(lar)ın işverenin telif dâhil patent hakları, yazar(lar)ın gelecekte kitaplarında veya diğer çalışmalarında makalenin tümünü ücret ödemeksizin kullanma hakkı makaleyi satmamak koşuluyla kendi amaçları için çoğaltma hakkı gibi fikri mülkiyet hakları saklıdır.
Yayımlanan veya yayıma kabul edilmeyen makalelerle ilgili dokümanlar (fotoğraf, orijinal şekil vb.) karar tarihinden başlamak üzere bir yıl süreyle İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ'ne saklanır ve bu sürenin sonunda imha edilir.
Ben/Biz, telif hakkı ihlali nedeniyle üçüncü şahıslara vuku bulacak hak talebi veya yapılacak davalarda İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ ve Dergi Editörlerinin hiçbir sorumluluğunun olmadığını, tüm sorumluluğun yazarlara ait olduğunu taahhüt ederim/ederiz.
Ayrıca Ben/Biz makalede hiçbir suç unsuru veya kanuna aykırı ifade bulunmadığını, araştırma yapılırken kanuna aykırı herhangi bir malzeme ve yöntem kullanılmadığını taahhüt ederim/ederiz.
Bu Telif Hakkı Anlaşması Formu tüm yazarlar tarafından imzalanmalıdır/onaylanmalıdır. Form farklı kurumlarda bulunan yazarlar tarafından ayrı kopyalar halinde doldurularak sunulabilir. Ancak, tüm imzaların orijinal veya kanıtlanabilir şekilde onaylı olması gerekir.

Responsible/Corresponding Author; Sorumlu Yazar;	Signature / İmza	Date / Tarih
	/...../.....